

Analiza štampanih medija u Srbiji
Oktobar - Decembar

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

04|2019

Godina 5, Broj 4/2019
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
oktobar - decembar

Kvartalni
MEDIJAMETAR

04/2019

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina V, Broj 4/2019
ISSN 2406-2707

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 82
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović

Velimir Ćurgus Kazimir

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Milićević
Marija Benke

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

KVARTALNI medijametar :analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović,
Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015)- . - Beograd :Institut za javnu politiku, 2015-
(Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1 Isidora Jarić, Danica Laban:
UVOD
- 2 Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3 Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4 Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5 O AUTORIMA

VESNA
GOLDSVORTI
ZASTO
CRNJANSKI
NIJE USPEO U
LONDONU

Srećko Horvat Tri
tekovine Jugoslavije

ULTIMATIVNI LETAK
POKLON MAGAZIN

Nedeljnik
199 DINARA

11. JUL 2019.

Bećian

11. JUŁ 2019. / BROJ 3576 / 299 RSD

ОПОЗИЦИЈА
У СРБИЈИ
ГДЕ ЈЕ ЗАПЕЛО

ВАСИЛ ХАЦИМАНОВ
ОВА ЗЕМЉА ЈЕ
ТЕМПИРАНА БОМБА

ДВЕ ГОДИНЕ ВЛАДЕ
ДА ЈЕ САМО
БУТАЛА...

НИГИ

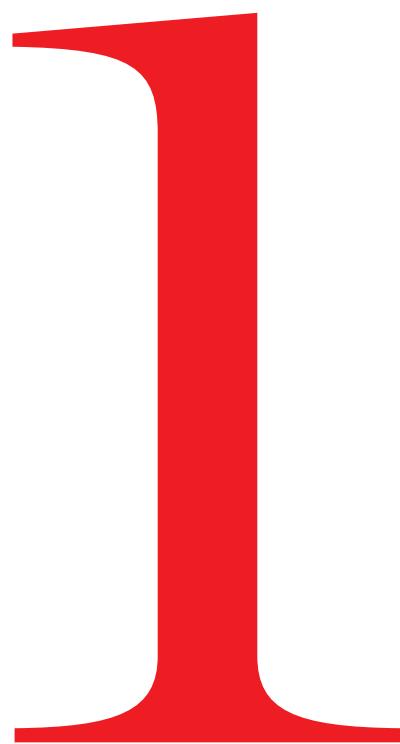
СЕРДЧИЋУ С ПРЕОДЕЦИМА

Naprednjačka ekonomija
ŠTA SE KRIJE IZA "ВЕНТЕЛА"

Istraživanje: Smrt Milovana Ivića
MISTERIJA TELA ПОРЕД КЛУПЕ

Cena 250 RSD

VIP
S
E
broj

Uvod

Isidora Jarić, Danica Laban

UVOD:

Srbija u čvoru

Dvadeseti broj *Kvartalnog medijametra* već u prvom poglavlju otkriva opsednutost dnevnih novina Srbijom. Analiza naslova tekstova sa naslovnicama dnevnih novina ukazuje na to da mediji različitih uredištačkih politika u naslovima najviše koriste reč **Srbija**. Opsednutost medija Srbijom bila je prisutna na nivou čitave godine, u svim analiziranim medijima, bez obzira na njihove uredištačke politike. Najzastupljenije reči u naslovima tokom 2019. godine bile su još i *Vučić, Kosovo, Srbi, hteti, zbog, biti, srpski*. One govore o fokusu medija i o temama koje su bile zastupljene na naslovnicama.

Doslednost u načinu koncipiranja naslova vidljiva je tokom sva četiri kvartala, odnosno uočljiva je ista praksa u okvirima različitih medija – u dnevnom listu *Alo!*, u sva četiri kvartala 2019. godine, uočeno je najviše senzacionalističkih naslova; najviše senzacionalističkih naslova koji nisu u skladu sa sadržajem objavio je *Informer*; *Politika* je objavila najviše naslova, koji ispunjavaju standarde profesionalnog izveštavanja koji nisu u skladu sa sadržajem; dok u *Danasu* tokom čitave 2019. godine uočavamo najveće učešće naslova koji zadovoljavaju profesionalne standarde.

I u ovom kvartalu mediji se najviše bave *političkim životom u Srbiji*, što je i bila najzastupljenija tema u svim kvartalima 2019. godine. Druga tema od interesa, na godišnjem nivou, bila je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, a odmah potom pažnja medija bila je usmerena ka *regionalnim odnosima*.

Trend odnosa prema izveštavanju o regionu i u ovom kvartalu ostaje isti, a većina tih tekstova i dalje je negativno konotirana. U tome prednjače negativni tekstovi o Kosovu, medijima i posebno o situaciji u Crnoj Gori, o čemu je napisano ubedljivo najviše tekstova u negativnom kontekstu. Nasuprot tome, gotovo polovina tekstova o Rusiji je pozitivno konotirana (48%).

Među inostranim političarima na naslovnicama dnevnih novina znatna pažnja posvećena je Vladimиру Putinu – 119 tekstova, i Donaldu Trampu – 104 teksta. Visoka zastupljenost ovih aktera govori o trenutnim fokusima spoljne politike.

I u ovom kvartalu beležimo potpunu dominaciju izveštaja. Učešće izveštaja ponovo je gotovo 80%.

Prisustvo analitičara na naslovnicama beleži istorijski maksimum – 722 pojavljivanja. Do sada najveću prisutnost analitičara zabeležili smo u četvrtom kvartalu 2018. godine (601 pojavljivanje). Tokom 2019. godine, različiti analitičari su na naslovnim stranama dnevnih novina iz našeg uzorka bili prisutni čak 2508 puta.

I u ovom broju *Kvartalnog Medijametra* empirijska građa je istraživana na istovetan standardizovan način. Jedinica analize je bila jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija“¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uredištačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U delu teksta posvećenom analizi naslova, merene su frekvencije prethodno normalizovanih i lematizovanih reči iz naslova koje su potom grafički prikazane pomoću paketa „wordcloud“ iz programskog jezika *R*.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, tekstova i naslova, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

1 S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19

2 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London: Sage Publications, 1997.

2

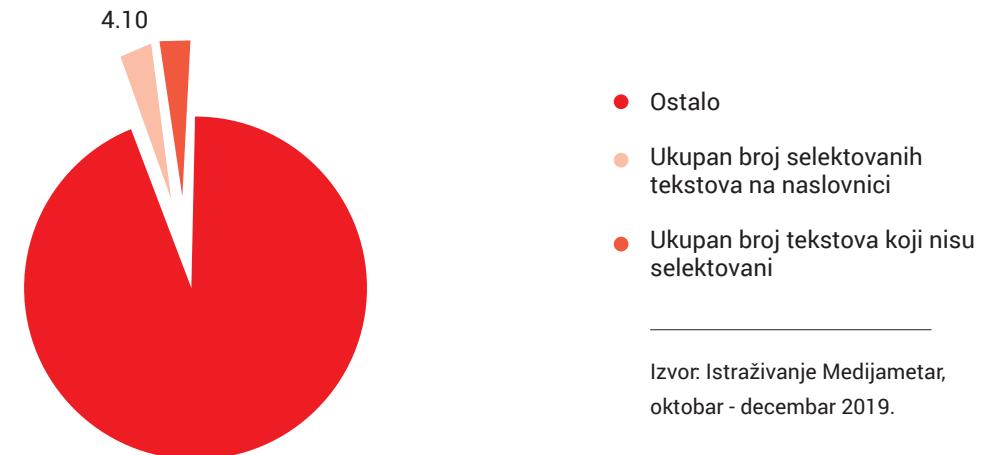
Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

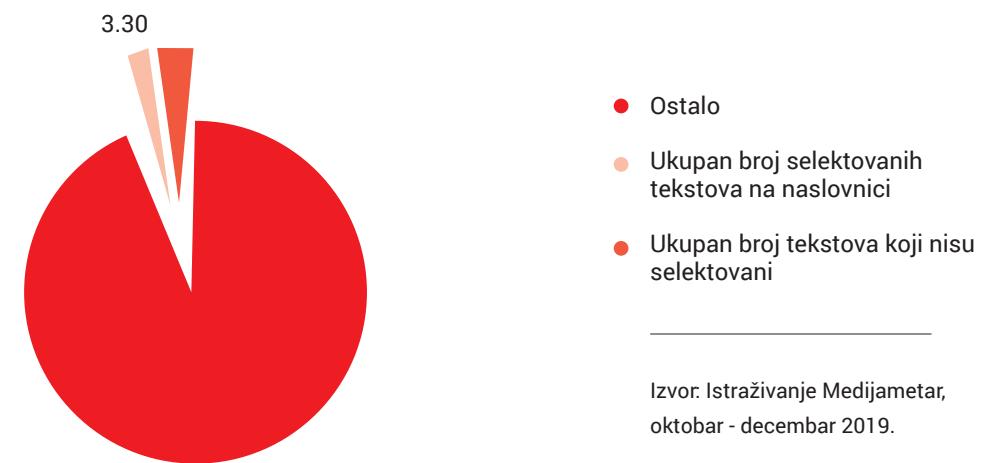
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. godine u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernje novosti* čine uzorak *Medijametra* i tokom 2019. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simbolisce njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. oktobra do 31. decembra 2019.

Grafikon 1. – Alo!¹

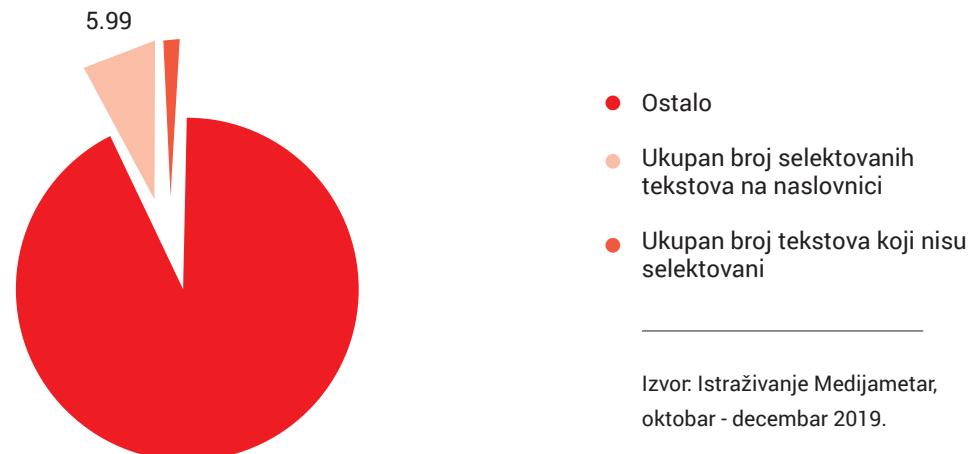
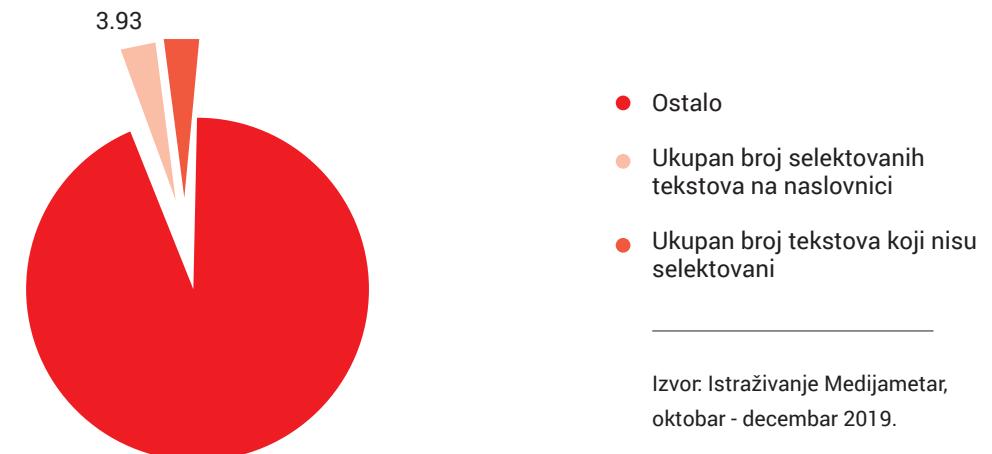
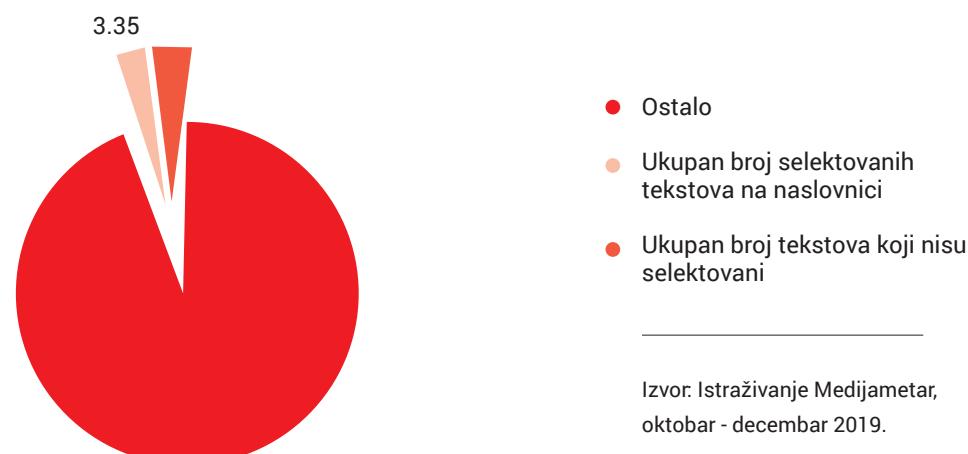
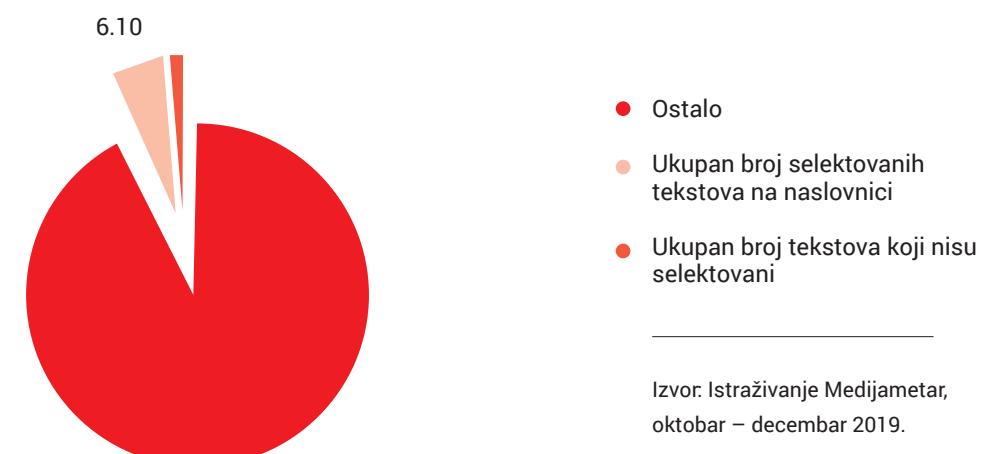
Izvor: Istraživanje Medijametar,
oktobar - decembar 2019.

Grafikon 2. – Blic²

Izvor: Istraživanje Medijametar,
oktobar - decembar 2019.

1 Za više informacija videti tabelu 85 u Apendiksu.

2 Za više informacija videti tabelu 86 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³**Grafikon 5. – Kurir⁵****Grafikon 4. – Informer⁴****Grafikon 6. – Politika⁶**³ Za više informacija videti tabelu 87 u Apendiksu.⁴ Za više informacija videti tabelu 88 u Apendiksu.⁵ Za više informacija videti tabelu 89 u Apendiksu.⁶ Za više informacija videti tabelu 90 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
oktobar - decembar 2019.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2280, i taj broj čini prosečno 56,97% tekstova sa naslovnicama i 4,31% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	107	103	4
vesti	17	16	1
politika	60	58	2
društvo	99	32	67
hronika	83	22	61
v.i.p.	92	3	89
sport	52	11	41
svet	7	4	3
intervju/intervju nedelje	7	7	0
Beograd	7	2	5
reportaža	1	0	1
dodatak	27	1	26
UKUPNO	559	259	300

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

⁷ Za više informacija videti tabelu 91 u Apendiksu.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
politika	74	74	0
aktuelno/intervju	8	8	0
tema dana/broja	70	55	15
društvo	93	42	51
hronika	55	14	41
ekonomija	7	6	1
kultura	4	1	3
sport	72	4	68
sudbine	5	1	4
ljudi	1	0	1
svet/planeta	3	1	2
istražujemo/dosije	8	2	6
gost/gost Blica	6	6	0
zabava	61	0	61
Beograd	3	2	1
Scena	11	0	11
Pop & kultura	2	1	1
TV magazin	1	0	1
UKUPNO	484	217	267

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	3	3	0
Danas specijalni dodatak	25	12	13
Danas vikend	37	24	13
događaj/tema dana	8	8	0
društvo	150	149	1
ekonomija	61	58	3
globus/region	23	19	4
kultura	29	12	17
intervju	2	1	1
naslovna strana	13	13	0
politika	136	136	0
Beograd	3	3	0
sport	33	6	27
dijalog	21	21	0
pomodoro	6	3	3
vladavina prava	3	3	0
UKUPNO	553	471	82

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 4. – Informer

Informer/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	143	143	0
vesti	111	52	59
showtime	92	9	83
sport	58	5	53
dodatak	49	4	45
UKUPNO	453	213	240

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 5. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	376	240	136
stars	84	7	77
kultura	33	8	25
sport	46	3	43
tema dana	11	4	7
dodatak	14	0	14
UKUPNO	564	262	302

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 6. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	78	58	20
društvo	106	32	74
ekonomija	46	35	11
politika	35	35	0
događaji dana	30	30	0
kultura	26	4	22
hronika	42	26	16
dnevni dodatak	40	0	40
Srbija	26	12	14
sport	19	1	18
tema nedelje/dana	11	3	8
region	24	20	4
naslovna strana	327	270	57
pogledi	6	5	1
potrošač	29	8	21
Beograd/beogradska hronika	20	8	12
feljton	6	0	6
UKUPNO	871	547	324

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

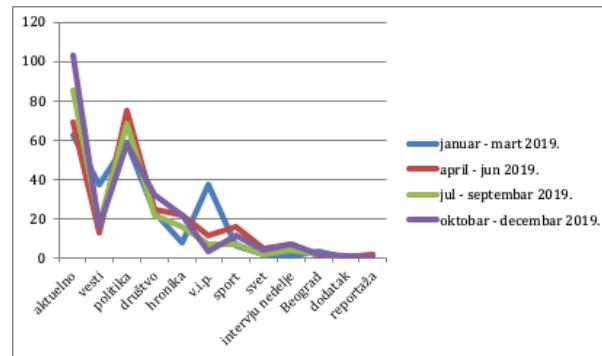
Tabela 7. – Večernje novosti

Večernje novosti/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	58	20	38
društvo	95	74	21
politika	74	74	0
ekonomija	40	36	4
aktuelno	53	32	21
reportaža	7	4	3
kultura	29	18	11
intervju	37	17	20
svet	9	8	1
sport	32	1	31
Beograd	6	4	2
tema dana	4	3	1
reflektor	6	1	5
događaji	12	10	2
druga strana	9	9	0
dodatak	47	0	47
UKUPNO	518	311	207

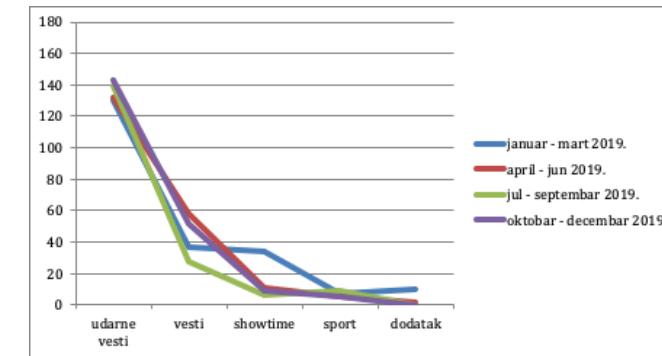
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Uvidom u prikazane **tabele 1–7** i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih listova prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas*, *Blic* i list *Alo!*⁸ prate klasičnu strukturu dnevnih novina. Sa druge strane, dnevni listovi *Informer* i *Kurir*, sa svojom redukovanim strukturonim rubrika, značajno odstupaju od ove matrice. U **grafikonima 11 i 12**, u kojima je prikazan raspored selektovanih tekstova prema rubrikama u ova dva medija, vidljivo je značajno naglašeno prisustvo napisa u rubrikama *udarne vesti/vesti*, gde su objedinjene potpuno različite oblasti, poput društva, ekonomije, crne hronike ili vesti iz sveta, uz jasno odvojene informacije jedino iz oblasti sporta i zabave/estrade. Uređivačke strategije koje su utvrđene u analiziranim medijima tokom prethodnih devetnaest izdanja *Medijametra*, u potpunosti su uočljive i u četvrtom kvartalu 2019. godine, što se jasno može primetiti u **grafikonima 8 – 14**.

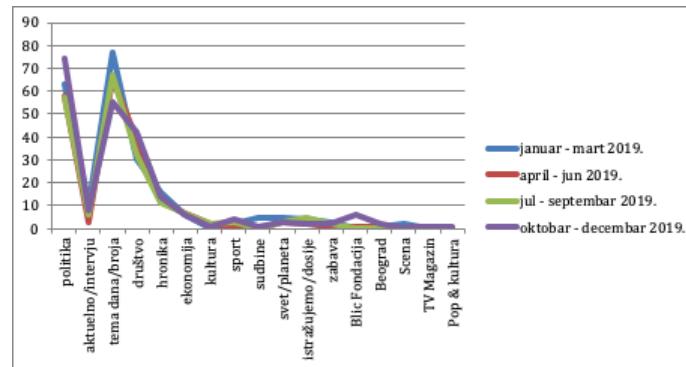
⁸ Dnevni list *Alo!* je u prethodnim tromesečjima u potpunosti razgranao strukturu rubrika, tako da su sada jasno vidljive rubrike *politika*, *društvo*, *crna hronika* ili *svet*.

Grafikon 8. – Alo!

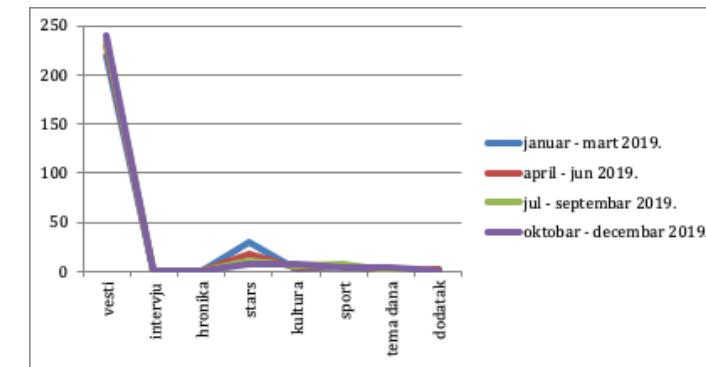
Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 11. – Informer

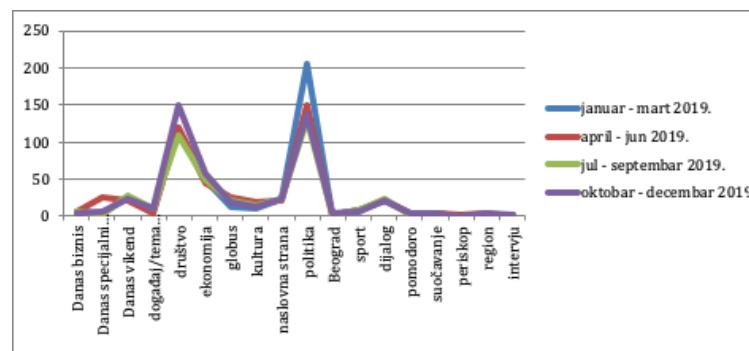
Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 9. – Blic

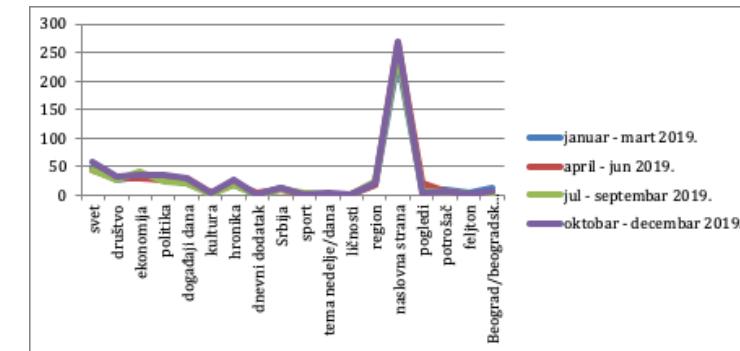
Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 12. – Kurir

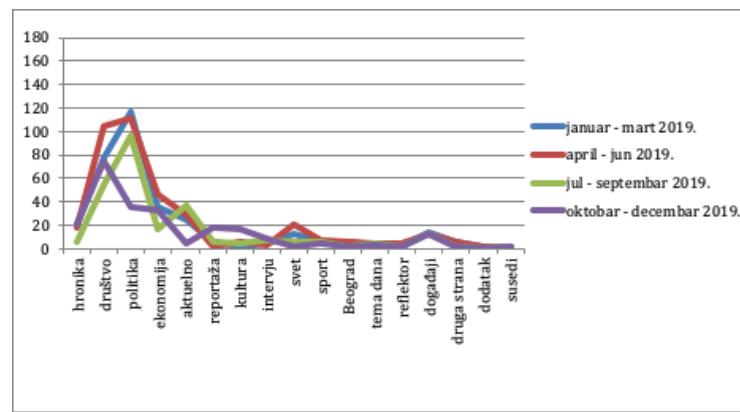
Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 10. – Danas

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 13. – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 14. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U tabeli 8 dat je pregled procentualnog učešća tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja u odnosu na ukupan broj tekstova u svim analiziranim medijima u četiri kvartala 2019. godine.

Tabela 8. – Procentualno učešće tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja, u odnosu na ukupan broj tekstova u svim analiziranim medijima u sva četiri kvartala 2019. godine

Medij	% izabranih tekstova 2019. godina			
	IV kvartal	III kvartal	II kvartal	I kvartal
Alo!	4.10	3.65	3.62	3.42
Blic	3.30	2.89	2.77	2.74
Danas	5.99	6.49	6.16	6.27
Informer	3.35	2.82	3.23	3.52
Kurir	3.93	3.55	3.61	3.49
Politika	6.10	5.53	5.96	5.47
Večernje novosti	3.09	2.85	3.75	3.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar – mart 2019, *Medijametar* oktobar - decembar 2019, *Medijametar* jul – septembar 2019. i *Medijametar* oktobar – decembar 2019.

Retrospektivno gledano, ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova tokom 2015. godine (7382), 2016. (8293), 2017. (8652), 2018. (8744) i 2019. godine (8838), uočavamo jasan trend porasta broja analiziranih napisa (videti tabelu 9). S obzirom na to da je fokus *Medijametra* prvenstveno na društveno-političkim događajima i da to predstavlja jedan od ključnih kriterijuma za odabir tekstova, upravo se u usložnjavanju društveno-političke realnosti, čiji su mediji značajan deo, može naći uzrok znatnog povećanja broja napisa u uzorku, posebno u odnosu na 2015. godinu.

Tabela 9. – Broj selektovanih tekstova prema kvartalima za period 2015 – 2019.

Godina/ kvartal	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
prvi kvartal	1360	1924	2403	2173	2251
drugi kvartal	1673	2106	2091	2009	2274
treći kvartal	2172	2012	1991	2248	2033
četvrti kvartal	2177	2251	2167	2314	2280
UKUPNO	7382	8293	8652	8744	8838

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Sadržaj i karakter naslova tekstova iz uzorka

Novinski naslovi, kao i same naslovne strane, čine identitet svake dnevne novine, a čitaoci se često, zbog nedostatka vremena ili želje za detaljnijim uvidom u medijske sadržaje, o događajima informišu samo na osnovu naslova tekstova. Upravo je ta činjenica doprinela ustanovljavanju nove prakse u štampanim medijima – upotrebi naslova/naslovnih blokova (nadnaslov, naslov, podnaslov) koji se mogu uporediti sa *clickbait* naslovima u onlajn medijima. Naime, kako bi čitaoci izabrali baš njihovu vest i/ili posetili sajt, onlajn mediji postavljaju provokativne/senzacionalističke naslove (*clickbaits*), koji vrlo često nisu ni povezani sa tekstrom.¹ Njihova svrha je da prvenstveno privuku pažnju i „prevare“ čitaoce da kliknu na tekst i na taj način generišu prihod mediju, što svakako predstavlja vid neprofesionalne medijske prakse i u duhu je narastajućeg trenda tabloidizacije. Većina štampanih medija poseduje istoimene portale na kojima su duži vremenski period mogli da testiraju efikasnost ovakvog naslovljavanja i zato smo, kroz ovo istraživanje, ispitivali u kojoj meri i na koji način štampani mediji preuzimaju takav vid koncipiranja naslova. Senzacionalističko naslovljavanje tekstova u štampanim izdanjima je praksa koja izaziva reakciju čitalačke publike, odnosno provocira željenu pažnju, koja posredno dovodi i do veće čitanosti.

Istraživanje u okviru projekta *Medijametar* je iz navedenih razloga, bilo usmereno ka tome da se proceni karakter naslova, odnosno da se ustanovi da li su naslovi senzacionalistički i da li sam naslov odgovara sadržaju teksta ili ne. Reči koje su bile prisutne u naslovima grafički su prikazane u obliku „oblaka reči“² u kojem dimenzije reči predstavljaju učestalost njihovog pojavljivanja.

1 Primer: naslov teksta koji najavljuje dolazak proleća, na portalu www.alo.rs: <https://www.alo.rs/vesti/drustvo/srbija-prolece-beograd-gradani-promena-vremena-prognoza/218195/ves>

2 Engleski: *word cloud*

„Oblak reči“ – sadržaj naslova

Jezički korpus koji čini „oblak reči“ obuhvata naslove 2280 tekstova, koji su odabrani za uzorak u četvrtom kvartalu 2019. Proces izrade „oblaka reči“³ podrazumevao je prečišćavanje tog jezičkog korpusa, odnosno, svođenje reči na mala slova, odstranjivanje znakova interpunkcije i reči koje nisu relevantne za istraživanje.⁴ Nakon toga, napravljena je lista termina⁵ korišćenjem paketa „tm“ iz programskog jezika R.⁶ Odabrani termini su lematizovani, odnosno pretvoreni u reči – na primer, sve padeške promene jedne reči su svedene na nominativ u slučaju imenica, dok su glagoli grupisani prema njihovom vremenskom obliku. Na taj način, utvrđena je frekvencija reči, odnosno reči koje se pojavljuju više od pet puta grafički su prikazane pomoću paketa „word cloud“ iz programskog jezika R.⁷

Reč koja se, kao i u prethodnom kvartalu, najčešće spominje u sedam medija iz uzorka je *Srbija* – zastupljena u 210 pojavljivanja. Sledi reč *hteti*, koja se pojavljuje 134 puta, dok je reč *Vučić* zabeležena 113 puta. Među 10 najzastupljenijih reči u naslovima nalaze se još i reči *biti* (112), *srpski* (72), *zbog* (61), *Kosovo* (60), *nov* (58), *godina* (57) i *Srbi* (54 puta upotrebljena u naslovima).

3 Primena metoda Text Mining (tm) omogućava izvlačenje potrebnih i značajnih informacija iz teksta (u konkretnom slučaju naslova) koji se obrađuje. Tekst se tretira kao skup reči, kroz pristup "Bag of Words".

4 Uglavnom nisu uzete u obzir nepromenljive reči poput: kao, što, bez (tzv. *stop-reči*). Međutim, pojedine nepromenljive reči, ostavljene su u korpusu i prikazane u „oblaku reči“ zbog relevantnosti za istraživanje. Na primer, reč *zbog* ukazuje na uzočno–posledični karakter naslova iz tog raloga je ostavljena u grafičkom prikazu.

5 Pojam termin je različit od pojma reč – na primer, reč *Srbija* i *Srbije* je ista, ali predstavlja različit termin.

6 Ingo Feinerer, Kurt Hornik, tm: Text Mining Package, R package version 0.7-6, <https://CRAN.R-project.org/package=tm>, 2018; Ingo Feinerer, Kurt Hornik, David Meyer, "Text Mining Infrastructure in R," *Journal of Statistical Software* 25/5 (2008): 1-54. doi: 10.18637/jss.v025.i05

7 Ian Fellows, wordcloud: Word Clouds, R package version 2.6, <https://CRAN.R-project.org/package=wordcloud>, 2018.

Grafikon 15. – „Oblak reči“,7 medija iz uzorka⁸

Izvor: Istraživanje *Medijametar*,
oktobar – decembar 2019.

Sve dnevne novine iz uzorka su tokom čitave 2019. godine u naslovima najčešće upotrebjavale veoma sličan korpus reči, a najviše puta je upotrebljena reč *Srbija* (736). Slede *Vučić* (438), *Kosovo* (322), *Srbi* (291), *hteti* (253), *zbog* (243) *biti* (221), *srpski* (206), *million* (179) i *Đilas* (164). Zastupljenost reči u naslovima, prema medijima tokom sva četiri kvarta- la 2019, videti u **grafikonu 16**.

⁸ Prikazane su reči koje se ponavljaju u naslovima najmanje pet puta.

Grafikon 16. – „Oblak reči“,7 medija iz uzorka,
sva četiri kvartala 2019.⁹

Izvor: Istraživanje *Medijametar*,
januar – mart 2019, *Medijametar*,
oktobar - decembar 2019, *Medijametar*,
jul – septembar 2019. i
Medijametar,
oktobar – decembar 2019.

Kada se sagledaju novine pojedinačno, u četvrtom kvartalu u dnevnom listu *Alo!*, najprisutnije su reči *Srbija* (18) i *hteti* (17 pojavljivanja), a slede *Vučić* (13), *Srbi* (12) i *srpski* (10 pojavljivanja u naslovima). *Blic* najčešće u naslovima ističe reči *Srbija* (22), *hteti* (19), *Kosovo* (13), *zbog* (11) i *izbori* (10). Najčešće ponovljena reč u naslovima koji su ušli u uzorak dnevnog lista *Danas* ponovo je *Srbija* (41 naslov). Reč *Vučić* je zastupljena 36, a zatim sledeće reči: *biti* (26), *hteti* (21) i *vlast* (18 pojavljivanja). *Informer* i ovoga puta u naslovima daje prioritet reči *Srbija* (32), dok su druga i treća reč prema zastupljenosti *hteti* (15) i *Šiptari* (13). Slede *Đilas* (11), a zatim *Vučić* i *Kosovo* (po 10). Reči *Đilas* i *hteti* spominju se u još 17, odnosno 13 naslova. *Srbija* (29), *hteti* i *Vučić* (po 21), *milion* (14), *taj* i *biti* (po 13 pojavljivanja) su najzastupljenije reči u naslovima odabranih tekstova iz *Kurira*. *Srbija* (46) je ponovo najprisutnija reč i u naslovima *Politike*, a slede *biti* (30), a zatim *hteti*, *mali*, *srpski* i *nov* (po 18 pojavljivanja). *Večernje novosti* najviše upotrebljavaju reč *hteti* (23 teksta), dok su naredne reči prema prisustvu *Srbija* (21), *biti* (19), *Srbi* (14) i *srpski* (13 pojavljivanja). Zastupljenost reči u naslovima, prema medijima videti u **grafikonima 17 – 23**.

⁹ Prikazane su reči koje se ponavljaju u naslovima najmanje pet puta.

Grafikon 17. – „Oblak reči“ – Alo!

Grafikon 18. – „Oblak reči“ – *Blic*

Grafikon 19. – „Oblak reči“ – *Danas*

Grafikon 20. – „Oblak reči“ – *Informer*

Grafikon 21. – „Oblak reči“ – Kurir

Grafikon 22. – „Oblak reči“ – Politika

Grafikon 23. – „Oblak reči“ – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Karakter naslova

Kao što je već napomenuto, senzacionalističko izveštavanje i tabloidizacija su sve prisutniji trendovi u štampanim medijima u Srbiji. Ta praksa je vidljiva i u naslovima, koji u oko 29% tekstova ne zadovoljava standarde profesionalnog izveštavanja. To je, između ostalog, vidljivo i u korišćenju formulacija koje nisu u skladu sa sadržajem teksta, neprihvatljivih reči i uvreda i sličnih praksi. Način na koji se koncipiraju naslovi predstavlja pravi odraz uređivačke politike svakog od odabranih medija i omogućava uvid u to kakva je namera novinara i urednika – informisanje javnosti o temama od javnog značaja ili privlačenje pažnje čitalačke publike na načine koji evidentno nisu u skladu sa standardima novinarske profesije.

Kako bi bilo utvrđeno kako mediji pristupaju naslovljavanju tekstova, naslovi napisa iz uzorka su klasifikovani u četiri kategorije. Prvu grupu čine naslovi koji u potpunosti odgovaraju standardima novinarske profesije i koji su u skladu sa tekstrom koji sledi.¹⁰ Sledeća grupa naslova su oni koji odgovaraju standardima profesije, ali nisu u skladu sa sadržajem teksta, odnosno činjenice navedene u naslovu nisu ni na koji način povezane sa navodima koji se nalaze u tekstu, već su često i u suprotnosti.¹¹ Treću grupu čine senzacionalistički naslovi koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda, ali su u skladu sa sadržinom teksta. To su naslovi koji nastoje da izazovu manje ili više burnu reakciju čitalaca i svakako privlače pažnju.¹² Poslednja grupa naslova su senzacionalistički, koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda i ne odgovaraju tekstu. Taj vid naslova, koji izaziva najintenzivnije reakcije publike, najviše govori o nepoštovanju osnovnih etičkih principa izveštavanja i ukazuje na loše prakse medija.¹³ Ovo istraživanje nije imalo za cilj utvrđivanje istinitosti tvrdnji navedenih u naslovima i tekstovima (odnosno fenomena *fake news*), već načina na koji su mediji postupali u odnosu na iznete činjenice. Tačnije, ideja je bila da se uporedi usklađenost navedenih tvrdnji sa argumentacijom prezentovanom u tekstu.

10 Primer. Politika, 03.01.2019, Gradiće se novi ledolomac, strana A1.

11 Primer: *Alo!*, 17.01.2019, *Putin i Vučić grade hram!*, strana 2.

12 Primer: Alo!, 05.01.2019, Krvavi scenario za rušenje Dodika!, strana 2.

13 Primer: *Informer*, 04.01.2019, Đilasovka koja radi za Šiptare je vođa protesta, strana 5.

Senzacionalistički naslovi su primećeni u svim medijima, s tim što se rečnik i način na koji se privlači pažnja čitalaca veoma razlikuje u svakom od medija. Najviše senzacionalističkih naslova koji su bili u skladu sa objavljenim sadržajem zabeleženo je u dnevnom listu *Alo!* – 158, odnosno 61% tekstova koji su selektovani za uzorak iz ovog medija imalo je naslov koji nije u saglasju sa profesionalnim standardima. U istom maniru napisano je i oko 51% (134) naslova u *Kuriru*. Senzacionalistički naslovi koji se ne mogu povezati sa sadržajem teksta najzastupljeniji su u *Informeru* – 20 ili 9.39%, dok se u dnevnim novinama *Politika* beleži najviše naslova koji, izolovano posmatrano, zadovoljavaju standarde izveštavanja, ali se u njima ne iznose činjenice koje se potvrđuju u tekstu – 37 ili 6.76% (**tabela 10**). Najviše naslova koji ispunjavaju profesionalne standarde objavio je dnevni list *Danas* (oko 92% ili 433). Doslednost u načinu koncipiranja naslova vidljiva je tokom sva četiri kvartala, odnosno uočljiva je ista praksa – u dnevnom listu *Alo!* je u sva četiri kvartala uočeno najviše senzacionalističkih naslova, čak oko 72% (704 od 973 teksta koji čine uzorak), oko 10% senzacionalističkih naslova koji nisu u skladu sa sadržajem objavio je *Informer* (84 ili oko 10%), *Politika* je objavila najviše naslova (144), koji ispunjavaju standarde profesionalnog izveštavanja koji nisu u skladu sa sadržajem, dok u *Danisu* tokom čitave 2019. godine uočavamo najveće učešće naslova koji zadovoljavaju profesionalne standard (oko 88%) (**tabela 11**).

Tabela 10. – Karakter naslova prema medijima

Medij/ naslov	ispunjava stan- darde		ispunjava standarde/u neskladu sa sadržajem		senzacionalis- tički/u neskladu sa sadržajem		senzacionalis- tički/u skladu sa sadržajem		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>	78	30.12	3	1.16	20	7.72	158	61.00	259	100.00
<i>Blic</i>	179	82.49	1	0.46	4	1.84	33	15.21	217	100.00
<i>Danas</i>	433	91.93	2	0.42	1	0.21	35	7.43	471	100.00
<i>Inform- er</i>	86	40.38	6	2.82	20	9.39	101	47.42	213	100.00
<i>Kurir</i>	114	43.51	1	0.38	13	4.96	134	51.15	262	100.00
<i>Politika</i>	483	88.30	37	6.76	4	0.73	23	4.20	547	100.00
<i>Večern- je novosti</i>	247	79.42	2	0.64	26	8.36	36	11.58	311	100.00
total	1620	71.05	52	2.28	88	3.86	520	22.81	2280	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 11. – Karakter naslova prema medijima u sva četiri kvartala 2019.

Medij/ naslov	ispunjava stan- darde		ispunjava standarde/u neskladu sa sadržajem		senzacionalis- tički/u neskladu sa sadržajem		senzacionalis- tički/u skladu sa sadržajem		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>	218	22.40	4	0.41	47	4.83	704	72.35	973	100.00
<i>Blic</i>	524	64.45	2	0.25	6	0.74	281	34.56	813	100.00
<i>Danas</i>	1640	87.65	4	0.21	1	0.05	226	12.08	1871	100.00
<i>Informer</i>	281	34.44	31	3.80	84	10.29	420	51.47	816	100.00
<i>Kurir</i>	406	39.00	9	0.86	30	2.88	596	57.25	1041	100.00
<i>Politika</i>	1770	86.68	144	7.05	6	0.29	122	5.97	2042	100.00
<i>Večernje novosti</i>	960	74.88	7	0.55	48	3.74	267	20.83	1282	100.00
total	5799	65.61	201	2.27	222	2.51	2616	29.60	8838	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019, *Medijametar*, oktobar - decembar 2019, *Medijametar*, jul – septembar 2019. i *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Zastupljenost novinskih žanrova

U četvrtom tromesečju 2019. godine, učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak je skoro 79% ili 1801 tekst, što je za oko 1.5% manje u odnosu na prethodni kvartal. Najveći ideo izveštaja uočen je u dnevnom listu *Alo!* – 91.12%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Politici* – oko 67% (**tabela 14**). Skoro 61% tekstova pisanih u ovom žanru u svim medijima je neutralno konotirano,¹⁴ s tim što se učešće vrednosno intoniranih tekstova razlikuje u odnosu na medij. Najveće učešće vrednosno konotiranih tekstova zabeleženo je u *Informeru* (oko 79%), a najmanje u *Blicu*, oko 16% (**tabela 15**). Izveštaji su u najvećoj meri nebalansirani,¹⁵ odnosno čak oko 80% nije celovito. Najmanje balansiranih izveštaja zabeleženo je u *Informeru* (1.55%), dok je najviše celovitih tekstova u formi izveštaja objavio dnevni list *Blic* (oko 41%).¹⁶

Sledeća novinska forma prema učešću je intervju – 8.16% tekstova napisano je u ovoj formi (najveće učešće zabeleženo je u *Blicu* – oko 13% napisa). Sledi članak i komentar, koji čine 6.45%, odnosno 4.78% svih tekstova iz uzorka. Značajan broj članaka objavila je *Politika* (77 ili oko 14%), a tekstovi u ovoj formi nisu zabeleženi u *Večernjim novostima*. Najveće učešće komentara beleži se u *Danasu* (48 ili oko 10%), dok je najveći broj tekstova u ovoj formi objavila *Politika* (52). Četvrti tromesečje 2019. ponovo donosi veoma malo učešće vesti – 0.39%. Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) prisutne su u 1.23% ili 28 napisa (o rasporedu novinskih formi videti više u **tabelama 12, 13 i 14**).

Tabela 12. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1801	78.99
intervju	186	8.16
članak	147	6.45
komentar	109	4.78
drugo	15	0.66
reportaža	13	0.57
vest	9	0.39
total	2280	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 13. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima izražena u brojevima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	236	171	322	193	238	367	274	1801
intervju	17	29	49	4	17	41	29	186
članak	3	14	40	12	1	77	0	147
komentar	2	1	48	2	4	52	0	109
drugo	1	2	8	0	0	0	4	15
reportaža	0	0	1	0	2	7	3	13
vest	0	0	3	2	0	3	1	9
total	259	217	471	213	262	547	311	2280

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

¹⁴ U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

¹⁵ Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

¹⁶ Učešće balansiranih izveštaja u ostalim medijima: *Alo!* – 6.36%, *Kurir* – 8.82%, *Politika* – 18.80%, *Večernje novosti* – 26.28% i *Danas* – 35.4%).

Tabela 14. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima, izražena u procentima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	91.12	78.80	68.37	90.61	90.84	67.09	88.10	78.99
intervju	6.56	13.36	10.62	1.88	6.49	7.50	9.32	8.16
članak	1.16	6.45	8.49	5.63	0.38	14.08	0.00	6.45
komentar	0.77	0.46	9.98	0.94	1.53	9.51	0.00	4.78
drugo	0.39	0.92	1.70	0.00	0.00	0.00	1.29	0.66
reportaža	0.00	0.00	0.21	0.00	0.76	1.28	0.96	0.57
vest	0.00	0.00	0.64	0.94	0.00	0.55	0.32	0.39
total	100.00	100.00						

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 15. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Informer	36	18.65	40	20.73	117	60.62
Kurir	27	11.34	83	34.87	128	53.78
Blic	9	5.26	144	84.21	18	10.53
Alo!	29	12.29	164	69.49	43	18.22
Večernje novosti	26	9.49	174	63.50	74	27.01
Danas	1	0.31	228	70.81	93	28.88
Politika	37	10.08	260	70.84	70	19.07
total	165	9.16	1093	60.69	543	30.15

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Ukoliko pogledamo zastupljenost žanrova tokom sva četiri kvartala 2019, možemo uočiti da je skoro 80% odabralih tekstova bilo napisano u formi izveštaja (7058 od 8838 analiziranih), što je, u odnosu na 2018. godinu, uvećanje za nešto manje od 3% (77.21%). Tokom 2019. godine, analizirani mediji su objavili više intervjeta (8.11%) nego komentara (4.71%) i članaka (4.57%). Na naslovnim stranama je ponovo uočljiv i manjak vesti. Učešće tog žanra je u 2019. dodatno umanjeno i iznosi 1.36%. Zastupljenost ostalih novinskih formi u tekstovima analiziranim tokom 2019. godine predstavljeno je u **tabeli 16.**

Tabela 16. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka u sva četiri kvartala 2019.

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	7058	79.86
intervju	717	8.11
komentar	416	4.71
članak	404	4.57
vest	120	1.36
drugo	72	0.81
reportaža	51	0.58
total	8838	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019, *Medijametar*, oktobar - decembar 2019, *Medijametar*, jul – septembar 2019. i *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Povodi

U četvrtom tromesečju 2019. u redakcijama je osmišljen povod za oko 12% tekstova (274), što je umanjenje od oko 6% u odnosu na treći kvartal 2019. Povodom delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije napisano je 274 ili 14.43% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 7.59% ili 173 teksta. U ovom tromesečju, znatno više tekstova nastalo je delovanjem političkih aktera (oko 22%), u odnosu na napise čiji je povod osmišljen u redakciji (oko 12%), što predstavlja razliku u odnosu na prethodne kvartale, kada je učešće tekstova napisanih povodom različitih aktivnosti političkih aktera bilo izjednačeno sa učešćem tekstova koji su nastali bez jasnog povoda.

Tabela 17. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1504	65.96
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	329	14.43
osmišljen u redakciji	274	12.02
delovanje opozicije	173	7.59
total	2280	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Od 274 teksta osmišljena u redakcijama 121 ili oko 47.81% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 19**). Povod osmišljen u redakciji je u četvrtom kvartalu 2019. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (86 ili oko 30.5% napis), slede tekstovi u vezi sa regionalnim pitanjima 21 (7.45%), Kosovom – 18 ili 6.38% (više informacija u **tabeli 18**).

Tabela 18. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	73	26.64	1	1.37	39	53.42	33	45.21
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	23	8.39	5	21.74	5	21.74	13	56.52
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	20	7.30	0	0.00	9	45.00	11	55.00
mediji/sloboda medija	11	4.01	0	0.00	4	36.36	7	63.64
EU/politika Evropske Unije	11	4.01	1	9.09	7	63.64	3	27.27
kultura	11	4.01	0	0.00	9	81.82	2	18.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 19. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji/vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	21	7.66
neutralan	143	52.19
negativan	110	40.15
total	274	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U tabelama 20 – 26 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 20. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	196	75.68
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	27	10.42
osmišljen u redakciji	26	10.04
delovanje opozicije	10	3.86
total	259	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 21. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	167	76.96
osmišljen u redakciji	23	10.60
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	15	6.91
delovanje opozicije	12	5.53
total	217	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 22. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	274	58.17
osmišljen u redakciji	90	19.11
delovanje opozicije	57	12.10
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	50	10.62
total	471	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	132	61.97
delovanje opozicije	35	16.43
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	34	15.96
osmišljen u redakciji	12	5.63
total	213	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 24. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	139	53.05
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	56	21.37
delovanje opozicije	41	15.65
osmišljen u redakciji	26	9.92
total	262	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	312	57.04
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	126	23.03
osmišljen u redakciji	91	16.64
delovanje opozicije	18	3.29
total	547	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	277	89.07
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	21	6.75
delovanje opozicije	7	2.25
osmišljen u redakciji	6	1.93
total	311	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisи који чине узорак класификовани су у оквиру само једне теме, али су увек evidentirani и други елементи prisutni у тексту. То нам је omogućило јаснији увид у начине извеštavanja и приступ медија одређеним темама и у претходним издањима *Medijametra*. Текстови из области црне хронике, који имају друштвено-политички карактер, као и написи који се односе на убиство певаčice Jelene Marjanović поново су уврштени у узорак, као својеврсна paradigmа stanja u srpskom novinarstvu, које odlikuju različiti видови nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

Političke teme u okviru 20. broja *Medijametra* podeljene su na unutarpolitičke (*politički život u Srbiji, aktivnosti predsednika Srbije, aktivnosti Vlade Srbije i aktivnosti predsednice Vlade Srbije*) i na spoljnopolitičke, koje se prvenstveno odnose na različite diplomatske aktivnosti domaćih političkih aktera. Pojačane aktivnosti u oblasti spoljne politike bilo je potrebno odvojiti od ostalih političkih tema, kako bi se jasno sagledala ta komponenta političkog delovanja.

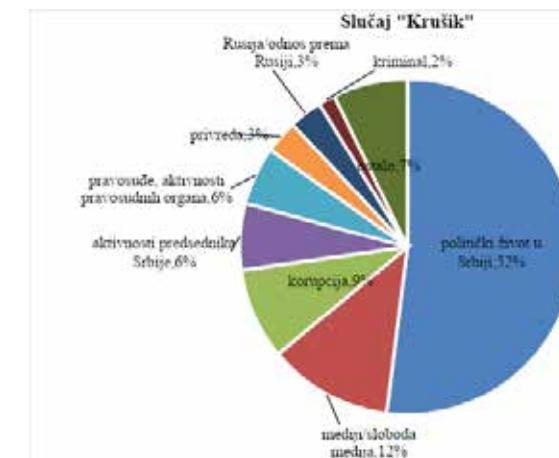
Ovoga puta, posebno je posmatrano kako su mediji pratili događaje u vezi sa slučajevima „Krušik“¹⁷ i „Jovanjica“¹⁸ i preispitivanjem doktorata ministra finansija Siniše Malog.¹⁹ Ova tri slučaja, kojima su mediji generalno posvetili značajnu pažnju, bili su zastupljeni i na naslovnicama novina iz uzorka. U okviru ove analize sva tri slučaja posmatrana su kao elementi unutar širih tema, poput *političkog života Srbije, korupcije ili obrazovanja*, kako bi bilo uočeno iz kojeg ugla su mediji o njima izveštavali. O slučaju „Krušik“ u četvrtom kvartalu pisano je u 125 tekstova, a o njemu se najviše govorilo iz unutarpolitičke perspektive (65 tekstova), a zatim iz ugla medijskih sloboda (15) i korupcije (11) (grafikon 24). Na sličan način izveštavano je i o slučaju „Jovanjica“ (objavljeno ukupno 36 tekstova) – iz ugla političkog života (15), a zatim kriminala (8) i medijskih sloboda (4 teksta) (grafikon 25). Isti broj tekstova sadrži informacije i o procesu preispitivanja doktorata Siniše Malog (36), a o ovom temi pisano je iz ugla političkog života (18), obrazovanja (10) i medijskih sloboda (5 teksta) (grafikon 26).

17 Slučaj „Krušik“ otvoren je u novembru 2018. godine, kada je BIRN u objavi naveo da je otac ministra policije, kao predstavnik kompanije GIM iz Beograda, posredovao između kompanije „Krušik“ i kupaca oružja iz Saudijske Arabije, a neposredno nakon toga specijalizovani portal „Arms Watch“ objavio je informaciju da je GIM kupovao oružje po povlašćenim cenama u odnosu na državnu kompaniju SDPR. Rukovodstvo „Krušika“ je demantovalo ove navode, a u septembru 2019. (18. septembra), na svom radnom mestu, nakon što se obratio medijima navodeći „sumnjiće radnje u fabriči Krušik“, uhapšen je Aleksandar Obradović, kojem je 14. oktobra određen kučni pritvor. Pritvor mu je ukinut krajem decembra 2019.

18 Slučaj „Jovanjica“ je medijski predstavljen u novembru 2019. godine, kada je RTV objavila nezvaničnu informaciju o privođenju u Staroj Pazovi zbog pronađene plantaže marihuane. Sedam dana kasnije, tužilaštvo je potvrdilo da je doneta naredba o sprovođenju istrage protiv devet osoba zbog sumnje da su od januara do novembra 2019. u staklenicima privrednog društva „Jovanjica“ uzgajali opojnu drogu kanabis. Istog dana, predstavnici opozicije izneli su tvrdnju da država štiti vlasnika ovog gazdinstva, a u prilog tome izneli su tvrdnju da je vlasnik Jovanjice poslehapsenja kontaktirao osobu bliske vlasti, kao i da je za državu Jovanjica bila primer dobre prakse preduzeća koje je od države dobilo najmanje tri kredita u iznosu od 3,9 miliona evra. Sama afera otvorila je brojna pitanja vezana za procedure za dobijanje dozvola za proizvodnju, uzgoj i izvoz industrijske konoplje, kao i institucionalne mehanizme i nadležnosti za kontrolu ovih procesa.

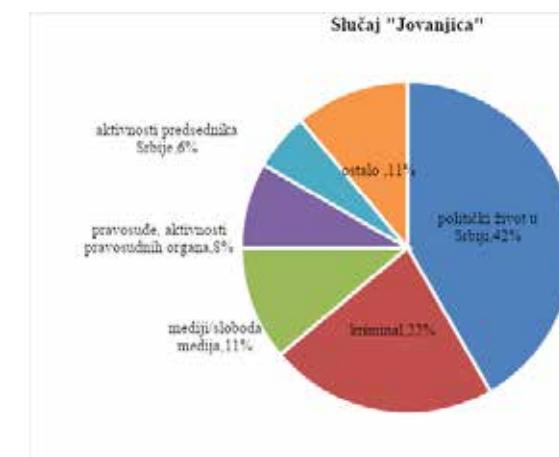
19 Ministar finansija Siniša Mali je odbranio doktorsku tezu 2013. godine na Fakultetu organizacionih nauka (FON) u Beogradu na temu „Kreiranje vrednosti kroz proces restrukturiranja i privatizacije – teorijske koncepcije i ostvareni rezultati u Srbiji“, ali je ispitivanje njegovog doktorata trajalo pet godina. Ceo process je okončan odlukom Odbora za profesionalnu etiku Univerziteta u Beogradu 21. novembra 2019. godine, kojom je Odbor utvrdio postojanje neakademskog ponašanja Siniše Malog prilikom izrade doktorske disertacije, a na osnovu rešenja Odbora, Senat Univerziteta u Beogradu poništo mu je diplomu doktora nauka.

Grafikon 24. – Učešće elementa slučaj „Krušik“ prema temama – svi mediji iz uzorka

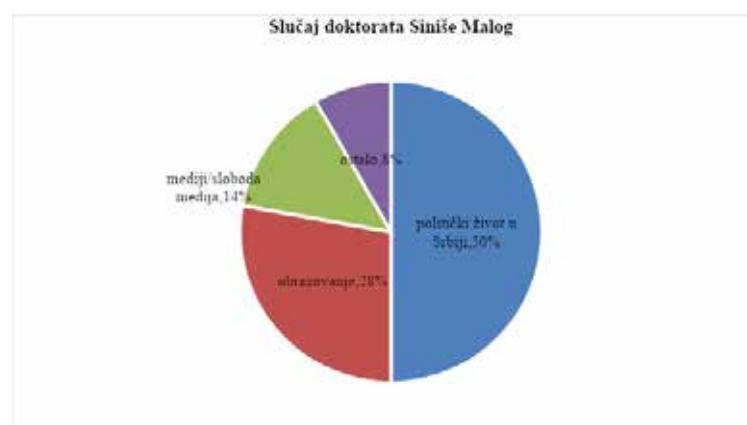
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 25. – Učešće elementa slučaj „Jovanjica“ prema temama – svi mediji iz uzorka

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 26. – Učešće elementa *Slučaj doktorata Siniše Malog* prema temama – svi mediji iz uzorka

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Sve političke teme su u periodu oktobar – decembar 2019. bile prisutne u ukupno 648 ili oko 28.4% tekstova iz uzorka: politički život u Srbiji u 541 ili oko 24% tekstova (prva tema prema zastupljenosti u tekstovima koji su činili uzorak), aktivnosti predsednika Srbije u 2.11% (48) tekstova, spoljna politika Srbije – 38 ili 1.67% i aktivnosti predsednice Vlade i Vlade Republike Srbije – 11, odnosno 10 tekstova.

Naredna tema prema učešću i u četvrtom kvartalu 2019. je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (188 ili 8.25% tekstova), čije je prisustvo umanjeno u odnosu na prethodni kvartal za oko 4% u odnosu na ukupan broj napisu.²⁰ Treća tema prema zastupljenosti bila je *regionalna saradnja/odnosi u regionu* (108 ili 4.74% tekstova), o kojoj je objavljeno nešto manje tekstova u odnosu na prethodni kvartal (150). Teme u vezi sa Rusijom zastupljene su u 86 napisu, a slede teme *mediji/sloboda medija* (78), *politički život u Crnoj Gori* (76) i *pravosuđe aktivnosti pravosudnih organa* (75 tekstova). Osma tema od interesa je *privreda*, o kojoj su mediji objavili 70 ili 3.07% tekstova. Nešto manje od 3% napisu posvećeno je temama u vezi sa religijom i obrazovanjem (**tabela 27**).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2280 izabranih tekstova u četvrtom kvartalu 2019., vrednosno je obojeno 40.61% napis – 8.64% pozitivno i 31.97% negativno (**tabela 28**). Najviše negativnih tekstova napisano je o političkom životu u Crnoj Gori (85.53% napis). Negativan kontekst u većoj meri zabeležen je i prilikom izveštavanja o temama u vezi sa medijima – oko 59%, dok je negativno intonirano oko 52% tekstova u vezi sa Kosovom i oko 51% tekstova u kojima se izveštava o regionalnim temama. *Politički život u Srbiji* i *obrazovanje* su teme koje su mediji predstavili u negativnom svetlu u oko 40%, odnosno 35% napis. U četvrtom kvartalu 2019. objavljeno je najviše pozitivno intoniranih tekstova kada su u pitanju teme u vezi sa Rusijom – čak 41 tekst (oko 48%) (**tabela 27**).

20 248 u trećem naspram 188 tekstova u četvrtom kvartalu 2019.

Mediji su u četvrtom tromesečju 2019., kao što je napomenuto, pokazali nešto veće interesovanje za teme u vezi sa Rusijom – objavljeno je ukupno 86 tekstova. Polovina tekstova bila je neutralna, uz 41 pozitivan i 2 negativna.²¹ Sa druge strane, o EU je objavljeno 59 tekstova – 43 neutralna, 15 negativnih i jedan pozitivan napis²² (**grafikon 27**).

Tabela 27. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka²³

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	541	23.73	4	0.74	321	59.33	216	39.93
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	188	8.25	1	0.53	89	47.34	98	52.13
regionalna saradnja/odnosi u regionu	108	4.74	7	6.48	46	42.59	55	50.93
Rusija/odnos prema Rusiji	86	3.77	41	47.67	43	50.00	2	2.33
mediji/sloboda medija	78	3.42	0	0.00	32	41.03	46	58.97
politički život u Crnoj Gori	76	3.33	0	0.00	11	14.47	65	85.53
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	75	3.29	0	0.00	60	80.00	15	20.00
privreda	70	3.07	10	14.29	47	67.14	13	18.57
obrazovanje	63	2.76	1	1.59	40	63.49	22	34.92
pitanja vere, crkva, religija	62	2.72	6	9.68	43	69.35	13	20.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

21 Pozitivno konotirani tekstovi objavljeni su u dnevним novinama *Alo!* (11), *Informer* (10), zatim 10 tekstova u *Kuriru*, 7 u *Politici* i 3 u *Večernjim novostima*. Po jedan negativan napis objavili su listovi *Danas* i *Politika*.

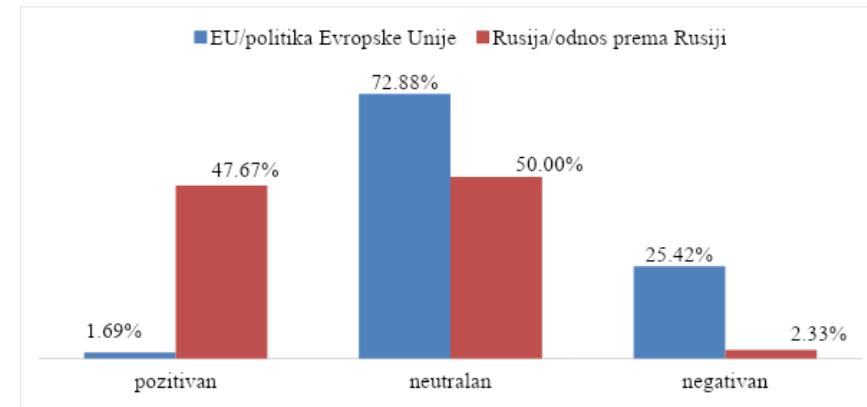
22 Negativni napis zabeleženi su u *Informeru* (6), *Politici* (4), *Kuriru* (3), *Alo!* i *Blicu* (po jedan). Jedan pozitivan napisala je *Politika*.

23 U svim tabelama koje se odnose na treći kvartal 2019., predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Tabela 28. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	broj	%
pozitivan	197	8.64
neutralan	1354	59.39
negativan	729	31.97
total	2280	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Grafikon 27. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji i EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Kada je reč o tretmanu tema tokom čitave 2019. godine, mediji su najviše pažnje posvetili *političkom životu u Srbiji* (2289 ili 25.9% svih tekstova koji su činili uzorak), a druga tema od interesa bila je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (975 – 11.03%). Sledi regionalna tematika (437 – oko 5%), a zatim *privreda* (353 – oko 4%) i *pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa* (220 – 2.49%) (više informacija u **tabeli 34**).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka za sva četiri kvartala 2019.²⁴

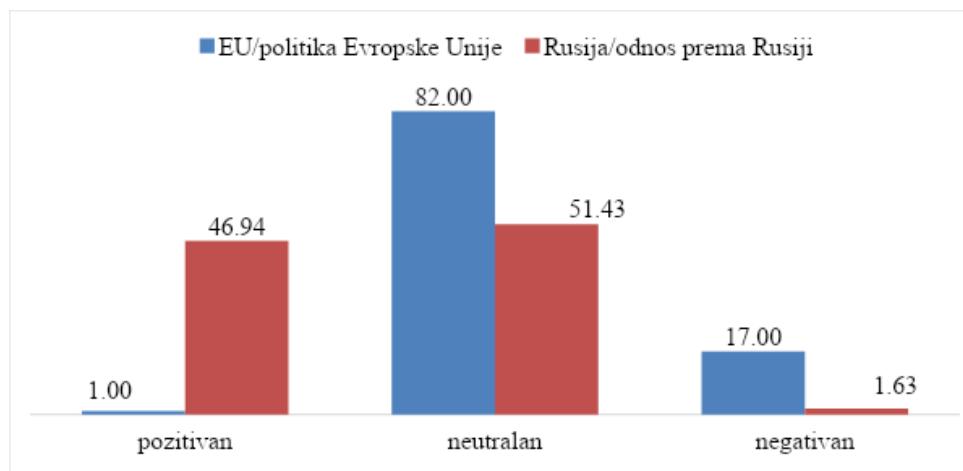
Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	2289	25.90	21	0.92	1518	66.32	750	32.77
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	975	11.03	7	0.72	548	56.21	420	43.08
regionalna saradnja/odnosi u regionu	437	4.94	8	1.83	215	49.20	214	48.97
privreda	353	3.99	28	7.93	226	64.02	99	28.05
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	220	2.49	1	0.45	173	78.64	46	20.91

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019, *Medijametar*, oktobar - decembar 2019, *Medijametar*, jul – septembar 2019. i *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Odnos medija prema Rusiji i EU ostao je nepromenjen i u 2019. Teme u vezi sa Rusijom predstavljene su u oko 47% tekstova u pozitivnom kontekstu, dok je negativnih tekstova bilo veoma malo – samo 1.63%. O EU se najviše pisalo u neutralnom tonu (oko 82%), dok je 1% tekstova bio pozitivan i 17% napisa negativno konotirano (**grafikon 28**).

24 U tabeli je predstavljeno pet najzastupljenijih tema.

Grafikon 28. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji i EU/politika Evropske unije* za sva četiri kvartala 2019.

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019, *Medijametar*, oktobar - decembar 2019, *Medijametar*, jul – septembar 2019. i *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Distribucija tema prema medijima

Alo!

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Alo!* je *politički život u Srbiji*, kojоj uredništvo ovog medija posvećuje 77 tekstova (oko 30%), od kojih je većina neutralna. Druga tema prema zastupljenosti u dnevnim novinama *Alo!* je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (24 ili 9.27%), o kojoj je takođe napisano najviše neutralnih tekstova. Kao što je već napomenuto, u listu *Alo!* napisano je i oko 73% pozitivno konotiranih tekstova o temi *Rusija/odnos prema Rusiji* (od 15 ili 5.79% objavljenih). Polovina tekstova o regionalnoj tematiki je negativna (7 od 14 napis), kao i svi tekstovi koji se odnose na unutrašnja pitanja Crne Gore (12 negativnih). O najzastupljenijim temama i vrednosnom kontekstu u odnosu na sve teme u dnevnom listu *Alo!* videti više u tabelama 29 i 30).

Tabela 29. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	77	29.73	1	1.30	62	80.52	14	18.18
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	24	9.27	1	4.17	21	87.50	2	8.33
Rusija/odnos prema Rusiji	15	5.79	11	73.33	4	26.67	0	0.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	14	5.41	1	7.14	6	42.86	7	50.00
politički život u Crnoj Gori	12	4.63	0	0.00	0	0.00	12	100.00
kriminal	11	4.25	0	0.00	10	90.91	1	9.09
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	11	4.25	0	0.00	11	100.00	0	0.00
pitanja vere, crkva, religija	10	3.86	1	10.00	8	80.00	1	10.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	6	2.32	0	0.00	6	100.00	0	0.00
socijalna pitanja/socijalna politika	5	1.93	2	40.00	3	60.00	0	0.00
aktivnosti predsednika Srbije	5	1.93	2	40.00	3	60.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 30. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
pozitivan	32	12.36
neutralan	176	67.95
negativan	51	19.69
total	259	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *politički život u Srbiji*, sa učešćem od oko 35% (76 tekstova). Kada je ova tema u pitanju, najveće je učešće neutralnih napisa – oko 88%, dok su preostali tekstovi negativni. Druga tema prema zastupljenosti je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, o kojoj je napisano oko 8% ili 17 većinom neutralnih tekstova. *Blic* je u četvrtom kvartalu 2019. veću pažnju poklanjao temama iz oblasti pravosuđa, koje su bile zastupljene u 12 tekstova, dok je 9 napisa objavljeno o kriminalu. Novinari ovog lista su teme obrađivali u neutralnom maniru kada je većina tema u pitanju, izuzev izveštavanja o unutrašnjim prilikama u Crnoj Gori, o kojima je u 80% tekstova pisano u negativnom kontekstu (raspored i vrednosni kontekst ostalih najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u tabelama 31 i 32).

Tabela 31. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	76	35.02	0	0.00	67	88.16	9	11.84
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	17	7.83	0	0.00	15	88.24	2	11.76
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	12	5.53	0	0.00	11	91.67	1	8.33
kriminal	9	4.15	0	0.00	8	88.89	1	11.11
SAD/odnos prema SAD	8	3.69	0	0.00	7	87.50	1	12.50
obrazovanje	7	3.23	0	0.00	5	71.43	2	28.57
EU/politika Evropske Unije	6	2.76	0	0.00	5	83.33	1	16.67
privreda	6	2.76	0	0.00	5	83.33	1	16.67
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	5	2.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
korupcija	5	2.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
spoljna politika Srbije	5	2.30	3	60.00	2	40.00	0	0.00
Rusija/odnos prema Rusiji	5	2.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
politički život u Crnoj Gori	5	2.30	0	0.00	1	20.00	4	80.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 32. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	11	5.07
neutralan	179	82.49
negativan	27	12.44
total	217	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Danas

U dnevnom listu *Danas* najzastupljenije su unutarpolitičke teme (172 teksta – oko 36.5%), kojima je ovaj list posvetio gotovo istu pažnju kao i u proteklom kvartalu, a ovu tematiku *Danas* situira u negativan kontekst u trećini tekstova. *Mediji/sloboda medija* su druga tema prema zastupljenosti – 40 (8.49%), o kojoj je 52.5% tekstova napisano u negativnom vrednosnom kontekstu. Sledeća tema o kojoj su izveštavali novinari ovog lista je *privreda* (22 ili 4.67% tekstova – oko 23% u negativnom kontekstu). Naredne teme prema učešću su *pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa i ekonomija* (po 18 tekstova, po 33.33% negativnih), a sledeća *obrazovanje* i tekstovi u vezi sa religijom (po 15 ili 3.18% napisa). Ovaj dnevni list se na naslovnicama bavio i kulturom, ljudskim pravima temama u vezi sa Kosovom i regionalnim temama. Najviše negativno konotiranih tekstova napisano je o korupciji (83.33%) (tabele 33 i 34).

Tabela 33. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

Danas	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	172	36.52	0	0.00	115	66.86	57	33.14
mediji/sloboda medija	40	8.49	0	0.00	19	47.50	21	52.50
privreda	22	4.67	0	0.00	17	77.27	5	22.73
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	18	3.82	0	0.00	12	66.67	6	33.33
ekonomija	18	3.82	0	0.00	12	66.67	6	33.33
pitanja vere, crkva, religija	15	3.18	0	0.00	8	53.33	7	46.67
obrazovanje	15	3.18	0	0.00	10	66.67	5	33.33
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	13	2.76	0	0.00	11	84.62	2	15.38
kultura	13	2.76	0	0.00	10	76.92	3	23.08
korupcija	12	2.55	0	0.00	2	16.67	10	83.33
regionalna saradnja/odnosi u regionu	12	2.55	0	0.00	6	50.00	6	50.00
Ijudska prava	12	2.55	0	0.00	5	41.67	7	58.33

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 34. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

Danas	broj	%
pozitivan	2	0.42
neutralan	301	63.91
negativan	168	35.67
total	471	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Informer

U dnevnim novinama *Informer* najviše tekstova objavljeno je o političkom životu u Srbiji – 42 ili oko 20%. Ova tema tretirana je u čak oko 95% napisu u negativnom kontekstu. Druga tema prema zastupljenosti u ovom mediju bila je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine (28 ili oko 13%), o kojoj *Informer* piše negativno u oko 89% objavljenih tekstova. Teme u vezi sa medijima su u 87.5% tretirane u negativnom kontekstu (14 od 16 objavljenih tekstova), dok je tretman tekstova u vezi sa Rusijom (14 ili 6.57% objavljenih napisu) izrazito pozitivan (71.43%). O regionalnim odnosima ovaj list objavljuje oko 85% negativno konotiranih tekstova (11 od 13 objavljenih), a sličan tretman imaju teme u vezi sa Crnom Gorom (svih 10 objavljenih tekstova su u negativnom kontekstu). Po 7 tekstova objavljeno je o temama u vezi sa SAD, ubistvom Jelene Marjanović, vojskom, kriminalom, infrastrukturom i Evropskom unijom. U pozitivnom kontekstu napisani su svi tekstovi o infrastrukturnim projektima i vojsci (više informacija u **tabeli 35**).

U odnosu na sve medije iz uzorka, u dnevnim novinama *Informer* zabeleženo je najveće učešće vrednosno konotiranih tekstova – oko 77.5% (videti **tabelu 36**). Takođe, ovaj medij je zastupljen u uzorku sa najmanjim brojem odabralih tekstova – 213.

Tabela 35. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

Informer	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	42	19.72	0	0.00	2	4.76	40	95.24
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	28	13.15	0	0.00	3	10.71	25	89.29
mediji/sloboda medija	16	7.51	0	0.00	2	12.50	14	87.50
Rusija/odnos prema Rusiji	14	6.57	10	71.43	4	28.57	0	0.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	13	6.10	0	0.00	2	15.38	11	84.62
politički život u Crnoj Gori	10	4.69	0	0.00	0	0.00	10	100.00
SAD/odnos prema SAD	7	3.29	2	28.57	1	14.29	4	57.14
vojska	7	3.29	7	100.00	0	0.00	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	7	3.29	0	0.00	7	100.00	0	0.00
kriminal	7	3.29	0	0.00	5	71.43	2	28.57
infrastruktura	7	3.29	7	100.00	0	0.00	0	0.00
EU/politika Evropske Unije	7	3.29	0	0.00	1	14.29	6	85.71

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 36. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

Informer	broj	%
pozitivan	37	17.37
neutralan	48	22.54
negativan	128	60.09
total	213	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u *Kuriru* u četvrtom tromesečju napisan najveći broj tekstova – 91 ili oko 35%, većinom u negativnom kontekstu (oko 77%). Druga tema prema zastupljenosti bila je *Rusija/odnos prema Rusiji* (13 ili oko 5% napisu), od kojih je većina – skoro 77% pozitivna. Iako je od ubistva pevačice Jelene Marjanović prošlo tri godine, *Kurir* o ovom nesrećnom događaju i dalje piše na naslovnim stranama – čak 11 tekstova posvećeno je toj temi. Isti broj tekstova (11 – 4.2%) posvećen je i medijskim pravima i slobodama (oko 82% negativno konotiranih) i obrazovanju (oko 73% negativnih tekstova). *Regionalna saradnja/odnosi u regionu i aktivnosti predsednika Srbije* su teme zastupljene u još po 10 napisu, a slede teme *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (17 ili 6.46%), *politički život u Crnoj Gori* (svi tekstovi napisani su u negativnom kontekstu) i *kriminal* (više u tabelama 37 i 38).

Tabela 37. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

Kurir	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	91	34.73	3	3.30	18	19.78	70	76.92
Rusija/odnos prema Rusiji	13	4.96	10	76.92	3	23.08	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	11	4.20	0	0.00	11	100.00	0	0.00
mediji/sloboda medija	11	4.20	0	0.00	2	18.18	9	81.82
obrazovanje	11	4.20	1	9.09	2	18.18	8	72.73
aktivnosti predsednika Srbije	10	3.82	1	10.00	9	90.00	0	0.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	10	3.82	2	20.00	3	30.00	5	50.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	3.44	0	0.00	6	66.67	3	33.33
politički život u Crnoj Gori	9	3.44	0	0.00	0	0.00	9	100.00
kriminal	8	3.05	0	0.00	2	25.00	6	75.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 38. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	32	12.21
neutralan	96	36.64
negativan	134	51.15
total	262	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Politika

Dnevni list *Politika* se u četvrtom kvartalu 2019. najviše bavio temama u vezi sa Kosovom – 62 ili 11.33% tekstova, od kojih je čak 66.13% negativno konotirano. *Politički život u Srbiji* je druga tema prema zastupljenosti (48 ili 8.78% napis), o kojoj je napisana trećina negativnih tekstova. Regionalnoj tematiki posvećeno je 36 (6.58% napis), a oko 30% tekstova bilo je negativno. Pravosudne teme bile su u fokusu 30, većinom neutralnih napis, dok je o temama u vezi sa EU napisano 28 tekstova (oko 5%), koji su takođe bili uglavnom neutralni. *Međunarodni odnosi i privreda* bili su tema po 27 napis, s tim što je o privredi izveštavano uglavnom u neutralnom maniru, dok je nešto više od trećine tekstova o međunarodnim odnosima bilo negativno. Tema o kojoj je napisano najviše pozitivnih tekstova je *Rusija/odnos prema Rusiji* – ukupno 19 napis, od kojih je 7 ili oko 37% situirano u pozitivan kontekst, dok je o političkim prilikama u Crnoj Gori napisano više od polovine negativnih tekstova (10 od 18 ili oko 56%) (više u tabelama 39 i 40).

Politika je u četvrtom kvartalu 2019. objavila najveći broj tekstova koji su odabrani za uzorak – 547.

Tabela 39. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

<i>Politika</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	62	11.33	0	0.00	21	33.87	41	66.13
politički život u Srbiji	48	8.78	0	0.00	33	68.75	15	31.25
regionalna saradnja/odnosi u regionu	36	6.58	4	11.11	21	58.33	11	30.56
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	30	5.48	0	0.00	24	80.00	6	20.00
EU/politika Evropske Unije	28	5.12	1	3.57	23	82.14	4	14.29
privreda	27	4.94	4	14.81	19	70.37	4	14.81
međunarodni odnosi	27	4.94	1	3.70	16	59.26	10	37.04
Rusija/odnos prema Rusiji	19	3.47	7	36.84	11	57.89	1	5.26
politički život u Crnoj Gori	18	3.29	0	0.00	8	44.44	10	55.56
obrazovanje	17	3.11	0	0.00	15	88.24	2	11.76
pitanja vere, crkva, religija	17	3.11	3	17.65	13	76.47	1	5.88

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
pozitivan	54	9.87
neutralan	354	64.72
negativan	139	25.41
total	547	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Večernje novosti

Večernje novosti su na naslovnicama podjednako izveštavale o temama u vezi sa političkim životom u Srbiji i Kosovom (po 35 ili 11.25% napisu). Trećina tekstova koji govore o unutarnjopolitičkoj tematiki je negativno, dok je negativno konotirano oko 66% napisu u vezi sa Kosovom. Naredna tema prema zastupljenosti u ovom listu je kultura (21 ili 6.75% tekstova, od kojih je 9 ili oko 43% pozitivno). Naredna tema od interesa ovog lista bili su regionalni odnosi, zastupljeni u 19 ili oko 6% tekstova, od kojih je oko 63% negativno. Večernje novosti izveštavale su o SAD u 16 tekstova (oko 56% negativnih), dok su svi napisi koji se odnose na Crnu Goru negativni (15). Pozitivan vrednosni kontekst zabeležen je u tekstovima koji se odnose na Rusiju (3) i infrastrukturu (5 pozitivnih napisu) (više u tabelama 41 i 42).

U dnevnom listu Večernje novosti beleži se učešće vrednosno konotiranih tekstova od 35.65%.

Tabela 41. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Večernje novosti

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	35	11.25	0	0.00	24	68.57	11	31.43
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	35	11.25	0	0.00	12	34.29	23	65.71
kultura	21	6.75	9	42.86	8	38.10	4	19.05
regionalna saradnja/odnosi u regionu	19	6.11	0	0.00	7	36.84	12	63.16
SAD/odnos prema SAD	16	5.14	0	0.00	7	43.75	9	56.25
politički život u Crnoj Gori	15	4.82	0	0.00	0	0.00	15	100.00
Rusija/odnos prema Rusiji	13	4.18	3	23.08	10	76.92	0	0.00
kriminal	12	3.86	0	0.00	12	100.00	0	0.00
zakonodavna akivnost	10	3.22	0	0.00	10	100.00	0	0.00
infrastruktura	10	3.22	5	50.00	5	50.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 42. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
pozitivan	29	9.32
neutralan	200	64.31
negativan	82	26.37
total	311	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Balans

U četvrtom tromesečju 2019. ponovo se može primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 18.51% svih napisu. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 1.41% (samo 3 od 213 teksta), a najviše u *Blicu* – oko 38% (tabela 43).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u oko 59.39% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicama koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti, što očigledno ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku, ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenskom roku stiče tiraž i popularnost, ali ne i profesionalni ugled.

Tabela 43. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
medij	%	broj	%	broj
Informer	1.41	3	98.59	210
Alo!	6.95	18	93.05	241
Kurir	8.40	22	91.60	240
Politika	13.71	75	86.29	472
Večernje novosti	27.01	84	72.99	227
Danas	29.30	138	70.70	333
Blic	37.79	82	62.21	135
total	18.51	422	81.49	1858

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tokom čitave 2019. najmanje učešće balansiranih tekstova zabeleženo je u dnevnom listu *Informer* (1.84%) ili u samo 15 od 801 analiziranog napisa. Dnevni list *Blic* objavio je oko 31%, odnosno, najviše celovitih napisa u odnosu na sve ostale medije iz uzorka (balansiranost tekstova u odnosu na sve teme iz uzorka u sva četiri kvartala 2019. videti u **tabeli 44**).

Tabela 44. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka za sva četiri kvartala 2019.

Svi mediji	da		ne	
medij	%	broj	%	broj
Informer	1.84	15	98.16	801
Kurir	5.48	57	94.52	984
Alo!	7.91	77	92.09	896
Politika	16.94	346	83.06	1696
Večernje novosti	18.25	234	81.75	1048
Danas	23.84	446	76.16	1425
Blic	31.12	253	68.88	560
total	16.16	1428	83.84	7410

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019, *Medijametar*, oktobar - decembar 2019, *Medijametar*, jul – septembar 2019. i *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Individualni i kolektivni politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije, čine 42.03% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama (videti **tabelu 45** i **tabele 46, 52, 54, 55, 56 i 57**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 52, 53, 54 i 55**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 68.83%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 20.46% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 8.25% slučajeva (videti **tabelu 45**).

Tabela 45. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri								
Politički akteri	9572	Unutrašnji	5845	Individualni	4635			
				Kolektivni	1210			
Privredni/ekonomski akteri	1148	Istostrani	3727	Individualni	3069			
				Kolektivni	658			
Drugi društveni akteri	2846	Unutrašnji	2793	Individualni	523			
				Kolektivni	592			
Neimenovani izvor								
Total					13905			

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U tabelama 46, 52, 54, 55, 56 i 57 data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (39.65%), akteri političkih stranaka pozicije (8.88%) i akteri iz redova stranaka opozicije (29.16%) značajno su prisutniji na naslovnicama (77.71%) u odnosu na 10.26% predstavnika državnih organa i institucija, 3.23% predstavnika vojske i policije i 8.78% onih koji ne pripadaju ni aktualnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 46. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negrativan	%
Aleksandar Vučić	814	44.29	12	1.47	773	94.96	29	3.56
Ana Brnabić	172	9.36	1	0.58	170	98.84	1	0.58
Ivica Dačić	156	8.49	0	0.00	150	96.15	6	3.85
Nebojša Stefanović	146	7.94	1	0.68	132	90.41	13	8.90
Aleksandar Vulin	104	5.66	0	0.00	102	98.08	2	1.92
Siniša Mali	100	5.44	1	1.00	93	93.00	6	6.00
Zorana Mihajlović	91	4.95	0	0.00	88	96.70	3	3.30
Aleksandar Antić	33	1.80	0	0.00	33	100.00	0	0.00
Mladen Šarčević	32	1.74	0	0.00	32	100.00	0	0.00
Zoran Đorđević	24	1.31	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Rasim Ljajić	22	1.20	0	0.00	21	95.45	1	4.55
Nela Kuburović	20	1.09	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Branko Ružić	20	1.09	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Zlatibor Lončar	20	1.09	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Nenad Popović	18	0.98	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Jadranka Joksimović	16	0.87	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Branislav Nedimović	14	0.76	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Goran Trivan	12	0.65	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Vladan Vukosavljević	11	0.60	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Slavica Đukić Dejanović	5	0.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Krkobabić	4	0.22	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Knežević	2	0.11	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vanja Udovičić	2	0.11	0	0.00	2	100.00	0	0.00
total	1838	100.00	15	0.82	1760	95.76	63	3.43

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 94.96% slučajeva). O njemu je napisano još i 1.47% (12) pozitivnih²⁵ i 3.56% (29) tekstova sa negativnom²⁶ konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonist tekstova na naslovnicama pojavljuje 814 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, premijerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 172 teksta i ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je zastupljen u 156 napisa. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevним listovima *Danas* (228), *Politika* (154) i *Večernje novosti* (105). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danisu* (48.41%) i *Informjeru* (37.36%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije beležimo u dnevnom listu *Politika* (28.15%) (videti tabelu 48).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danisu* (12.28% ili 28 napisa) i *Blicu* (1.39% ili 1 napis). Pozitivno konotirani tekstovi objavljeni su u listovima *Alo!* (5 ili 5.81%), *Blic*, *Informer* i *Politika* (po 2) i *Kurir* (1 ili 1.12%) (više informacija u tabeli 47).

Tabela 47. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total		
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>		5	5.81	81	94.19	0	0.00	86	100
<i>Blic</i>		2	2.78	69	95.83	1	1.39	72	100
<i>Danas</i>		0	0.00	200	87.72	28	12.28	228	100
<i>Informer</i>		2	2.50	78	97.50	0	0.00	80	100
<i>Kurir</i>		1	1.12	88	98.88	0	0.00	89	100
<i>Politika</i>		2	1.30	152	98.70	0	0.00	154	100
<i>Večernje novosti</i>		0	0.00	105	100.00	0	0.00	105	100
total		12	1.47	773	94.96	29	3.56	814	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

25 Nešto manje nego u prethodnim kvartalima kada ih je bilo: 17 (u trećem kvartalu 2019. godine), 16 (u drugom), 22 (u prvom), 25 (u četvrtom) i 28 (u trećem), 21 (u drugom) i 22 (u prvom kvartalu 2018. godine).

26 Više nego u prethodnom kvartalu u kome ih je bilo 27.

Tabela 48. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Danas	228	471	48.41
Informer	80	213	37.56
Kurir	89	262	33.97
Večernje novosti	105	311	33.76
Alo!	86	259	33.20
Blic	72	217	33.18
Politika	154	547	28.15
total	814	2280	35.70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Premijerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 172 (9.36%) analiziranih tekstova i druga je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 45**). U četvrtom kvartalu 2019. godine napisan je jedan negativno konotirani tekst o Ani Brnabić, koji je objavljen u dnevnom listu *Danas*, kao i jedan pozitivno konotirani tekst koji je objavljen u dnevnom listu *Politika* (videti **tabelu 49**).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premijerka Srbije, objavili su dnevni listovi *Politika* (51), *Danas* (35) i *Večernje novosti* (23). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeleženo je u *Politici* (9.32%), *Danisu* (7.43%) i *Večernjim novostima* (7.40%) (**tabela 50**).

Tabela 49. – Ana Brnabić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić	pozitivan		neutralan		negativan		total		
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>		0	0.00	15	100.00	0	0.00	15	100
<i>Blic</i>		0	0.00	16	100.00	0	0.00	16	100
<i>Danas</i>		0	0.00	34	97.14	1	2.86	35	100
<i>Informer</i>		0	0.00	14	100.00	0	0.00	14	100
<i>Kurir</i>		0	0.00	18	100.00	0	0.00	18	100
<i>Politika</i>		1	1.96	50	98.04	0	0.00	51	100
<i>Večernje novosti</i>		0	0.00	23	100.00	0	0.00	23	100
total		1	0.58	170	98.84	1	0.58	172	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 50. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Politika</i>	51	547	9.32
<i>Danas</i>	35	471	7.43
<i>Večernje novosti</i>	23	311	7.40
<i>Blic</i>	16	217	7.37
<i>Kurir</i>	18	262	6.87
<i>Informer</i>	14	213	6.57
<i>Alo!</i>	15	259	5.79
total	172	2280	7.54

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Ostali akteri iz grupacije koju čini Vlada i predsednik Republike Srbije su u 95.76% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Najveći broj negativno konotiranih tekstova, osim o predsedniku Aleksandru Vučiću, napisano je o Nebojiši Stefanoviću (13) i po 6 o Ivici Dačiću i Siniši Malom. Zanimljivo je da je, osim o predsedniku Aleksandru Vučiću, samo još o Ani Brnabić, Nebojiši Stefanoviću i Siniši Malom napisan po jedan pozitivan tekst (**tabela 46**).

U tabeli 51 dat je pregled najzastupljenijih aktera članova Vlade Republike Srbije za sva četiri kvartala 2019. godine. Ubedljivo najzastupljeniji akter na naslovnicama naših dnevnih novina je predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić sa ukupno 2921 pojavljivanjem,²⁷ o kojem je napisano i najviše pozitivno (65) i negativno (110)²⁸ konotiranih tekstova. Najveće procentualno učešće negativno konotiranih tekstova tokom 2019. godine među najzastupljenijim akterima beležimo u slučaju ministra unutrašnjih poslova Nebojše Stefanovića (4.56%).

Tabela 51. – Najzastupljeniji akteri u grupaciji **Vlada i predsednik Republike Srbije** u četiri kvartala 2019. godine

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	2921	45.04	65	2.23	2746	94.01	110	3.77
Ana Brnabić	662	10.21	2	0.30	648	97.89	12	1.81
Ivica Dačić	643	9.91	2	0.31	628	97.67	13	2.02
Nebojša Stefanović	439	6.77	2	0.46	417	94.99	20	4.56
Aleksandar Vulin	386	5.95	2	0.52	374	96.89	10	2.59

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

U četvrtom kvartalu 2019. godine beležimo ponovni rast broja pojavljivanja opozicionih aktera –1352 u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 1287. I u ovom kvartalu najpri-sutniji opozicioni lider bio je Dragan Đilas sa 220 pojavljivanja, zastupljen nešto više nego u prethodnom tromesečju (200), ali ipak manje nego u preposlednjem tromesečju (275). Slede Boško Obradović (121) i Vuk Jeremić (83). Najviše negativnih tekstova, izraženo u ap-

27 Nešto manje u odnosu na 2018. godinu kada je zabeleženo ukupno 3042 pojavljivanja predsednika Aleksandara Vučića na naslovnicama dnevnih novina.

28 Više u odnosu na prethodnu 2018. godinu kada su registrovana 72 negativno konotirana teksta, a manje u odnosu na 2017. godinu kada je zabeležen 151 negativno konotirani tekst.

solutnim brojevima, napisano je o Dragunu Đilasu (103),²⁹ zatim o Bošku Obradoviću (43)³⁰ i Vuku Jeremiću (26)³¹ i (videti **tabelu 52**).

Tabela 52. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz **opozicije**

Opozicija – individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Dragan Đilas	220	16.27	0	0.00	117	53.18	103	46.82
Boško Obradović	121	8.95	0	0.00	78	64.46	43	35.54
Vuk Jeremić	83	6.14	0	0.00	57	68.67	26	31.33
Marko Bastać	55	4.07	0	0.00	30	54.55	25	45.45
Marinika Tepić	55	4.07	0	0.00	40	72.73	15	27.27
Sergej Trifunović	53	3.92	0	0.00	39	73.58	14	26.42
Vojislav Šešelj	49	3.62	0	0.00	45	91.84	4	8.16
Boris Tadić	46	3.40	0	0.00	43	93.48	3	6.52
Zoran Lutovac	46	3.40	0	0.00	32	69.57	14	30.43
Nebojša Zelenović	41	3.03	0	0.00	34	82.93	7	17.07
Borko Stefanović	23	1.70	0	0.00	20	86.96	3	13.04
Vladimir Gajić	22	1.63	1	4.55	20	90.91	1	4.55
Miša Vacić	21	1.55	0	0.00	12	57.14	9	42.86
Aleksandar Šapić	20	1.48	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Miroslav Aleksić	19	1.41	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Miloš Jovanović	19	1.41	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Zoran Živković	19	1.41	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Balša Božović	19	1.41	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Čedomir Jovanović	18	1.33	0	0.00	16	88.89	2	11.11
Radoslav Milojičić Kena	16	1.18	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Aleksandra Jerkov	14	1.04	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Bojan Pajtić	12	0.89	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Branislav Lečić	12	0.89	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Tatjana Macura	11	0.81	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Nenad Čanak	11	0.81	1	9.09	10	90.91	0	0.00

29 Više u odnosu na prethodni kvartal kada je bilo 75 negativno konotiranih tekstova, a manje u odnosu na kvartal pre poslednjeg, kada ih je bilo 111.

30 Manje u odnosu na dva prethodna kvartala (63 i 50), a značajno više u odnosu na dva poslednja kvartala u 2018. – četvrti (25) i posebno treći (svega 15).

31 Manje u odnosu na prethodna dva tromesečja (48 i 55).

Dragan Šutanovac	10	0.74	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Janko Veselinović	10	0.74	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Đorđe Vukadinović	9	0.67	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dragoljub Mićunović	9	0.67	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Saša Paunović	8	0.59	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Nikola Jovanović	8	0.59	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Sanda Rašković Ivić	7	0.52	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Željko Veselinović	7	0.52	0	0.00	3	42.86	4	57.14
Miroslav Parović	6	0.44	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Sulejman Ugljanin	6	0.44	0	0.00	3	50.00	3	50.00
Velimir Ilić	6	0.44	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	6	0.44	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Radomir Lazović	6	0.44	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	6	0.44	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Saša Radulović	5	0.37	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Goran Ješić	5	0.37	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Bojan Kostreš	5	0.37	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vladan Glišić	4	0.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Olenik	4	0.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Gordana Čomić	4	0.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rade Veljanovski	4	0.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milica Đurđević Stamenkovski	4	0.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	4	0.30	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Nemanja Šarović	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivan Kostić	3	0.22	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Milorad Mirčić	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ljubiša Preletačević Beli	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Đurišić	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Žarko Korać	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Momir Stojanović	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vjerica Radeta	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Veroljub Stevanović	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Čedomir Antić	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Konstantin Samofalov	3	0.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00

ostali	151	11.17	0	0.00	132	87.42	19	12.58
total	1352	100.00	2	0.15	1039	76.85	311	23.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U tabeli 53 dat je pregled najzastupljenijih aktera iz opozicije u sva četiri kvartala 2019. godine. Najzastupljeniji akteri iz opozicije na naslovnicama naših dnevnih novina bili su Dragan Đilas sa 913 pojavljivanja (40.74% u negativnom kontekstu), Boško Obradović sa 557 pojavljivanja (33.21% u negativnom kontekstu) i Vuk Jeremić sa 486 pojavljivanjem (33.13% negativno konotiranih napisa).

Tabela 53. – Najzastupljeniji akteri među članovima opozicije u četiri kvartala 2019. godine

Opozicija – individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Dragan Đilas	913	22.72	0	0.00	541	59.26	372	40.74
Boško Obradović	557	13.86	0	0.00	372	66.79	185	33.21
Vuk Jeremić	486	12.10	0	0.00	325	66.87	161	33.13
Boris Tadić	217	5.40	0	0.00	190	87.56	27	12.44
Vojislav Šešelj	210	5.23	0	0.00	186	88.57	24	11.43

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U tabelama 54 i 55 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabelle 50 i 51 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vladimir Đukanović	34	8.25	1	2.94	32	94.12	1	2.94
Andrej Vučić	24	5.83	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Milutin Jeličić Jutka	22	5.34	0	0.00	11	50.00	11	50.00
Đorđe Milićević	20	4.85	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Marija Obradović	18	4.37	0	0.00	18	100.00	0	0.00

Aleksandar Martinović	18	4.37	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Dragoljub Simonović	14	3.40	0	0.00	10	71.43	4	28.57
Dragan Marković Palma	14	3.40	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milenko Jovanov	13	3.16	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Darko Glišić	13	3.16	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Vladimir Orlić	13	3.16	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Igor Bećić	12	2.91	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Muamer Zukorlić	11	2.67	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Vuk Drašković	9	2.18	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Dragan Šormaz	9	2.18	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Vladimir Zagrađanin	8	1.94	0	0.00	1	12.50	7	87.50
Marijan Ristićević	8	1.94	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	6	1.46	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nebojša Bakarec	5	1.21	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	5	1.21	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	5	1.21	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Novica Tončev	5	1.21	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vladimir Marinković	4	0.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Atlagić	3	0.73	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	3	0.73	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	116	28.16	1	0.86	107	92.24	8	6.90
total	412	100.00	2	0.49	374	90.78	36	8.74

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera **predstavnika državnih organa, institucija i agencija**

Državni organi, institucijske i agencije – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Goran Vesić	76	15.97	0	0.00	70	92.11	6	7.89
Maja Gojković	48	10.08	0	0.00	47	97.92	1	2.08
Marko Đurić	47	9.87	0	0.00	47	100.00	0	0.00
Miloš Vučević	28	5.88	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Suzana Vasiljević	24	5.04	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Tomislav Nikolić	22	4.62	0	0.00	21	95.45	1	4.55

Biljana Popović Ivković	17	3.57	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Nikola Selaković	13	2.73	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Igor Mirović	9	1.89	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Jorgovanka Tabaković	9	1.89	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Zoran Radojičić	8	1.68	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Milovan Drecun	7	1.47	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Miroslav Lazanski	6	1.26	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Veljko Odalović	6	1.26	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Kozarev	4	0.84	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Marković	4	0.84	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Gajović	4	0.84	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Darko Tanasković	3	0.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivan Mrkić	3	0.63	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Nikola Nikodijević	3	0.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Božović	3	0.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	132	27.73	0	0.00	116	87.88	16	12.12
total	476	100.00	0	0.00	447	93.91	29	6.09

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera **predstavnika vojske i policije**

Vojska i policija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negrativan	%
Vladimir Rebić	14	9.33	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Bratislav Gašić	13	8.67	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Milan Mojsilović	10	6.67	0	0.00	10	100.00	0	0.00
ostali	113	75.33	1	0.88	105	92.92	7	6.19
total	150	100.00	1	0.67	142	94.67	7	4.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **ostalih** individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno – politički akteri	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Slobodan Milošević	92	22.60	0	0.00	87	94.57	5	5.43
Branko Stefanović	62	15.23	0	0.00	50	80.65	12	19.35
Zoran Đindjić	35	8.60	0	0.00	34	97.14	1	2.86
Megatrend Univerzitet	23	5.65	0	0.00	16	69.57	7	30.43
Mića Jovanović	20	4.91	0	0.00	14	70.00	6	30.00
Marija Lukić	17	4.18	3	17.65	14	82.35	0	0.00
Matija Bećković	17	4.18	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Dušan Teodorović	14	3.44	0	0.00	9	64.29	5	35.71
Emir Kusturica	11	2.70	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vojislav Koštunica	11	2.70	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Mirjana Marković	10	2.46	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Rodoljub Šabić	8	1.97	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	7	1.72	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Ivan Tasovac	7	1.72	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Jelena Milić	7	1.72	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Kokan Mladenović	6	1.47	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Ivan Stambolić	6	1.47	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Igor Jurić	6	1.47	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Beba Popović	5	1.23	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Veran Matić	5	1.23	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Aleksandar Karađorđević	5	1.23	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Biljana Srbljanović	5	1.23	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Saša Janković	5	1.23	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Slavko Ćuruvija	4	0.98	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marina Abramović	4	0.98	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Srđa Popović	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Latinka Perović	3	0.74	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Anđelko Vučić	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Mihajlović	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mlađan Dinkić	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	407	100.00	5	1.23	355	87.22	47	11.55

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

U okviru kategorije **ostali** predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili su iz drugih razloga zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana ili je van kategorija koje se posebno posmatraju u ovom istraživanju. Takođe, u ovu kategoriju svrstane su i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića, o čijim se političkim ulogama i dalje diskutuje u javnosti. Tako je u četvrtom kvartalu 2019. Slobodan Milošević bio akter od značaja u čak 92 teksta objavljenih na naslovnim stranama medija iz uzorka.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarnjopolitičkim akterima zastupljeni sa 20.70%. U **tabelama 58–61** izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi, instituci-je i agencije – kolek-tivno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vlada Srbije	84	20.05	0	0.00	80	95.24	4	4.76
Ministarstvo unutrašn-jih poslova	68	16.23	0	0.00	66	97.06	2	2.94
Narodna banka Srbije	24	5.73	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Ministarstvo odbrane	24	5.73	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Ministarstvo finansija	20	4.77	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	19	4.53	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Ministarstvo pravde	18	4.30	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Ministarstvo prosветe, nauke i tehnološkog razvoja	15	3.58	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Narodna skupština Republike Srbije	15	3.58	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	14	3.34	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	12	2.86	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	9	2.15	1	11.11	8	88.89	0	0.00
Poreska uprava Srbije	8	1.91	0	0.00	7	87.50	1	12.50

Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	7	1.67	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	6	1.43	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo kulture i informisanja	6	1.43	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravljа	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Agencija za energetiku	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Direkcija za imovinu	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ministarstvo omladine i sporta	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo rудarstva i energetike	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo zaštite životne sredine	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Republički fond PIO	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nacionalna služba za zapošljavanje	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	37	8.83	0	0.00	36	97.30	1	2.70
total	419	100.00	1	0.24	407	97.14	11	2.63

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
BIA	58	43.61	1	1.72	57	98.28	0	0.00
Vojska Srbije	39	29.32	11	28.21	28	71.79	0	0.00
VBA	19	14.29	0	0.00	19	100.00	0	0.00
SBPOK	3	2.26	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	14	10.53	0	0.00	14	100.00	0	0.00
total	133	100.00	12	9.02	121	90.98	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	166	69.17	1	0.60	144	86.75	21	12.65
SPS	47	19.58	0	0.00	45	95.74	2	4.26
SPO	7	2.92	1	14.29	5	71.43	1	14.29
SDPS	4	1.67	0	0.00	3	75.00	1	25.00
PUPS	4	1.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	4	1.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	4	1.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	4	1.67	0	0.00	3	75.00	1	25.00
total	240	100.00	2	0.83	212	88.33	26	10.83

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Savez za Srbiju	123	29.43	0	0.00	93	75.61	30	24.39
DS	62	14.83	0	0.00	55	88.71	7	11.29
Dveri	26	6.22	0	0.00	24	92.31	2	7.69
PSG	25	5.98	0	0.00	25	100.00	0	0.00
DSS	23	5.50	0	0.00	23	100.00	0	0.00
SRS	17	4.07	0	0.00	17	100.00	0	0.00
SDS	14	3.35	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Inicijativa Ne davimo Beograd	13	3.11	0	0.00	13	100.00	0	0.00
SPAS	12	2.87	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Zajedno za Srbiju	11	2.63	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Narodna stranka	11	2.63	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Stranka slobode i pravde	10	2.39	0	0.00	9	90.00	1	10.00
LSV	9	2.15	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dosta je bilo	8	1.91	0	0.00	8	100.00	0	0.00

Nova stranka	8	1.91	0	0.00	8	100.00	0	0.00
PokS	7	1.67	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Srpska desnica	6	1.44	0	0.00	6	100.00	0	0.00
LDP	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nova Srbija	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	27	6.46	0	0.00	27	100.00	0	0.00
total	418	100.00	0	0.00	378	90.43	40	9.57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicu govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima (svega 26.80% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 82.34% slučajeva) nego oni kolektivni (17.65%) (videti **tabelu 45 i tabele 63–73**).

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozi-tiv-an	%	neu-tralan	%	nega-tiv-an	%
Albin Kurti	93	10.22	0	0.00	66	70.97	27	29.03
Srpska lista	77	8.46	5	6.49	72	93.51	0	0.00
Ramuš Haradinaj	67	7.36	0	0.00	58	86.57	9	13.43
Hašim Tači	67	7.36	0	0.00	62	92.54	5	7.46
OVK	38	4.18	0	0.00	18	47.37	20	52.63
Nenad Rašić	38	4.18	0	0.00	22	57.89	16	42.11
Rada Trajković	35	3.85	0	0.00	27	77.14	8	22.86
Kadri Veselji	33	3.63	0	0.00	26	78.79	7	21.21
Bedžet Pacoli	28	3.08	0	0.00	25	89.29	3	10.71
Oliver Ivanović	24	2.64	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Isa Mustafa	23	2.53	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Goran Rakić	23	2.53	0	0.00	22	95.65	1	4.35
KFOR	18	1.98	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Specijalni sud za ratne zločine OVK	16	1.76	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Pokret Samoopredelenje	13	1.43	0	0.00	12	92.31	1	7.69

Vljora Čitaku	13	1.43	0	0.00	9	69.23	4	30.77
Milan Radojičić	11	1.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Fatmir Limaj	11	1.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Igor Simić	10	1.10	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Unmik	9	0.99	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milena Ivanović	8	0.88	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Euleks	8	0.88	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Filip Kosnet	8	0.88	0	0.00	8	100.00	0	0.00
ROSU	8	0.88	0	0.00	3	37.50	5	62.50
Dalibor Jeftić	8	0.88	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vlada Kosova	7	0.77	0	0.00	3	42.86	4	57.14
Kosovska policija	6	0.66	0	0.00	6	100.00	0	0.00
ostali	210	23.08	1	0.48	185	88.10	24	11.43
total	910	100.00	6	0.66	770	84.62	134	14.73

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozi-tiv-an	%	neu-tralan	%	nega-tiv-an	%
Kolinda Grabar Kitarović	28	13.66	0	0.00	21	75.00	7	25.00
Zoran Milanović	17	8.29	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Andrej Plenković	13	6.34	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Franjo Tuđman	10	4.88	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Milorad Pupovac	10	4.88	0	0.00	10	100.00	0	0.00
HDZ	8	3.90	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ivo Josipović	4	1.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Hrvatska policija	4	1.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ante Pavelić	3	1.46	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Branimir Glavaš	3	1.46	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	105	51.22	1	0.95	85	80.95	19	18.10
total	205	100.00	1	0.49	173	84.39	31	15.12

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milo Đukanović	88	24.58	0	0.00	47	53.41	41	46.59
Duško Marković	32	8.94	0	0.00	28	87.50	4	12.50
Andrija Mandić	26	7.26	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Demokratski front	21	5.87	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Milan Knežević	16	4.47	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Vlada Crne Gore	13	3.63	0	0.00	13	100.00	0	0.00
“crnogorska policija”	9	2.51	0	0.00	8	88.89	1	11.11
DPS	9	2.51	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Nebojša Medojević	6	1.68	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milun Zogović	5	1.40	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Momir Bulatović	4	1.12	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	129	36.03	5	3.88	117	90.70	7	5.43
total	358	100	5	1.40	300	83.80	53	14.80

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milorad Dodik	50	31.45	0	0.00	49	98.00	1	2.00
Željko Komšić	16	10.06	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Bakir Izetbegović	13	8.18	0	0.00	10	76.92	3	23.08
SDA	12	7.55	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Šefik Džaferović	7	4.40	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Denis Zvizdić	3	1.89	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	58	36.48	0	0.00	55	94.83	3	5.17
total	159	100.00	0	0.00	151	94.97	8	5.03

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**

Makedonija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Zoran Zaev	33	48.53	0	0.00	31	93.94	2	6.06
Stevo Pendarovski	13	19.12	0	0.00	13	100.00	0	0.00
VMRO-DPMNE	5	7.35	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	17	25.00	0	0.00	14	82.35	3	17.65
total	68	100.00	0	0.00	63	92.65	5	7.35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Emanuel Makron	75	12.73	0	0.00	75	100.00	0	0.00
Edi Rama	49	8.32	0	0.00	49	100.00	0	0.00
Angela Merkel	44	7.47	0	0.00	44	100.00	0	0.00
Redžep Tajip Erdogan	35	5.94	0	0.00	35	100.00	0	0.00
Si Činping	18	3.06	2	11.11	16	88.89	0	0.00
Boris Džonson	17	2.89	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Viktor Orban	14	2.38	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Bojko Borisov	11	1.87	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Čen Bo	10	1.70	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Aleksandar Lukašenko	10	1.70	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Bašar al Asad	8	1.36	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Džeremi Korbin	7	1.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Volodimir Zelenski	6	1.02	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Kirijakos Micotakis	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miloš Zeman	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Alternativa za Nemačku	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Šan Maklaud	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sebastijan Kurc	4	0.68	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Petro Porošenko	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00

Hajko Mas	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Hrišćansko demokratska unija	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mevlut Čavušoglu	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tereza Mej	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ilir Meta	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	241	40.92	1	0.41	238	98.76	2	0.83
total	589	100.00	3	0.51	581	98.64	5	0.85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vladimir Putin	119	32.96	9	7.56	110	92.44	0	0.00
Dmitrij Medvedev	41	11.36	0	0.00	41	100.00	0	0.00
Aleksandar Bocan-Harčenko	19	5.26	1	5.26	18	94.74	0	0.00
Dmitrij Peskov	16	4.43	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Marija Zaharova	13	3.60	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	13	3.60	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ruske bezbednosne službe	12	3.32	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Sergej Šojgu	12	3.32	2	16.67	10	83.33	0	0.00
Jevgenij Primakov	3	0.83	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vojska Rusije	3	0.83	3	100.00	0	0.00	0	0.00
ostali	110	30.47	6	5.45	104	94.55	0	0.00
total	361	100.00	21	5.82	340	94.18	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**

SAD	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Donald Tramp	104	23.27	1	0.96	102	98.08	1	0.96
Metju Palmer	54	12.08	0	0.00	50	92.59	4	7.41
Ričard Grenel	47	10.51	0	0.00	47	100.00	0	0.00
Kongres SAD	20	4.47	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Entoni F. Godfri	20	4.47	0	0.00	20	100.00	0	0.00
CIA	16	3.58	0	0.00	13	81.25	3	18.75
Majk Pompeo	16	3.58	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Stejt dipartment	10	2.24	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Američka administracija	9	2.01	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vilijam Voker	7	1.57	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Ričard Holbruk	5	1.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Demokratska stranka SAD	5	1.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nensi Pelosi	5	1.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ambasada SAD	5	1.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pentagon	5	1.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Barak Obama	4	0.89	0	0.00	4	100.00	0	0.00
USAID	4	0.89	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bil Klinton	4	0.89	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džon Bolton	4	0.89	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Republikanska stranka	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
CNN	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Melaniija Tramp	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
FBI	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Džordž Soros	3	0.67	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	88	19.69	0	0.00	83	94.32	5	5.68
total	447	100.00	1	0.22	430	96.20	16	3.58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

EU	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
EU	42	12.92	0	0.00	39	92.86	3	7.14
Evropski parlament	38	11.69	0	0.00	37	97.37	1	2.63
Tanja Fajon	25	7.69	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Evropska komisija	23	7.08	1	4.35	22	95.65	0	0.00
Dejvid Mekalister	21	6.46	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Vladimir Bilčík	16	4.92	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Evropski savet	13	4.00	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	10	3.08	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ursula fon der Lejen	10	3.08	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Sem Fabrici	10	3.08	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Federika Mogerini	10	3.08	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Žan Klod Junker	9	2.77	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Žozep Borel	9	2.77	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Donald Tusk	7	2.15	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Johanes Han	5	1.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Evropska investiciona banka	4	1.23	1	25.00	3	75.00	0	0.00
ostali	73	22.46	0	0.00	72	98.63	1	1.37
total	325	100.00	2	0.62	316	97.23	7	2.15

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici međunarodnih organizacija i institucija**

Međunarodne organiza-cije i institucije	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
OEBS	26	20.80	0	0.00	25	96.15	1	3.85
MMF	17	13.60	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Svetska banka	16	12.80	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Ujedinjene nacije	12	9.60	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Evropski sud za ljudska prava	4	3.20	0	0.00	4	100.0	0	0.00
Savet Evrope	4	3.20	0	0.00	4	100.00	0	0.00
UNESCO	3	2.40	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	43	34.40	0	0.00	43	100.00	0	0.00
total	125	100.00	0	0.00	123	98.40	2	1.60

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: **NATO**

NATO	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
NATO	125	85.62	0	0.00	91	72.80	34	27.20
Jens Stoltenberg	12	8.22	0	0.00	12	100.00	0	0.00
ostali	9	6.16	0	0.00	7	77.78	2	22.22
total	146	100.00	0	0.00	110	75.34	36	24.66

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **akteri u vezi sa Haškim tribunalom**

Haški tribunal	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Ratko Mladić	13	19.40	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Radovan Karadžić	12	17.91	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Vladimir Lazarević	8	11.94	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Jovica Stanišić	5	7.46	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Haški tribunal	5	7.46	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Veselin Šlivančanin	3	4.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Neboša Pavković	3	4.48	0	0.00	1	33.33	2	66.67
ostali	18	26.87	0	0.00	18	100.00	0	0.00
total	67	100.00	0	0.00	61	91.04	6	8.96

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. U četvrtom kvartalu 2019. godine, inostrani politički akteri čine 38.93% svih političkih aktera, u odnosu na 61.06% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera.

Privredni akteri u četvrtom kvartalu 2019. čine 8.25% ukupnog uzorka aktera, što u odnosu na prethodno tromesečje predstavlja značajno povećanje od oko 3.82% ili, izraženo u apsolutnim brojevima, 606 pojavljivanja (videti **tabelu 45** i **tabele 74–75**).

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Obradović	79	15.11	7	8.86	64	81.01	8	10.13
Aleksandar Bjelić	24	4.59	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Predrag Koluvija	20	3.82	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Zoran Babić	14	2.68	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zoran Drobnjak	14	2.68	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Dragan Šolak	12	2.29	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Dušan Bajatović	8	1.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Marko Čadež	8	1.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Miroslav Mišković	7	1.34	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Nebojša Atanacković	6	1.15	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Beko	6	1.15	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dragan Đurić	4	0.76	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Vuk Guberinić	4	0.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dejan Šoškić	4	0.76	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Marko Mišković	3	0.57	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Aleksej Miler	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miodrag Kostić	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	304	58.13	1	0.33	273	89.80	30	9.87
total	523	100.00	8	1.53	469	89.67	46	8.80

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Krušik Valjevo	53	8.95	0	0.00	52	98.11	1	1.89
GIM	42	7.09	0	0.00	31	73.81	11	26.19
Milan Blagojević	28	4.73	0	0.00	28	100.00	0	0.00
CarGo	23	3.89	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Elektroprivreda Srbije	20	3.38	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Gasprom	12	2.03	1	8.33	11	91.67	0	0.00
Železara Smederevo	12	2.03	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Koridori Srbije	11	1.86	0	0.00	10	90.91	1	9.09
RTB Bor	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Komercijalna banka	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Putevi Srbije	10	1.69	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Prvi partizan	9	1.52	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Folksvagen	9	1.52	0	0.00	9	100.00	0	0.00
NIS	9	1.52	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Huavej	8	1.35	0	0.00	8	100.00	0	0.00
NLB banka	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Pošte Srbije	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zastava	6	1.01	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Železnice Srbije	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jovanjica	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
AIK banka	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Beograd na vodi	5	0.84	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Jugoimport SDPR	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Gasprom njeft	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Rajfajzen banka	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Elektromreže Srbije	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Agrobanka	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Fijat	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Er Srbija	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Srbijagas	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00

EBRD	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Privredna komora Srbije	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	3	0.51	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Energoprojekt	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zastava oružje	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saobraćajni institut CIP	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
PKB	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Petrohemija	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	210	35.47	5	2.38	196	93.33	9	4.29
total	592	100.00	6	1.01	558	94.26	28	4.73

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovnica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na socijalne i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 76**), (b) analitičare političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 77 i 78**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija (**tabele 80 i 81**), (d) aktere iz medija (**tabela 82**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabele 83**), (f) advokate i protagoniste različitih sudskih postupaka (**tabele 84 i 85**), i (h) protagonisti aktuelnih medijskih i estradnih afera (**tabela 86**), (i) protagonisti različitih afera u vezi sa sportom (**tabela 87**) i (h) protagonisti građanskih inicijativa (**tabela 88**).

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela i institucije od nacionalnog značaja	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Univerzitet u Beogradu	31	18.67	0	0.00	29	93.55	2	6.45
REM	22	13.25	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Ivanka Popović	20	12.05	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Agencija za borbu protiv korupcije	12	7.23	0	0.00	8	66.67	4	33.33
SANU	11	6.63	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Fiskalni savet	9	5.42	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Zoran Pašalić	8	4.82	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Brankica Janković	7	4.22	0	0.00	7	100.00	0	0.00

Olivera Zekić	6	3.61	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Državna revizorska institucija	5	3.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pavle Petrović	4	2.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Kostić	3	1.81	0	0.00	3	100.00	0	0.00
KoNUS	3	1.81	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Sikimić	3	1.81	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	22	13.25	0	0.00	21	95.45	1	4.55
total	166	100.00	0	0.00	157	94.58	9	5.42

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 77 i 78**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 99.03% tekstova. Tokom čitavog četvrtog kvartala 2019. godine, analizirane dnevne novine su u značajnoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno 722³² puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnim listovima *Danas* (164 pojavljivanja) i *Informer* (159 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 77**.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
<i>Danas</i>	164	22.71
<i>Informer</i>	159	22.02
<i>Politika</i>	123	17.04
<i>Kurir</i>	113	15.65
<i>Blic</i>	87	12.05
<i>Alo!</i>	40	5.54
<i>Večernje novosti</i>	36	4.99
total	722	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

³² U ovom tromesečju zastupljenost analitičara na naslovcama ponovo raste u odnosu na dva prethodna kvartala kada je zabeleženo 590 i 563 pojavljivanja analitičara. To je ujedno i dosada najveće zabeleženo prisustvo analitičara.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Dragomir Anđelković	25	3.46	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	18	2.49	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Branko Radun	18	2.49	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	17	2.35	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	15	2.08	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Jelena Vuković	14	1.94	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	13	1.80	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Marko Matić	13	1.80	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	13	1.80	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	13	1.80	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Milan Antonijević	11	1.52	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Mario Spasić	10	1.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	10	1.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	10	1.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Zoran Stojiljković	10	1.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	10	1.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	9	1.25	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Boban Stojanović	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	8	1.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	8	1.11	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Božidar Prelević	7	0.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ivan Ninić	7	0.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Stevica Deđanski	7	0.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	7	0.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Srećko Đukić	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nenad Gujančić	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Dragan Dobrašinović	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miroslav Bjegović	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Marko Savković	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Radoš Đurović	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	6	0.83	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Vuletić	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marko Nicović	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dževad Galijašević	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Petrić	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milisav Paić	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dubravka Stojanović	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Boško Jakšić	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Đorđe Pavićević	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Cvijetin Milivojević	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dobrivoje Radovanović	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Čvorović	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragoljub Rajić	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zlatko Nikolić	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragovan Milićević	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predrag Petrović	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Pavlović	3	0.42	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Dragan Đukanović	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	287	39.75	1	0.35	282	98.26	4	1.39
total	722	100.00	2	0.28	715	99.03	5	0.69

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2019.

Tokom 2019. godine na naslovnim stranama mišljenja i stavove analitičara najdoslednije je promovisao dnevni list *Informer*. Gotovo četvrtina tekstova iz našeg uzorka objavljenih u *Informeru* sadržala je stavove i mišljenja analitičara (24.64%) (videti tabelu 79)

Tabela 79. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja u četiri kvartala 2019. godine

Medij	broj	%
Informer	618	24.64
Danas	494	19.70
Politika	428	17.07
Kurir	403	16.07
Blic	264	10.53
Večernje novosti	162	6.46
Alo!	139	5.54
Total	2508	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

U odnosu na prethodno tromesečje, posebno je ponovo uvećanje broja predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija,³³ koji su se na naslovnim stranama pojavili čak 600 puta (**tabela 80 i 81**).

Tabela 80. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
Politika	181	30.17
Danas	144	24.00
Alo!	68	11.33
Večernje novosti	64	10.67
Informer	53	8.83
Blic	48	8.00
Kurir	42	7.00
total	600	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

33 U prethodnom kvartalu zabeležili smo značajan porast broja aktera iz ove grupacije 518. U ovom kvartalu beležimo dodatni porast učešća ovih aktera.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**

Religija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
SPC	93	15.50	1	1.08	88	94.62	4	4.30
Patrijarh Irinej	65	10.83	0	0.00	65	100.00	0	0.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	55	9.17	0	0.00	54	98.18	1	1.82
Mitropolija crnogorsko–primorska	39	6.50	1	2.56	38	97.44	0	0.00
Maksim, vladika zapadnoamerički	20	3.33	0	0.00	17	85.00	3	15.00
Irinej, vladika bački	19	3.17	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Vartolomej, carigradski patrijarh	19	3.17	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Grigorije, episkop Dizeldorf i Nemačke	13	2.17	0	0.00	10	76.92	3	23.08
Papa Franja	13	2.17	1	7.69	12	92.31	0	0.00
Ruska pravoslavna crkva	13	2.17	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Porfirije, mitropolit zagrebačko ljubljanski	12	2.00	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Patrijarh Pavle	12	2.00	6	50.00	6	50.00	0	0.00
Crnogorska pravoslavna crkva	8	1.33	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Alojzije Stepinac	7	1.17	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Rimokatolička crkva	7	1.17	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Teodosije, vladika	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Irinej, episkop istočnoamerički	6	1.00	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Miraš Dedeić	5	0.83	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Atanasije, episkop mileševski	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jovan, vladika slavonski	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pahomije, vladika vranjski	3	0.50	0	0.00	1	33.33	2	66.67
ostali	176	29.33	2	1.14	173	98.30	1	0.57
total	600	100.00	11	1.83	564	94.00	25	4.17

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija³⁴**

Mediji	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
TV N1	50	8.00	1	2.00	33	66.00	16	32.00
RTS	48	7.68	0	0.00	42	87.50	6	12.50
Danas	44	7.04	3	6.82	32	72.73	9	20.45
NIN	36	5.76	0	0.00	21	58.33	15	41.67
Jugoslav Ćosić	20	3.20	0	0.00	7	35.00	13	65.00
UNS	19	3.04	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Milan Jovanović	15	2.40	1	6.67	14	93.33	0	0.00
BIRN	14	2.24	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Informer	14	2.24	0	0.00	13	92.86	1	7.14
NUNS	14	2.24	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Olja Bećković	12	1.92	0	0.00	7	58.33	5	41.67
Dragan Bojošević	12	1.92	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Milan Ćulibrk	11	1.76	0	0.00	9	81.82	2	18.18
TV Pink	11	1.76	2	18.18	8	72.73	1	9.09
Vreme	11	1.76	0	0.00	8	72.73	3	27.27
Željko Mitrović	10	1.60	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Dragan J. Vučićević	10	1.60	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladimir Radomirović	9	1.44	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milomir Marić	9	1.44	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Tanjug	7	1.12	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Željko Bodrožić	7	1.12	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Blic	7	1.12	1	14.29	4	57.14	2	28.57
Dušan Petrić	7	1.12	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Politika	6	0.96	2	33.33	4	66.67	0	0.00
Slobodan Georgiev	6	0.96	0	0.00	5	83.33	1	16.67
KRIK	6	0.96	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Insajder	5	0.80	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Kurir	4	0.64	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Branko Čečen	3	0.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00

³⁴ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medejske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Stevan Dojčinović	3	0.48	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Večernje novosti	3	0.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Kesić	3	0.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ljiljana Smajlović	3	0.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predrag Sarapa	3	0.48	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	183	29.28	5	2.73	165	90.16	13	7.10
total	625	100.00	15	2.40	512	81.92	98	15.68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u **tabelama 83–85** kao predstavnici pravosudnih organa (193), advokati (112) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskih/istražnih postupaka (153).

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Viši sud u Beogradu	18	9.33	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Zagorka Dolovac	13	6.74	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Više javno tužilaštvo u Beogradu	12	6.22	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	8	4.15	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vrhovni kasacioni sud	7	3.63	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Apelacioni sud u Beogradu	7	3.63	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Miodrag Majić	6	3.11	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Visoki savet sudstva	5	2.59	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Društvo sudija	3	1.55	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Nata Mesarović	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragana Boljević	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Ilić	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Državno veće tužilaca	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	102	52.85	0	0.00	97	95.10	5	4.90
total	193	100.00	0	0.00	186	96.37	7	3.63

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**³⁵

Advokati	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Predrag Savić	10	8.93	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Borivoje Borović	6	5.36	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Zora Dobričanin Niko-dinović	4	3.57	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nebojša Vlajić	3	2.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	89	79.46	0	0.00	86	96.63	3	3.37
total	112	100.00	0	0.00	109	97.32	3	2.68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraga**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Milorad Ulemek Legija	16	10.46	0	0.00	14	87.50	2	12.50
Ninoslav Jovanović	15	9.80	0	0.00	6	40.00	9	60.00
Darko Šarić	11	7.19	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Luka Bojović	7	4.58	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Radomir Marković	6	3.92	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Sretko Kalinić	5	3.27	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Branko Lazarević	5	3.27	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Maja Adrovac	4	2.61	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rodoljub Radulović Miša Banana	4	2.61	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Željko Ražnatović Arkan	4	2.61	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zvezdan Jovanović	4	2.61	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Zdravković	4	2.61	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević Šiptar	3	1.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Igor Dedović	3	1.96	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	62	40.52	0	0.00	59	95.16	3	4.84
total	153	100.00	0	0.00	127	83.01	26	16.99

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

35 Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U **tabeli 86** prikazani su svi protagonisti povezani sa estradom. To su pre svega akteri u vezi sa medijski konstruisanom aferom vezanom za *ubistvo pevačice Jelene Marjanović*.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **ostali**

Ostali društveni akteri	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Jelena Marjanović	40	48.78	0	0.00	40	100.00	0	0.00
Zoran Marjanović	39	47.56	0	0.00	37	94.87	2	5.13
Svetlana Ceca Ražnatović	3	3.66	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	82	100.00	0	0.00	80	97.56	2	2.44

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 87 – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **sport**

Sport	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
FK Crvena zvezda	24	20.17	0	0.00	22	91.67	2	8.33
FK Partizan	14	11.76	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Zvezdan Terzić	11	9.24	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Nebojša Čović	7	5.88	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Novak Đoković	5	4.20	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Fudbalski savez Srbije	4	3.36	0	0.00	4	100.00	0	0.00
KK Partizan	3	2.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slaviša Kokeza	3	2.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	48	40.34	3	6.25	42	87.50	3	6.25
total	119	100.00	3	2.52	108	90.76	8	6.72

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **protagonisti građanske inicijative “Jedan od pet miliona”**

Protesti “Jedan od pet miliona”	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Udruženje 1 od 5 miliona	15	20.27	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Branislav Trifunović	10	13.51	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Jovo Bakić	8	10.81	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Srđan Marković	7	9.46	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Jelena Anasonović	7	9.46	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marko Vidojković	4	5.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Siniša Kovačević	4	5.41	0	0.00	3	75.00	1	25.00
ostali	19	25.68	0	0.00	18	94.74	1	5.26
total	74	100.00	0	0.00	68	91.89	6	8.11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 339 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 14.87% napisa, što predstavlja gotovo identično učešće kao i u proteklom tromesečju.

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi „Pod uslovima anonimnosti“ kaže: „Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane.“³⁶

36 M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield: University of Illinois Press, 2011, 7

Velika većina informacija dobijenih od neimenovanih izvora navedena je u tekstovima pisanim u novinskoj formi izveštaja. Od 1801 teksta napisana u ovoj formi, 306 ili oko 17% sadrži anonimne izvore (**tabela 89**).

Tabela 89. – Učešće neimenovanih izvora u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1801	306	16.99%
članak	147	26	17.69%
komentar	109	4	3.67%
vest	9	3	33.33%
reportaža	13	0	0.00%
drugo	15	0	0.00%
intervju	186	0	0.00%
total	2280	339	14.87%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Najveće učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, beleži se u *Blicu*, *Informeru* i *Kuriru* (oko 21%), dok je najmanje primera ovakve prakse zabeleženo u dnevnom listu *Večernje novosti* (8.36% – 14 tekstova) (**tabela 90**).

Tabela 90. – Učešće neimenovanih izvora prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Blic</i>	217	47	21.66
<i>Informer</i>	213	45	21.13
<i>Kurir</i>	262	54	20.61
<i>Alo!</i>	259	48	18.53
<i>Politika</i>	547	68	12.43
<i>Danas</i>	471	51	10.83
<i>Večernje novosti</i>	311	26	8.36
total	2280	339	14.87

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tokom 2019. godine, sedam analiziranih medija je u oko 16% (1390) tekstova iz uzorka, odabranih sa naslovnih strana, koristilo anonimne izvore. Najviše je ovakav način dobavljanja informacija koristio dnevni list *Informer* (oko 28% ili 230 tekstova), dok je najmanje anonimnih izvora bilo na naslovnicama *Danasa* (7.48%). U odnosu na 2017. godinu, mediji su tokom 2018. u svojim tekstovima navodili oko 1.5% manje anonimnih izvora. Broj i učešće neimenovanih izvora u ostalim medijima videti u **tabeli 91**.

Tabela 91. – Učešće neimenovanih izvora prema analiziranim medijima u sva četiri kvartala 2019.

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Informer</i>	816	230	28.19
<i>Blic</i>	813	223	27.43
<i>Kurir</i>	1041	260	24.98
<i>Alo!</i>	973	209	21.48
<i>Večernje novosti</i>	1282	127	9.91
<i>Politika</i>	2042	201	9.84
<i>Danas</i>	1871	140	7.48
total	8838	1390	15.73

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (105) zabeležen je kada je tema teksta bila u vezi sa *političkim životom u Srbiji*, međutim, najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi uočeno je kada su u pitanju napisi koji govore o kriminalu – oko 41% (više informacija u **tabeli 92**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 100 – 106**.

Tabela 92. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama, u sedam medija iz uzorka³⁷

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	541	105	19.41
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	188	30	15.96
kriminal	59	24	40.68
pitanja vere, crkva, religija	62	19	30.65
Rusija/odnos prema Rusiji	86	14	16.28
privreda	70	13	18.57
obrazovanje	63	10	15.87
EU/politika Evropske Unije	59	9	15.25
SAD/odnos prema SAD	57	9	15.79
energetika	27	9	33.33
mediji/sloboda medija	78	9	11.54

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Zaključak

Teme kojima su se bavili štampani mediji na svojim naslovnim stranama tokom 2019. godine, obeležila je fokusiranost na pitanja unutrašnje politike Srbije i odносima u regionu. Dešavanja u vezi sa Kosovom su tokom većeg dela godine bila u centru medijske pažnje, ali se bavljenje ovom temom sve više prebacuje u polje spoljнополитичких активности Србије. Pokazatelj vezan za balansiranost tekstova je i dalje veoma nizak, a senzacionalistički pristup u opremanju tekstova i interpretiranju teme je pristup koji pronalazi sve više poklonika unutar medijskog prostora Srbije. Mediji se sve više jasno opredeljuju u svojim političkim i vrednosnim izborima, dok medijske prakse beleže nove oblike zakrivljavanja i/ili odstupanja od profesionalnih standarda profesije novinara.

³⁷ Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora

Apendiks**Tabela 93.** – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	259
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	300
Ostalo	5760
Total	6319

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 94. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	217
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	267
Ostalo	6095
Total	6579

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 95. – Uzorak *Danas*

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	471
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	82
Ostalo	7309
Total	7862

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 96. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	213
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	240
Ostalo	5904
Total	6357

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 97. – Uzorak *Kurir*

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	262
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	302
Ostalo	6097
Total	6661

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 98. – Uzorak *Politika*

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	547
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	324
Ostalo	8096
Total	8967

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 99. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	311
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	207
Ostalo	9553
Total	10071

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 100. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Alo!*

Tema/ <i>Alo!</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	18	23.38	77
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	7	29.17	24
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	4	36.36	11
kriminal	4	36.36	11
zabava/estrada	3	100.00	3

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 101. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Blic*

Tema/ <i>Blic</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	14	18.42	76
kriminal	6	66.67	9
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	5	29.41	17
SAD/odnos prema SAD	4	50.00	8
korupcija	4	80.00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 102. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Danas*

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	15	8.72	172
pitanja vere, crkva, religija	11	73.33	15
privreda	6	27.27	22
mediji/sloboda medija	5	12.50	40
obrazovanje	5	33.33	15

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 103. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Informer*

Tema/ <i>Informer</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	12	28.57	42
kriminal	5	71.43	7
Rusija/odnos prema Rusiji	4	28.57	14
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	4	14.29	28
vojska	4	57.14	7

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 104. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	31	34.07	91
Rusija/odnos prema Rusiji	4	30.77	13
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	3	27.27	11
pitanja vere, crkva, religija	2	33.33	6
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	2	22.22	9
kriminal	2	25.00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 105. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Politika*

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Rusija/odnos prema Rusiji	7	36.84	19
vojska	6	60.00	10
spoljna politika Srbije	5	35.71	14
infrastruktura	5	55.56	9
privreda	4	14.81	27
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	4	11.11	36
energetika	4	30.77	13

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

Tabela 106. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Večernje novosti*

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
kultura	9	42.86	21
infrastruktura	5	50.0	10
vojska	5	55.56	9
Rusija/odnos prema Rusiji	3	23.08	13
privreda	2	40.00	5
nove investicije	2	50.00	4

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2019.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Nastavak bespoštene i beskonačne medijsko-političke borbe visokog naboja

Snažan retorički obračun, visok naboј političke i svake druge isključivosti, konstantan deficit odmerenosti, lakoća etiketiranja drugačijeg mišljenja, polemika na granici ili ispod granice pristojnosti, nemoć da se uspostavi ma kakva racionalna saglasnost o društvenom ili političkom pitanju, kontinuitet žestokih osporavanja i vrednosnih sukobljavanja, ili ukratko: društvo u dubokim rovovima, glavne su, a moglo bi se reći i sveprisutne karakteristike pisanja nedeljnih i dnevnih novina u Srbiji u periodu od oktobra do decembra 2017. godine.

Nalik prethodnim analizama, i ovu možemo započeti sa nizom standardnih ocena o štampanim medijima, posebno uredničkim kolumnama i nedeljnim novinama.

U sferi štampanog novinarstva, pre svega među nedeljnicima, „zabranjenih“ i „nedodirljivih“ tema i stanovišta nije bilo. Pisalo se o svim značajnijim temama, na mnoštvo različitih, neretko oštro sukobljenih načina i dijametalno suprotnih polaznih tačaka. Išod ovakve forme i sadržine novinarskog pisanja je živo prisustvo mnoštva različitih gledišta o identičnoj temi, bez obzira na to da li ona neposredno referiše na aktere, događaje ili na političke, ekonomske i šire društvene događaje.

Faktičko prisustvo političkog, vrednosnog i spisateljskog pluralizma svedočanstvo je postojanja slobode mišljenja i govora, odnosno slobode izražavanja, u ovom specifičnom, profesionalno i šire društveno-politički relevantnom obliku novinarstva. Naime, moguće je objaviti, nacrtati šta god je autoru po volji i tako poslati raznorodne vrste poruka. Uz to, zastupljene su razne političke orientacije, raspona od radikalne desnice do levice. Rečju, u relevantnim, analiziranim nedeljnicima, nije prisutna ni cenzura ni autocenzura. Ova okolnost je važna, pre svega iz dva razloga koji, striktno gledano, nisu iz sfere politike. Prvo, u Srbiji je moguće legitimisati u javnom polju, bilo kakvo tvrđenje ili interpretativni model koji se odnosi na događaje, aktere i društveno-istorijske procese. Interpretativni kodovi, s druge strane, imaju tendenciju i moć stalnog širenja na internetu, a neretko su, posledično, povod i značajan poticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili intervjuje.

Išod pluralizma novinarskih žanrova su slike aktera, koje su, kao po nekom nepisanom pravilu, dominantno negativne. Obrada teme duboko je određena stanovištem autora, odnosno političkom i, šire gledano, vrednosnom orientacijom autora ili redakcije čiji je isti član. U većini nedeljnika dominira svojevrsna negativna opsesija ličnošću predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića, dok, sa druge strane, analizu delovanja opozicije prožima osporavanje njenog moralnog kredibiliteta i političkog legitimiteta.

Formiranje negativne slike analiziranih aktera i dijametalna suprotstavljenost interpretacija događaja i političkih, ekonomskih i širih društveno-istorijskih procesa, javljuju se kao ishod novinarske

obrade određene specifične društvene i političke teme, ili kao zaključak mnogobrojnih intervjuja sa manje ili više relevantnim sagovornicima u brojnim srpskim nedeljnicima.

Tematski gledano, fokus je na osrvtu na aktuelne političke teme sa naglaskom na niz afera, poput afere „Krušik“. Ona je obrađena do najsigurnijeg detalja. Ne postoji nijedna afera koja se vezuje za aktuelnu vlast koja je dobila medijsku pažnju, pre svega opozicione štampe kao ova afera. Čak i narativ o „Savamali“ polako, ali sigurno postaje manje sugestivan i politički (zlo)upotrebljavan u odnosu na priču o poslovanju valjevske kompanije za izradu oružja, učešće države u poslovima trgovine oružja i nedozvoljeno sticanje novca trgovinom uticajem u vrhovima sadašnjeg vlasti. Uporedo sa aferom „Krušik“, štampani mediji su ponovo reaktualizovali priču o plagiranom doktoratu ministra finansija Siniše Malog. Ovaj događaj na nivou univerziteta nemilice je korišćen je za oštru političku kampanju osporavanja moralnog kredibiliteta i političkog autoriteta samog ministra finansija, ali i lidera SNS-a, i predsednika Srbije, Aleksandra Vučića.

Uporedo sa aferama „Krušik“ i „Plagijat“, opoziciona štampa je reprodukovala niz već poznatih i više puta pominjanih stavova o prirodi vlasti, nedostacima spoljne i ekonomske politike, lošoj kadrovskoj politici i pritiscima i kontroli medija.

Paralelno sa konkretnim pokušajem kriminalizacije vlasti nastavlja se i narativ o suštinskoj nedemokratičnosti vlasti uz prateću apologiju teze o nužnosti bojkota predstojećih parlamentarnih i lokalnih izbora. Kritički diskurs je konglomerat osporavanja koja ne dolaze samo iz političke i pravne sfere, već se nadopunjuje i elementima pseudopsiholoških, ekonomskih i kulturoloških analiza. U epicentru osporavanja antivladine nedeljničke štampe je predsednik Srbije Aleksandar Vučić kao ključna politička ličnost u zemlji.

S druge strane, mediji naklonjeni aktuelnoj vlasti opravdavaju njene poteze i nemilosrdno kritikuju opozicione stranke. Gotovo izvesno je da se više osporavaju aktivnosti opozicije nego što se afirmiše vlast. Imidž opozicije u provladinim medijima izrazito je negativan. Negativan je u toj meri da je teško zamisliti goru medijsku sliku nekog političkog aktera. Razume se, važi i suprotno. Gotovo da je nezamisliva negativnija slika vlasti od one kakva se može sresti na stranicama srpskih nedeljnika.

Kompozicija negativne slike vlasti je jednostavna i očigledno po rezultatima istraživanja javnog mnenja vrlo učinkovita. Ipak, postoji niz elemenata koji tvore negativnu predstavu o opoziciji u medijima koji su skloni otvorenoj podršci vlasti.

Nedostatak narodne podrške, slabi odnosno nikakvi politički potencijali, breme lošeg i neubedljivog upravljanja društvom, lično bogaćenje lidera opozicije u vreme vršenja vlasti, odbacivanje izbora i afirmacija ulice kao ključnog faktora za vođenje politike uz stalne prateće optužbe o sumnjivom patriotizmu opozicionih čelnika ključne su odrednice slike opozicionih lidera i stranaka.

Anti-opozicioni diskurs karakteriše snažan negativni naboј koji se ogleda u personifikovanoj formi, koja je nadopunjena idiomima koji su po pravilu s onu stranu nepisanih pravila konvencionalne pristojnosti u javnom govoru. Tematski gledano, anti-opozicioni diskurs obilato se „hranio“ pričom o endemskoj moralnoj nesavršenosti opozicionih čelnika, njihovoj nasilničkoj i netolerantnoj prirodi, sklonosti ka izdaji državnih i nacionalnih interesa i nedostatkom kompetencija koji se manifestovao tokom perioda kada je opozicija bila na vlasti.

Među novinarskim žanrovima, primetno je značajno prisustvo intervjuja. Sagovornici se biraju po političko-vrednosnom ključu, koji u gotovo apsolutnom obimu korespondira sa političkom orientacij

jom članova redakcije. Primetna je i tendencija ponavljanja izbora sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Ponavljanjem medejske poruke, teži se nametanju određene interpretacije u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe.

Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, koji se potom ponavljaju, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta, gotovo neupitna, uverenja kod njih.

„Fiksiranje“ slike o akteru ili događaju jedno je od najčešćih oružja u političko-propagandnom ratu. „Fiksiranje“ slike (imidža) predstavlja postupak u kome i zahvaljujući kome, jedan akter ostaje „zamrznut“ u vremenu, tačnije slikan kakav je bio u bližoj i daljoj prošlosti, uprkos njegovim mogućim i stvarnim transformacijama i bitno promjenjenim političkim, ekonomskim, i širim socijalno-istorijskim okolnostima.

Ova rigidna pseudo-intelektualna matrica funkcioniše po principu zauvek dodeljenih uloga. Akteri su postavljeni u javni prostor po modelu „dobrih“ i „loših“ momaka. Moralno i politički prihvativlji i „pozitivni“ atributi pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, dok su negativni neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj strani, trajno „nepodobnih“. U središtu sukoba u javno-političkom polju je manjejska podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, proizlazi da su svi nedeljnici zapravo – pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštri, a razume se, samim tim i veoma iracionalni.

Sukobljenost interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorna racionalnost javnog polja primerena demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo u postupku razvrstavanja tekstualno-vizuelne sadržine istih.

Tako živimo u ambijentu u kome svako može protiv svakog, motivisan naglašeno „svojim“ razlozima, koji su nesamerljivi i neuhvatljivi prilikom ozbiljne analize, i kojima ne mogu parirati stavovi i argumenti druge strane, ma kako racionalni i utemeljeni bili. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjuima, je istinski radikalni, odiše političkom defaminacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje konstantno jedne te iste poruke, pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure, lako se dolazi do „fiksiranja“ određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Stalno ponavljanje istovetne poruke i neskrivena težnja ka učvršćivanju određene slike, pokazuje važnost pisanih medija kao sredstva političke komunikacije, tačnije kao aduta u permanentnom komunikacijskom ratu, koji traje među akterima političkog života u Srbiji. Hermetičnost određene novinarske redakcije, pokazuje takođe i da medije karakteriše tendenciozna, neskrivena namera da se izostavi rasprava o određenoj temi, sa ciljem da se pošalje konačna, „osuđujuća“ ili „moralno presuđujuća“ poruka o akterima, događajima i procesima u javnom životu.

U nedeljnicima naročito važnu ulogu ima i poruka sa naslovne strane, koja je neretko vizuelno i verbalno strukturirana poput predizbornog plakata (najčešće: fotografija sagovornika uz snažnu, sažetu, neretko i ekstremnu poruku iz njegovog intervjua, ili pak fotografija sagovornika uz poruku koja treba usmeriti čitaoca u pravcu poželjne interpretacije nekog događaja).

U samom nedeljniku, kao što je to slučaj na primer sa *N/N*-om, značajnu ulogu ima karikatura. Ovo dinamično „jedinstvo reči i slike“ koristi se da dodatno izrazi, snažnu političko-propagandnu poruku. Još jedna važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisaono i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija, snažno prisutna u nedeljnicima, pokazuje da su nedeljne novine veoma često samo „sofisticirani“ resurs u dnevopolitičkoj borbi stranaka, naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja medijskih slika o njima samima.

Postoje nekoliko mogućih načina klasifikacije nedeljnika, među kojima, za potrebe ove analize, govorimo o dva. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podeljeni na one bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj.

U Srbiji navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije zato što su nedeljnici delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti, treba ubrojati nedeljnik *Pečat*, koji direktno i neskriveno kritikuje evropsku spoljopolitičku orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine.

Nedeljnik *Pečat* uz to pokazuje snažnu kritičku instancu prema moralnom kredibilitetu, aksioškom opredeljenju i političkim stavovima postpetotbarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* u celini su kritični prema vlasti. Primetna je razlika u intonaciji kritike. I dok u *Vremenu* i donekle *N/N*-u (posebno domen unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, detaljna i agresivna kritika vlasti, dotle se u nedeljnicima poput *Novog magazina* i *Nedeljnika* ističe umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Ovi nedeljnici u mnogo manjoj meri koriste retoriku optuživanja i etiketiranja ličnosti, nego što je to slučaj sa, u određenim slojevima, vrlo uticajnim srpskim nedeljniciima *Vremenom* i *N/N*-om.

Takođe, nedeljnike možemo razvrstati i prema njihovoj spoljopolitičkoj orientaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi magazin* i *Nedeljnik* karakteriše, u pretežnoj meri, evropska orientacija. S druge strane, nedeljnik *Pečat* veoma očigledno zastupa antizapadni i posledično, proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs, relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka. Posebno mesto u klasifikaciji i profilisanju nedeljnika ima nedeljnik *Ekspres*.

Reč je o nedeljnim novinama koje neretko racionalizuju, pojašnjavaju i u krajnjoj instanci novinarski utemeljuju stavove vlasti. U *Ekspresu*, za razliku od opozicionih štampe, ne postoji ni jako svedočanstvo o ostrašenosti, ni političke isključivosti koja je znak raspoznavanja opozicionih štampe. Na planu spoljne politike, nedeljnik *Ekspres* nije strogo antievropski, ali nije nekritički sklon evropskom putu Srbije. *Ekspres* daje fokus i na neke važne društvene teme, spoljopolitičke događaje i događaje i političko-istorijske procese iz bliže prošlosti.

Slika vlasti – autokratska, nedemokratska, antiliberalna, lišena moralnih skrupula, sklona aferama i skandalima, nasilna prema novinarima, nepotistička, korumpirana, bez jasne spoljnopoličke opcije, skromnih ekonomskih rezultata, kulturološki i društveno dekadentna.

Slika Aleksandra Vučića u velikoj većini nedeljnika izrazito je negativna. Prvi čovek Srpske napredne stranke prikazan je nizom negativnih epiteta koji se iz nedelje u nedelju ponavljaju ili variraju, pri čemu potvrđuju ili nadopunjavaju izvorno negativno vrednosno značenje. Prepostavka osporavanja Aleksandra Vučića je liberalno-demokratski diskurs ili ređe nacionalistički diskurs koji je dominirao javnom i političko scenom u svom punom kapacitetu tokom poslednje decenije prošlog veka.

Motivacija za kritičko pisanje o Aleksandru Vučiću je dvojaka – lična i politička. Politički, svi novinari opozicionih medija svi ljuti Vučićevi politički protivnici, a njihovo političko opredeljenje zasnovano je na ličnoj negativnoj opsesiji likom i delom prvog i neprikosnovenog prvog čoveka srpske politike.

U kreiranju negativne Aleksandra Vučića prisutna je sledeća shema: 1) negativna, gotovo sumorna karakterizacija aktuelnog istorijskog trenutka; 2) izrazito negativna ocena načina na koji je organizovana i na koji se vrši vlast u državi; 3) konkretizacija kritike kroz ukazivanje na niz negativnih društvenih pojava, najčešće afera koje prati aktuelnu vlast.

Kritički narativ kao i uvek u nedeljnicima počinje od negativne ocene ukupnih društvenih i političkih okolnosti. Aktuelni politički trenutak je simbol najviše moguće istorijske regresije koja se graniči sa radikalnom dekadencijom u svakom smislu. Odgovornost za katastrofalno društveno-istorijsko i političko-ekonomsko stanje pripisana je vlasti. Kako bi se njena odgovornost prevela u ravan političke dekadencije, vlast je neophodno identifikovati sa najgorom mogućom u srpskoj istoriji. Zamisao o aktuelnom političkom trenutku kao „životu u najgorem od svih mogućih svetova“ plastično se postiže poistovećivanjem sadašnje vlasti sa onom koja je gora i od „okupatorske vlasti“, koja je upravljala Srbijom u periodu od 1941. do 1945. godine. Dramski pisac Nebojša Romčević eksplisitno navodi sledeće: „Ne verujem da je Srbija imala goru vlast u svojoj istoriji, računajući i okupatorske. Ono što im je zajedničko jeste, a u to više uopšte ne sumnjam, likvidacija Srbije: u demografskom, duhovnom, ekonomskom, političkom, ekološkom i obrazovnom smislu. Rekao bih da će lakše preživeti Srbi na Kosovu, nego Srbi u Srbiji.“¹

Vučićeva vlast je značajno, tačnije, suštinsko odstupanje od idealna demokratski i pravno uređene države. U Srbiji nema vladavine zakona, već samovolje pojedinca. Ovo opšte mesto demokratsko-liberalne teorije ugaoni je kamen kritike aktuelne vlasti u Srbiji i postaje svojevrsni stereotip u izjašnjavanju svih opozicionih političara, aktivista nevladinog sektora, kritički nastrojenih novinara i javnih intelektualaca. Sledeći citat iz intervjuja dramskog piscu i profesora FDU, Nebojša Romčevića, potvrđuje živo prisustvo ovog motiva u kreiranju kritičkog diskursa usmerenog protiv vlasti SNS-a i Vučića.

¹ Nebojša Romčević, „Srbija neće preživeti ovu vlast“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3599, str. 23

Prepostavljeno opšte mesto liberalno-demokratske teorije i prakse posmatra se kao kritički standard za preispitivanje sadašnjeg stanja u Srbiji. Prepostavlja se i radikalno odstupanje aktuelnog stanja od idealnog, pri čemu se odstupanje ne dokazuje, već podrazumeva. Postupak kritičkog preispitivanja liči na zaključivanje iz podrazumevanje, ali ne i faktički i konkretno dokazane prepostavke. Primer ovog pristupa je sadržan u sledećem citatu. Jake reči „okupacija“, „uzurpacija“, „nesloboda kao takva“ zamena su za konkretnе dokaze: „Jedan od najvažnijih atributa države je vladavina zakona. Ona obezbeđuje makar intenciju ka vladavini pravde. Ako u jednoj državi osoba sa apsolutno najvećom moći krši Ustav i zakone, moramo da zaključimo da je izvršen državni udar i nečija volja je stavljena iznad zakona. Tog trenutka mi govorimo o okupaciji, uzurpaciji, neslobodi kao takvoj, odnosno o tome da je sila jedino čime vlast polaže pravo na legitimitet.“² Iz navedenog sledi da je bez dokaznog postupka Vučićeva vlast definisana kao autokratska, tačnije neograničena, lišena uporišta u Ustavu i zakonu. Takva kakvom je Romčević vidi, ona je s antiliberalna i antidemokratska.

Slično određenje poretka dao je i reditelj Kokan Mladenović. On Srbiju vidi kao nedemokratsku državu sa jakim primesama kriminala koje sprovodi ili omogućava vlast: „U Srbiji ne postoji sloboda medija, parlament je unižen i sveden na mesto za najbanalnije fingiranje demokratije, a zulumčari organizovani u jednu kriminalno-političku grupaciju otimaju od sopstvene zemlje sve što se oteti može. Ono što je izvesno jeste da će i ovoga puta ulica smenjivati vlast, a narod koji kroz čitavu svoju istoriju baštini revolucije, atentate i prevrate morao bi da se zabrine nad svojim sopstvenim mizernim poznavanjem mehanizama i pojma demokratije.“³

Vučićeve nerazumevanje pojma demokratije postojeću političku praksu transformiše u poredak suspendovane demokratije: „Sve ove situacije pokazuju da je u državi suspendovana demokratija, da ne postoji nezavisnost policije, sudstva i obaveštajnih službi. Smejali smo se i pravili viceve na račun tога što resore policije, vojske i bezbednosti vode jedan falsifikator doktorske titule, jedan čovek upitnog mentalnog zdravlja bez dana služenja vojnog roka i jedan keramičar iz Kruševca koji ‘voli kad novinarke lako kleknut’ , a onda je postalo jasno da je upravo instaliranjem takvog polusvetla na najviše funkcije počela finalna operacija kriminalizacije države od onih koji bi morali da je štite.“⁴

Poredak suspendovane demokratije sam po sebi podrazumeva žestoku antagonizaciju između građana i vlasti. Društveni život visokog nivoa tenzija i mogućnost stvaranja građanskog pokreta koji će intelektualno, organizaciono i akciono dovesti u pitanje i smeniti sadašnji endemski nepravedni politički poredak: „Suspendovana demokratija sa uzurpiranim mehanizmima vlasti od strane jedne kriminalne grupe znači, doslovce, da narod nema zašto da veruje u pravednost zakonskog postupanja i da je pitanje trenutka kada će se ljudi samoorganizovati i krenuti da brane sopstvenu zemlju, moralne i pisane zakone na način na koji misle da treba.“⁵

Personifikacija političke kritike pojavljuje kao sinteza ideološko-vrednosne repulzije i lične degradacije političkog protivnika, u ovom slučaju, predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Vučić nije samo politički konfuzan i neprincipijelan, ideološki „prazan“, već je i lično osoba bez verifikovanih intelektualnih kvalifikacija i profesionalnih kompetencija. Rečju, on je čovek bez političkih uverenja, profesionalnih i ličnih kvaliteta, sklon manipulaciji i različitim vrstama zloupotreba. Istovremeno, zbog prirode autoritarne vlasti, Vučić je podredio čitavu državu i politički život sebi, instalirajući još „beznačajnije ljude“.

² Isto, str. 24

³ Kokan Mladenović, „Balon besa mora kad-tad da pukne“, intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1504, str. 21

⁴ Isto, str. 22

⁵ Isto

Romčević jasno kaže da je reč o vladavini „nesolidnog i lošeg političara i njegovih saradnika“ u sledećem izvodu iz intervjuja nedeljniku *N/N*. Zbog Vučića i SNS, Srbija, po mišljenju ovog političkog delatnika, nije država: „Nemoguće je da imamo državu ako imamo profesionalne političare bez ikakve biografije, značaja, znanja, ništa osim veštine da manipulišu drugima ili da jedni drugima zabijaju noževe u leđa. Ne može se dozvoliti da jedna potpuno beznačajna osoba sebe proglaši merilom svih stvari, a da čitav sistem koji čine još beznačajnije osobe, opstaje isključivo kroz emanaciju te fantazmagorije. Treba samo pročitati Vučićevu biografiju, pa da shvatite da je u pitanju paradigmatski oportunist bez uverenja, ideologije, solidarnosti i lojalnosti, bez dana karijere koja nije bila politička. To je osoba koja je prošla sve demagoške preobražaje, čiji je diskurs gigantska kontradikcija, a sveznanje ravno kafanskoj obaveštenosti. E, na njegovoj nepogrešivosti počiva čitav ovaj sistem.“⁶

Kulminacija Romčevićeve proto-prosvetiteljske kritike Vučićeve vlasti počiva na dva uzajamno povezana stava. Prema jednom, Aleksandar Vučić i Srpska napredna stranka Srbiju su svojom vlašću vratili u predprosvetiteljski period, odnosno, njihova vladavina je simbol istorijsko-političke regresije i moralne dekadencije. S druge strane, vladavina SNS-a je identifikovana kao vladavina „neobrazovanih i glupih“: „Realno posmatrano, SNS je državu vratio u predprosvetiteljski period, sredinu 18. veka i u političkom i u duhovnom smislu... ‘nas’ će uobičiti kosmička glupost i nesposobnost vlasti... vlast koja je indiferentna prema zakonu, koja je nanela štetu epskih razmera, ne može da dozvoli ni pravdu ni slobodu. A bez pravde i slobode se ne može živeti... Anomija je put u katastrofu. Idiokracija, vladavina glupih, može dosta toga da opravda. Ali ovako temeljno uništavanje Srbija ne pamti od 6. aprila ‘41.“⁷

Već citirani dramski pisac i univerzitetski radnik ukazuje na konkretnе posledice i razmere katastrofe koje proizvodi vlast SNS-a i Aleksandra Vučića. Ukratko rečeno, aktuelna vlast pravi ogromnu štetu na svim poljima političkog, privrednog i društvenog života: „Ako su prodati izvori pijače vode (!!!), obradivog zemljišta, ako je Beograd najzagađeniji grad na svetu, ako se rastače zdravstvo, ako se stavaraju kolonijalne okolnosti, uništavaju reke, ako nema drugih zakona osim bolesne fantazije jednog čoveka, koja je postala politički program, onda govorimo o gubitku nezavisnosti, i o predsedniku koji sprovodi volju kolonijalnih sila. Za dvadeset godina, na ovaj način, Srbija će prestati da postoji. To je jedina izvesna posledica vladavine SNS-a.“⁸

Slično Romčeviću, vladika Grigorije percipira Srbiju pod vlašću Aleksandra Vučića kao zemlju bez „dostojanstva, slobode, države i perspektive“: „Smatram da je sloboda veoma važna, to jest važno je pravo onog drugog da govorи i da razmišља, a da pritom zbog toga ne bude kažnen. A ako pak onaj drugi ima dobre argumente, onda sloboda koju pomnim podrazumijeva i to da se ti argumenti uvažavaju. Stoga sadašnje stanje u Srbiji doživljavam kao veliku krizu u kojoj dolazi do konstantnog urušavanja države, i to na različitim nivoima, čak i na ekonomskom, iako se uporno tvrdi da ekonomija cvjeta. Uprkos takvим izjavama, ne primjećujem da život ljudi u Srbiji napreduje nabolje. Ono što me najviše zabrinjava jeste to što toliko građana napušta zemlju, i to vrijedni i sposobni ljudi, uz to nerijetko i istinske patriote... Nedavno sam čuo jedno razmišljanje koje mi se učinilo veoma smislenim. Naime, jedan čovjek iz Hanovera mi je rekao kako su ‘nekada ljudi išli trbuhom za kruhom, a sada idu razumom za dostojanstvom’. Ova rečenica udara tamo gdje je najbolnije i podstiče nas na razmišljanje, a naročito bi trebalo da aktuelnu vlast i njenu opoziciju podstakne na promišljanje o razlozima migracija i tome kako ih je moguće zaustaviti.“⁹

⁶ Nebojša Romčević, „Srbija neće preživeti ovu vlast“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3599, str. 23

⁷ Isto, str. 24

⁸ Isto, str. 23

⁹ Vladika Grigorije, „Sva laž koju živimo kad-tad će se urušiti“, intervju sa Veljkom Miladinovićem, *Nedeljnički novi vjesnik*, br. 404, str. 44

Uz navedene kritičke opservacije treba dodati i specifičan ironično-sarkastičan osrvt na Vučićev lični habitus i politički profil koji daje Dragoljub Žarković, bivši glavni urednik lista *Vreme*. On aktuelnog predsednika Srbije vidi kao političara koji ne samo da krši svoja ustavna ovlašćenja, već i osobu koja se agresivno stihijski i bez ikave kontrole bavi svim temama, ne samo iz strogo političkog, nego i društvenog života: „Nema nikakvog smisla govoriti o prirodi diktature Aleksandra Vučića jer je on sam sveo svoju moć na arbitražu u nevažnim sporovima tipa – čije je veće. On postaje nešto poput seoskog kmeta koji svakog dana rešava sve više sporova između seljaka oko međe, pojila i utrina, i to sporova koji su rešeni makar običajno. Od onog dana kada je počeo kao kandidat za diktatora da zabada nos i u stvari koje su ponekad i loše regulisane zakonom, češće je smešan nego opasan.“¹⁰

Drugi momenat u kritici Aleksandra Vučića su optužbe za izneveravanje autentičnih političkih uverenja. Kritičari naglašavaju da je predsednik Srbije, između ostalog, i politički konvertit, pasionirani ljubitelj moći, izvorni demagog, politički manipulant koji je podstiče agresiju i stihijski vodi društvo i državu: „Vlasnik opštег dobra, Premudri, Neporočni i Po Svemu Sudeći Večiti, preletač. Ali on je preletoe sa jednog političkog pola na drugi. Zato se i okružio sličnima, da mu bude lakše. Similis simili gaudet. Sa Arktikom na Antarktik. Od euromrzitelja do eurofanatika. Nije on prepliao tu do Grenlanda ili severa Norveške. Ne, među eurofanatike, mirotvorstvujuće, kompromisne razumlije, veberovce i poperovce, iz mesarske radnje među vegane... Ako je dozvoljeno njemu, svakom je. Sa ovom količinom medijskog trovanja, brižljivo negovane i prehranjivane mržnje, ne nadajte se dobru. Braća su se odavno zavadila, medijske jetreve su odradile svoj deo posla i sad se blizanci gledaju preko međe, spojenih obrva... Mi verujući možemo da se molimo da do toga ne dođe, ateisti nek se uzdaju u dobro u ljudskoj duši.“¹¹

Vučićeve političko „preobraženje“, kako ga vidi pisac Siniša Kovačević, moralna je dozvola svakom da postane konvertit, dok je njegov način vladanja sveden na podsticanje sukoba u svim sferama društva, istorijska neumitnost koju Srbija treba da preživi. Rečju, Vučić je za Kovačevića politički kameleon opasnih namera i još opasnije političke prakse.

Pored prikazivanja predsednika Srbije kao nedemokratskog, antiliberalnog političara, konfuznog karaktera, ali i čoveka koji podstiče i održava vlast bilo nekompetentnih, bilo amoralnih ljudi, težiše kritike u opozicionoj nedeljnoj štampi prenelo se na ravan kriminalizacije predsednika Srbije. Medijsku strategiju kriminalizacije vlasti kao oblik kritičkog odnosa prema njoj u svojim javnim nastupima primenili su glumac Nikola Đuričko, akademik Ljubomir Simović i sociolog Jovo Bakić.

Glumac Nikola Čuričko, slično prethodno navedenim javnim intelektualcima, u opširnom razgovoru za nedeljnički *N/N* otvoreno kriminalizuje aktuelnu vlast navodeći niz „konkretnih primera“ koji potvrđuju tezu o „nenormalnosti“ političkog i društvenog života: „Vlast se ponaša kriminogeno. Imaju svoje šeme. Nema tu ideologije. Feudalni pristup, buljubaše, zna se ko je moj šurak, moj šogor i to tako ide. Moj čale kupuje mine i to što je nekada bio državni posao to je sad naša akcija. To su sve signali da pravo i pravda ovde ne postoje.“¹²

¹⁰ Dragoljub Žarković, „Halo, taksi – slabljenje Predsednikove moći najbolje se ogleda u tome što svaki dan mora odgovara na pitanja koja se njega sve manje tiču“, *Vreme*, br. 1502, str. 4

¹¹ Siniša Kovačević, „Vučić je zaslužan za orden koliko i Jevrejin koji je u sinagogi ubio rabina kremenadlom“, intervju sa Veljkom Miladinovićem, *Nedeljnički novi vjesnik*, br. 412, str. 31

¹² Nikola Đuričko, „Njihova pravda je njihov kazan“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3594, str. 18

28. NOVEMBAR 2019. / BROJ 3596 / 299 RSD

ЗОРАН БАБИЋ ТОТАЛНО НЕОПОЗИВ **НЕБОЈША КАТИЋ ТРАЖИЛИ СТЕ ГЛЕДАЈТЕ** **ПЛАГИЈАТ НЕЧАСНА ОДБРАНА НЕЧАСНИХ РАДЊИ**

СУЗАНА ВАСИЋЛЕВИЋ **ЗОВЕМ САМО ПИНК И ПРВУ**

84 ГОДИНЕ ТРАДИЦИЈЕ

NIN

АФЕРА ОРУЖЈЕ КО РУШИ КРУШИК

03596 > 9 770027 668002

Austria 4,00 EUR	Denmark 39,00 DKK	Netherlands 4,00 EUR	Norway 45,00 NOK
France 3,50 EUR	G. Britain 2,20 GBP	Hrvatska 30,00 KN	Slovenija 4,00 EUR
Belgium 4,00 EUR	BiH 5 KM	Makedonija 249,00 DEN	Switzerland 6,00 CHF
Crna Gora 2,99 EUR	Greece 3,00 EUR	Germany 4,00 EUR	Sweden 60,00 SEK

www.nin.co.rs
facebook.com/ninonline
twitter.com/NedeljnikNIN

NIN, 28. 11. 2019.

Još energičnije sadašnju vlast za povezanost sa mafijom optužio je sociolog Jovo Bakić, nesuđeni lider levece u Srbiji: "Mafija je preuzeila, otela našu republiku i moja je obaveza da to govorim, kao građanin, sociolog, univerzitetski nastavnik ili političar. Pet godina traje agonija oko doktorata Siniše Malog. Plagijat se, nakon što ga neko dokumentuje, što je učinio profesor Karapandža, utvrđuje za manje od 24 časa. Univerzitet se obrukao. Kada danas slave rektorku to nije normalno, jer je ona bila deo Rektorata i ranije, a Siniša Mali je već 2014. bio poznat kao plagijator. Članovi komisije za odbranu doktorske disertacije i mentor ne zasluzuju da budu univerzitetski nastavnici. Mora se postaviti princip odgovornosti i po tom principu postupati. Kada se to reši, možemo da kažemo, ej čoveče, ti si ministar finansija, a lažeš i kradeš, pa sada još barataš našim novcem kao poreskih obveznika. To ne ide. Ako si ukrao nečiju intelektualnu svojinu, dva naučna rada, čitave stranice plagirao, ti si lopov i kao lopov si postavljen za ministra finansija koji direktno upravlja prihodima uzetim od svih građana za porez. Ti ćeš onda svakako krasti naše pare jer na to si navikao. Tebi je to u krvi. Ako ne uviđamo tu vrlo jasnu logičku vezu, u grdnom smo problemu."¹³

Pored intelektualnog omalovažavanja i kriminalizacije ministra finansija Siniše Malog, već citirani sociolog „upire prstom“ i na predsednika Srbije Aleksandra Vučića, razume se u kontekstu dokazivanja teze o mafijaškom karakteru sadašnje vlasti. U svrhu jačanja „dokazne snage“ svojih argumenata, Bakić pocrtava i navodna lična i poslovno-politička prijateljstva predsednika Vučića sa određenim ličnostima iz sveta navijačkih grupa i podzemlja. „Racionalna“ zasnovanost njegovih tvrdjenja bazirana je na skupu nagađanja i čaršijskih naklapanja: "Sale Mutavi, nije se družio sa mnom nego sa sinom predsednika. Njegovi najbliži prijatelji su bili sa Vučićevim sinom na svetskom fudbalskom prvenstvu u Rusiji, a zajedno imaju više od 25 godina robije. I kada bi se to saznaло u iole civilizovanoj državi, predsednik bi sam podneo ostavku zato što je u sukobu interesa – štiteći sina ne može da štiti opšti interes. Dakle, Vučić je vrlo dobro znao u kom mu se okruženju kreće sin, kao što vrlo dobro zna da Marko Vučković dobija ekstra profitonosne poslove od Elektroprivrede Srbije. Otvorio je firmu 2015. na Zvezdinom stadionu. To Vučić ne zna? Pa, on je (više)decenijski prijatelj sa svima njima."¹⁴

Akademik Ljubomir Simović, poznati pisac i pesnik, član Srpske akademije nauka i umetnosti, jednostavnije i otvorenije tvrdi da je princip sadašnje vlasti – sveopšti grabež: "Ozakonjen je sveopšti grabež. Radi nečije lične koristi, planinskim selima otimaju reke i potoke i, gradeći male privatne hidroelektrane, zatvaraju ih u cevi. Imaćemo reke i ribe u cevima. Radi nečije lične koristi, dovodi se u pitanje opstanak preostalih sela."¹⁵

Partija u kojoj je princip „sveopšti grabež“, kako to navodi akademik Ljubomir Simović, stranka je klijentelističkog tipa. Ona nema ideologiju, tačnije određeni politički program koji afirmiše skup društvenih vrednosti za koje se bori u političkoj utakmici sa drugim konkurenckim strankama ili pokretima. Stanka je hijerarhijska zajednica interesa u kojoj lider određuje mesto i ulogu stranačkih kolega.

Između lidera i rukovodstva i članstva važi sistem razmene. Lojalnost stranci, spremnost na politički angažman se nagrađuje različitim koristima koje pripadnici stranke dobijaju. Srpska napredna stranka, po mišljenju ovih javnih intelektualaca, primer je „ideološki bezlične“ političke grupacije zasnovane na pukoj razmeni koristi između lidera, rukovodstva i članstva.

13 Jovo Bakić, „Mafija dobrovoljno neće otići sa vlasti“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3597, str. 8

14 Isto, str. 8

15 Ljubomir Simović, „Ovde je ozakonjen opšti grabež“, intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1504, str. 12

O ovom aspektu rada ključne političke stranke u Srbiji, govori sociolog Jovo Bakić koji jasno navodi: "Naše stranke su takve da se u njih učlanjuju lovci na plen, stranke u Srbiji su sve odreda patronažno – klijentelističkog tipa. Vi se učlanite u stranku, glasate za svog patrona, a on vam zauzvrat obezbeđuje određene pogodnosti. Ako ste na višem nivou hijerarhijske lestvice u stranci, ulazite u razna tela, upravne odbore javnih ustanova i preduzeća, dobijate sinekure i raznovrsne lukrativne poslove, a na nižem nivou dobijaju se zaposlenja koja se otplaćuju tzv. sigurnim glasovima porodice i prijatelja. To je razrađen i uhodan sistem koji SNS nije izmislio, ali ga je unapredio."¹⁶

Klijentelistički organizovana stranka stvara i model vlasti koji isključivo oligarhijskog tipa. Na čelu društva i države je grupa političkih moćnika i krupnih kapitalista. Politički i ekonomski život svodi se na uzajamnu razmenu koristi između elite na vlasti i kapitalističke elite. Ishod ove „razmene“ između politike i nosilaca kapitala je sistem duboke socijalno-ekonomske nejednakosti. Sadašnji društveno-ekonomski i politički sistem na čijem čelu je Aleksandar Vučić primer je jedne po Bakiću izrazito negativne istorijsko-političke pojave: "Dodatno su porasle nejednakosti. Uz svu socijalnu demagogiju, ovaj režim radi u korist najbogatijih, za oligarhiju koja vlada. Ona je vladala i do 2012, samo što je sada disciplinovana, pripitomljena. Nekada je oligarhija vodila glavnu reč, sada mora da sluša autoritarnog vođu. Ako je do 2012. bila reč o oligarhiji u izvornom značenju tog pojma, tj. o vladavini manjine najbogatijih u sopstvenom sebičnom interesu, onda je ovo sada autoritarna oligarhija koja mora da sluša jednog čoveka i novac daje samo njegovoj stranci. Ranije je davala novac svim strankama, kupujući tako donošenje zakona u sopstvenom interesu."¹⁷

Klijentelistički organizovana stranka ima i jasne, po mišljenju opozicionih političara, kriminalne prakse, pre svih kontrolisanje biznisa i tokova novca. Kontrola je, prema rečima Borislava Novakovića, funkcionera Narodne stranke Vuka Jeremića, poverena bratu predsednika Vučića i kontroverznom srpskom biznismenu sa Kosova, Zvonku Veselinoviću. Spoj kriminalne organizacije i prikupljanja kapilarnih glasova treba da baci senku na ubedljivu premoć Srpske napredne stranke u odnosu na konkurenčiju u Novom Sadu. Istovremeno, kriminalizacija političkog života u Novom Sadu odvija se i kroz kontrolu finansijskih tokova u funkcionisanju grada koje u potpunosti vrše Andrej Vučić, brat predsednika Srbije i već pominjani Veselinović. Novaković na ovu kriminalno-političku spregu skreće pažnju na sledećem mestu u svom intervju: „Andrej Vučić i Zvonko Veselinović upravljaju ključnim novčanim tokovima. Ne postoji značajnija javna nabavka ili izmena regulacionih planova kojima se pogoduje investitoru, a da njih dvojica ne daju poslednju reč. 'Capo di tutti capi'. Potpuno je poražavajuće da brat predsednika države ide po Vojvodini, reketira ljudi i skuplja koverte koje završavaju kod Aleksandra Vučića. Pored ovog koruptivnog dela, uloga Zvonka Veselinovića je i da disciplinuje novosadsku kriminalnu scenu i da tu istu kriminalnu scenu funkcionalizuje i upregne u prikupljanje i obezbeđivanje kapilarnih glasova. Ovakva uloga Andreja Vučića i Zvonka Veselinovića učinila je da Novi Sad više ne liči na sebe.“¹⁸

Sa načelne ravni ukazivanja na endemsку korupciju sadržanu i delotvornu u okviru političko-ekonomskog sistema, prešlo se na konkretne afere koje su isplivale na svetlo tokom meseci koji su nama. Ove afere nisu danas izgubile na aktuelnosti. Naime, one se pojavljuju kao obavezni sastavni deo kritičkog diskursa o aktuelnoj vlasti. Njihovim publikovanjem i permanentnom eksploracijom u javnom govoru postiže vrhunski propagandni efekat. Politička osuda afere „Krušik“ je konkretna i per-

16 Jovo Bakić, „Mafija dobrovoljno neće otici sa vlasti“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3597, str. 9

17 Isto, str. 10

18 Borislav Novaković, „Andrej Vučić je stvarni gradonačelnik Novog Sada“, intervju sa Nedimom Sejdinovićem, *Vreme*, br. 1510, str. 8

Vreme, 31. 10. 2019.

sonifikovana. Navode se konkretna imena, događaji, smelo prepostavljaju njihovi epilozi, vrednosno se oštro kritikuje vlast. Kritika je simbioza političke osude i moralističko-paraobaveštajnog diskursa koji je zgražava nad korupcijom i nepotizmom i načinom vladanja Aleksandra Vučića. Čitava stvar ima i pozitivnu dimenziju. Glorifikuje se stvarni ili navodni ubunjavač, podiže tenzija u javnosti i potpuno se stavlja u treći plan nužna konspirativnost u poslu kakav je trgovina oružjem. Neretko pocrtava se sporna spoljнополитичка dimenzija čitave afere „Krušik“ i projektuju pozitivna očekivanja u pogledu unutrašnjih sukoba u SNS-u.

Narativ o aferi „Krušik“ započinje dodeljivanjem uloga određenim ličnostima u svetu politike i biznisa: „Imate familiju Stefanović, a onda imate familiju Petković koji su braća od rođenih stričeva. Jugoslav je direktor SDPR-a, a Mladen je bio direktor Krušika. I onda njih dvojica u sadejstvu uniše prirodnu vezu koja ovde postoji još od vremena Titove Jugoslavije, između proizvođača i SDPR-a kao trgovca oružjem. Odjednom je SDPR postao levo smetalo u tom poslu.“¹⁹ Narativ jasno hoće da u prvom koraku dokaže da se državna stvar kakva je trgovina oružjem prenosi u privatne ruke. Ta „poslovno-politička transformacija“ ekslusivno pripada moralno i obrazovno najgorem delu vladajuće stranke: „Otkad je SNS došao na vlast, pojavile su se odjednom neke firme koje postaju lideri u izvozu oružja, a da se time nikada nisu bavile. Zatim SDPR od samofinansirajuće firme dospeva na državne subvencije, što im se nikada od osnivanja nije desilo. Sad je Mladen Petković iz Krušika prešao u Zastava oružje da tamo bude direktor. Pa, trebalo bi zaposlenima u Zastava oružju crvena lampica da se upali. Gde se Petković pojavi, tu trava ne raste. To su ljudi nekompetentni. Neškolovani. Nepismeni. To je 'zemunski klan' Srpske radikalne stranke koji je prešao u SNS i koji vlada svim tim firmama.“²⁰

Afera „Krušik“ brižljivo je koncipirana. Njen cilj je da dokaže da je vlast duboko ogreza u korupciju, da počiva zloupotrebi državnih funkcija koja se može poistovetiti sa kombinacijom nepotizma i trgovine uticajem. Istovremeno, pohlepa i neodgovornost bilo pravna, politička ili moralna čelnih ljudi proizvodi štetu namenskoj industriji i spoljнополитичком ugledu Srbije u svetu. Odsustvo odgovornosti i zloupotreba funkcija omogućili su ocu ministra unutrašnjih poslova Nebojši Stefanoviću da preko svojih poslovnih kontakata, tačnije firmi, učestvuje u lukrativnim poslovima nabavke i trgovine oružjem po svetskim tržištima, konkretno u muslimanskom svetu.

„Privatna firma Gorana Todorovića GIM, za koju je posrednik bio Branko Stefanović, otac ministra policije, nije imala samo privilegiju da po povlašćenim cenama, znatno nižim od tržišnih, kupuje oružje iz državnog preduzeća Krušik, već je i od Ministarstva unutrašnjih poslova, na čijem je čelu Nebojša Stefanović, kupovala pištolje i puške. Uz to, fotografije do kojih je došao NIN otkrivaju i da preduzeće GIM u skladištima MUP-a drži svoje zalihe malokalibarskog oružja.“²¹

Novinari različitih redakcija opozicionih medija konstatuju da nakon početnih navoda štampe, Stefanović i njegovi partneri u poslu, vrše proces uklanjanja relevantnih dokaza u spornim poslovima: „Ako je sve čisto, zašto se od izbijanja afere Krušik brišu tragovi ortakluka Branka Stefanovića i Gorana Todorovića? Zašto je vlasnik GIM-a na pregovore u Krušik kao predstavnika svoje firme vodio baš oca ministra policije ako ih ništa ne povezuje? Pod plaštrom da kreditira svoja zavisna preduzeća, GIM je 27 miliona dinara zapravo pozajmio firmama Stefanovića seniora.“²²

19 Radoslav Čebić „Kako da laž postane tajna“, *Vreme*, br. 1503, str. 4

20 Isto, str. 5

21 Milan Ćulibrk i Vuk Cvijić, „Tatin GIMnastičar“, *N/N*, br. 3595, str. 8

22 Isto, str. 8

Istovremeno, prikazuje se eksponencijalni rast profita kompanija pod direktnom kontrolom oca ministra policije u periodu u kome pomenute firme bave izvozom oružja. Reč je o velikim sumama novca koje su stečene za kratak vremenski period: „Privatna firma, koju je zastupao Branko Stefanović, otac ministra policije, od samo dva ugovorena posla 2016, zaradila je 4,5 miliona dolara. Za ugovorene mine, bombe i minobacače je državnim fabrikama iz Valjeva i Trstenika isplatila manje od 7,2 miliona dolara, a od kupaca iz Saudijske Arabije je naplatila skoro 12,5 miliona dolara.“²³

U svetu navedenih brojki nameću se i nesumnjivi epilozi slučaja „Krušik“. Bogaćenje je dopušteno privatnim kompanijama bliskim vrhu vlasti, državna kompanija posrednik u poslovima trgovine oružjem beleži pad u poslovanju. „Bogatiji su postali svi oni koji su povlašćeno dobijali naoružanje i trgovali njim. Državne firme su dozvolile bogaćenje na njihov račun, i to pojedincima koji važe za finansijere vladajuće Srpske napredne stranke (SNS), a država je izdala dozvole za trgovinu i proizvodnju oružja ocu ministra unutrašnjih poslova i šefu Biroa za koordinaciju službi bezbednosti koji ima presudnu ulogu u postupku dobijanja ovih dozvola.“²⁴

Zbog političkih orientacija krajnjih korisnika oružja (radikalni islamski teroristi u Jemenu) narušava se reputacija Srbije u međunarodnim odnosima: „Da li za državu nije problem to što je srpsko oružje završavalо u rukama terorista; nije problem ni što je međunarodna pozicija Srbije ozbiljno poljuljana, čak do mera da politika sedenja na dve stolice, ka Istoku i Zapadu, ozbiljno može da dovede do izmicanja obe te stolice; nije za državu problem ni to što su povlašćeni trgovci oružjem finansijer stranke, inače na crnoj američkoj listi, i otac ministra policije.“²⁵

Čitava priča oko Krušika ima duboke posledice po stanje u samoj SNS. Po mišljenju novinara, Dušana Teleskovića iz nedeljnika *Nedeljnik*, koji se uvek poziva na neimenovane i dobro obaveštene izvore, afera „Krušik“ značajno komplikuje tenzične odnose između lidera stranke Aleksandra Vučića i njegovog bliskog saradnika i predsednika beogradskog odbora SNS-a i aktuelnog ministra policije, Nebojše Stefanovića.

Ovu dimenziju odslikava vrlo detaljno novinar *Nedeljnika*, Dušan Telesković koji tim povodom piše: „Kroz priču o trgovini oružjem na video su izašla i ranija nezvanična govorkanja o unutrašnjim sukobima u Srpskoj naprednoj stranci (SNS). Pre svega, otvorila se ranija priča o nesuglasicama na relaciji predsednik Vučić – ministar Stefanović. Ta priča, doduše šapatom, počela je da se širi nakon Stefanovićeve posete Americi ovog proleća. Nakon te posete, MUP je napustila dotadašnja državna sekretarka Dijana Hrkalović, a nikad potvrđene čaršijske priče su našle korelaciju između ta dva događaja. Na to bi trebalo dodati i ranije priče o Stefanovićevom jakom uporištu kod beogradskih naprednjaka i njihovom nezadovoljstvu prema kadrovima koji nisu smatrani „prvoborcima“. Tu se pre svega misli na jaku poziciju Gorana Vesića koji ima podršku Vučića, bez obzira na probleme koji evidentno postoje u svakodnevnom funkcionisanju Beograda. Priča o sukobu Vučić – Stefanović dobila je na ubrzaju kada se i Vojislav Šešelj, predsednik Srpske radikalne stranke (SRS), uključio u priču o trgovini oružjem i napao Stefanovića i poslove njegovog oca.“²⁶

Neka vrsta kulminacije slučaja „Krušik“ je glorifikacija Aleksandra Obradovića, zaposlenog u „Krušiku“, koji je otkrio aferu oko navodne problematične prodaje oružja u kojoj su benefitori visoki funk-

23 Vuk Cvijić, „GIM-u milioni evra, oružarima dugovi“, *N/N*, br. 3600, str. 16

24 Dušan Telesković, „Tri velika sukoba i mnogo pitanja od milijardu dolara“, *Nedeljnik*, br. 410, str. 21

25 Isto, str. 21

26 Isto, str. 21

cioneri i članovi njihovih porodica. Obradović je heroj otpora, moralno izuzetna ličnost čija lična hrabrost dobija na političkom značaju u apatičnom i na skandale naviklom društvu. Karakterističan primer glorifikacije Obradovića jasno se vidi u intervjuu sociologa Jova Bakića: „Mnogo je potresniji slučaj Aleksandra Obradovića, jer je on još i protivpravno pritvoren. To je stravično kršenje njegovih prava. Uradio je izuzetno važnu stvar, ukazao na stravičnu pljačku državnih preduzeća u korist privatnih trgovaca oružjem. Uzgred, ne bi smeli da postoje privatni trgovci oružjem u Srbiji. Svi će jednog dana morati za to da odgovaraju pred sudom. Isključivo država može tim poslovima da se bavi. Kada pustite privatnim trgovcima oružjem da vršljaju, oni nađu vezu s političarima. Nije slučajno Slobodan Tešić bio glavni finansijer SNS, a verovatno je to i dalje.“²⁷

Uzdizanje značaja uzbunjivača Aleksandra Obradovića ogleda se i u izboru Aleksandra Obradovića za ličnost godine. Ujedno, afera „Krušik“ posmatra se kao prvorazredni događaj, važniji od visoke stope rasta ili otvaranja autoputeva. Slučaj glorifikacije Obradovića je primer propagandnog veličanja običnog čoveka koji se pojavljuje kao građanski heroj.

„Dosije ‘Krušik’ jedan je od najvažnijih događaja u godini za nama, a posledice ove afere prevazilaze i granice Srbije. Tu je i razaranje državnih firmi stranačkim zapošljavanjem, i bahatost izabranih predstavnika vladajuće stranke, i enormno bogaćenje onih koji su, navodno sposobni, za rešavanje problematične srpske namenske industrije, i nepotizam, i borba stranih sila za uticaj na ovim prostorima. I to je sasvim dovoljno da redakcija Nedeljnika u tradicionalnom izboru za ličnost godine proglaši osobu koja je sve pokrenula, Aleksandra Obradovića (40), terminera proizvodnje u valjevskom ‘Krušiku’. Aleksandar Obradović je čovek koji je uzdrmao svet.“²⁸

Opštoj medijsko-političkoj euforiji oko slučaja „Krušik“ nije odoleo ni sam Aleksandar Obradović koji je izvršio akt (samo)glorifikacije u političko-medijskoj sferi: „Moje hapšenje je moja najveća pobeda, jer sam im dao USB sa dokazima. Znajući da će me optužiti, svaki mejl do poslednjeg sam sačuvao. Nisam radio protiv svoje države. Ništa nisam ukrao, falsifikovao, mirno spavam. Znam da konsekvence treba da snosim, ali znam da ta dokumentacija koju sam fotografisao ili kopirao nije po propisima. Cilj mi je bio da sprečim da fabrika propada.“²⁹

Političke posledice afere „Krušik“ jasno je pocrtala potpredsednica Stranke slobode i pravde, Marinika Tepić: „Ova situacija je za sve njih neodbranjiva. Neodbranjiva je za Vučića, za Stefanovića, za Aleksandra Vulina, za Ivicu Dačića, za Bratislava Gašića i za sve koji su učestvovali u davanju saglasnosti, pa sve do ministra Rasima Ljajića čije ministarstvo daje izvozne dozvole, a koji nekako opet prolazi ispod radara, a on je taj koji svim ovim firmama o kojima pričamo daje saglasnost za izvoz oružja, odnosno daje dozvole na osnovu saglasnosti prethodno nabrojanih, tako da to jeste cela vrhuška oko Aleksandra Vučića.“³⁰

Odgovor vlasti na seriju natpisa o aferi „Krušik“, deo novinarske, tačnije uredničke elite iskoristio je za sopstvenu heroizaciju, pripisujući novinarima čitav niz aktivnosti koje su svojstvene opozicionim strankama, državnim organima, a u krajnjoj liniji i javnosti u celini. Novinari nalik NIN-u su moralne, političke i pravne sudije u slučaju „Krušik“. Jedinstvenu poziciju novinara Milan Čulibrk nedvosmisleno saopštava u sledećem citatu iz njegove redovne uredničke kolumnе: „Kako je krenulo, NIN će biti najveći krivac za

27 Jovo Bakić, „Mafija dobrovoljno neće otići sa vlasti;“ intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, NIN, br. 3597, str. 8

28 Aleksandar Obradović, „Moje hapšenje je moja najveća pobeda;“ intervju sa Dušanom Teleskovićem, Nedeljnik, br. 414, str. 18

29 Isto, str. 19

30 Marinika Tepić, „Štetočine iz Vučićeve kutije;“ Vreme, br. 1507

propast Krušika i drugih fabrika oružja i municije u Srbiji. Neće za to biti krivi predstavnici države koji su sklapali sumnjive poslove – unosne za privilegovane privatne firme i štetne za državna preduzeća. Najveći krivci biće oni koji su se drznuli da ukazuju na moguću korupciju, nastojeći da spreče dalju pljačku državnih preduzeća. Namenskoj u Srbiji je neko očito namenio drugaćiju ulogu.“³¹

Istovremeno, Čulibrk bez ikakve rezerve prihvata političko stanovište već navedene Marinike Tepić, okrivljujući vlast za aferu „Krušik“. Na citiranom mestu jasno je da angažovano novinarstvo preuzele ne samo ulogu političke opozicije već odgovarajućih državnih institucija: „Presuda je već doneta. Izrekao je nebrojeno puta predsednik Srbije, kome ništa nije sporno u tome što je jedan od njegovih najbližih saradnika, ministar Nebojša Stefanović, kategorično tvrdio da njegov otac nema ama baš nikakve veze sa firmom GIM, iako je u međuvremenu, zahvaljujući dokumentaciji koju je objavio BIRN, dokazano da je tata Branko u Krušiku bio kao zvanični predstavnik GIM-a, da je u Saudijsku Arabiju putovao kao pravni savetnik GIM-a, a u italijansku fabriku pištolja Bereta kao specijalni savetnik GIM-a i kao član zvanične delegacije MUP-a. Ništa od toga za predsednika nije važno. Nema tog dokaza o tome da je neko iz njegovog okruženja bio umešan u nešto sporno - bila to trgovina oružjem, državne subvencije za proizvodnju „organske“ marihuane, lažni doktorati ili nezakonito rušenje u Savamali – na koji Vučić neće moći da odgovori: ‘Pa šta’.“³²

Sličnu postavku kao i afera „Krušik“ ima i afera „Jovanjica“. Strategija, kao i uloge novinara i opozicionih političara su iste. Nedeljne novine kritički nastojene prema vlasti preuzimaju ulogu političkog, moralnog i pravosudnog arbitra. Njihov sud je kategoričan i nedvosmislen, presuda uvek na štetu vlasti. Nadležne institucije se procenjuju sa stanovišta prihvatanja narativa koji su nametnule kao neprikosnoven razni istraživački portalni i nedeljnici. Tekstovi novina su sprovedena istraga, napisana optužnica, doneta sudska presuda. Oni su ujedno i „moralno-političko čistilište“ za vlast.

Razvoj događaja u odnosu na aferu u kojoj vlast podstiče i omogućava trgovinu marijuhanom na plantaži „Jovanjica“ došao je do tačke u kojoj je visoki funkcijer SNS i gradonačelnik Novog Sada, Miloš Vučević, podneo zahtev da nadležnom tužilaštvo da proveri navode da li braća Aleksandar i Andrej Vučić na bilo koji način vršili uticaj ili pak bili u kontaktu sa optuženim za uzgajanje marijuhanе na plantaži „Jovanjica“ Predragom Koluvijom.

Ovaj momenat u čitavom slučaju „Jovanjica“, urednik BIRN i novinar antivladinog lista Vreme Slobodan Georgijev vidi kao isključivo medijski manevr vlasti koja želi da pobije optužbe i da preuzme medijsku kontrolu nad slučajem: „Trenutak treba zapamtiti jer je slučaj jedinstven: vlast tuži samu sebe i traži od tužilaštva da povede postupak protiv nje same! Pre nekoliko godina Vučić je na svoje insistiranje bio povrgnut poligrafском ispitivanju, a ovo je sada valjda znak promene pristupa u istrazi oko potencijalne umešanosti u trgovinu narkoticima. Kao i u slučaju sa poligrafom, tako ni sada verovatno nema nikoga koji veruje da je to ozbiljna stvar... Dok deo javnosti ovakvu odluku vidi kao pritisak na pravosuđe. Poznajući ovaj režim, pre će biti da je ovo radikalno pokušaj da se preuzme kontrola nad jednim velikim skandalom oko uzgajanja stotina kilograma marijuhanе na plantažama pored Beograda. U tom smislu najveće pitanje je da li će se tužilaštvo praviti mrtvo i razumeti Vučevićevu inicijativu kao iskazivanje poštovanja braću Vučić ili će pokrenuti postupak u kome će saslušavati redom sve povezane osobe, pa i braću Vučić uz predstavnike opozicije i račivijati čitav mehanizam uzgajanja marijuhanе, distribucije i prodaje tog narkotika.“³³

31 Milan Čulibrk, „Na livadi čuprija;“ NIN, br. 3600, str. 3

32 Isto, str. 3

33 Slobodan Georgijev, „Svi predsednikovi ljudi;“ Vreme, br. 1510, str. 5

Vučić nije samo autoritarac, populista, antiliberalni političar, demagog, on je fanatični makijavelista spremam da učini bukvalno sve što može ne bi li se zadržao vlast. U tom kontekstu, po mišljenju Sergeja Trifunovića, lidera opozicionog Pokreta slobodnih građana, od predsednika Srbije moguće je očekivati da izazove čak i građanski rat: „Taj čovek će napraviti građanski rat ne bi li se očuvao na vlasti. Kad krene da pada rejting, resetuje se na radikalna podešavanja pa se obračunava sa zamišljenim Šiptarima, ustašama, balijama... Opasan čovek, ogromnog potencijala za destrukciju i uništenje. Kad su i oni to videli, i kad su skapirali da su 2012. pomalo naivno poverovali da on više nije onaj napaljeni Šešeljev klinac, shvatili su da moraju na neki način da reaguju jer im ne treba novi Orban ili Erdogan na Balkanu.“³⁴

Sumirajući potpuno u duhu opozicionog političkog promišljanja sadašnje stanje u zemlji, glumac, reditelj i filmski producent, Dragan Bjelogrlić tvrdi da je Srbija pod Aleksandrom Vučićem nalik Srbiji Slobodana Miloševića. Srbija druge decenije novog milenijuma ista je kao Srbija poslednje decenije prethodnog. Politički akteri su isti, obrasci politički i kulturni su manje-više identični.

Štaviše, sadašnje stanje je nužno proistiće iz svega društveno negativnog što je proizašlo i najteže decenije istoriji srpskog naroda u poslednjih pedeset godina: „Jedino u čemu smo uspeli jeste, kao što vidimo, da se vratimo u devedesete. Svi akteri na aktuelnoj političkoj sceni su uglavnom akteri iz tih godina; svi urednici medija takođe. Možda to i jeste neki prirodan put kad već nismo uspeli da se reformišemo i uradimo ono što smo želeli. Mislim i da smo potcenili devedesete i ono što se tada dešavalо: svu tu krv što je pala, odliv mozgova, legitimizaciju primitivizma, kriminalce sa službenim značkama...“³⁵

Ipak nisu samo devedesete godine sadržale plodno tle za nastanak i uspostavljanje sadašnjeg političkog, ekonomskog, medijskog i šireg društvenog sistema. Neuspeh petooktobarskih pobednika značajno je doprineo uspostavljanju poretka koji personifikuje i kojim upravlja aktuelni predsednik Srbije: „Srbija je pokušala posle Petog oktobra da uhvati voz civilizovane Evrope, i to ne onaj geografski ili Evropske unije, već civilizacijskih vrednosti. Nije u tome uspela. Isti je to način mišljenja, samo upakovani u iskustvo sveta kakav je danas – sada imamo formalno demokratiju i privatne medije, ali u rukama klike na vlasti. Slobodan Milošević je sve kontrolisao preko države, a ovi su sve pokupovali. Ta forma zadovoljavanja demokratskih pravila sprovodi se na balkanski, izvitoperen način. Ne znam ni kako da to nazovem – formalno je sve po pravilima kakva svet nalaže, a opet znamo šta živimo.“³⁶

Bjelogrlić se kao i mnogi sagovornici brojnih opozicionih nedeljnih novina, upušta u politikološku tipologiju prirode političkog poretka koji predvodi Aleksandar Vučić. Epilog njegovog misaonog traganja je ponavljanje opštег mesta o populističkom, autoritarnom i netrpeljivom režimu koji se beskrupulozno medijski obračunava sa neistomišljenicima. Poredak nije nasilan, tačnije represivan, već je endemski netrpeljiv i sklon eksplozivnoj retorici koja se difuzno širi po medijima: „Suštinski, reč je o jednom populističkom i autoritarnom režimu gde je sve strogo kontrolisano, pa čak i više od toga. Imamo i tu surovu borbu sa neistomišljenicima – ljudi više ne idu u zatvor kao u komunizmu, ali su žrtve tabloidnih laži i blaćenja kao i drugih novih metoda, očigledno jako dobro usavršenih u tim medijskim centrima.“³⁷

³⁴ Sergej Trifunović, „Sad mi je jasno kako se opozicione stranke raspadaju: ili lider sam uzme pare ili novac podeli deset njih iznutra“, intervju sa Dušanom Teleskovićem, *Nedeljnik*, br. 405, str. 16

³⁵ Dragan Bjelogrlić, „Senke su i dalje tu, ali bar maske padaju“, intervju sa Filipom Šarmom, *Vreme*, br. 1512/13, str. 8

³⁶ Isto, str. 9

³⁷ Isto, str. 11

Nedeljnik, 17. 10. 2019.

Antiintelektualizam jedna je u nizu karakteristika autoritarno-populističke vlasti SNS-a. Ovaj socijalno-kulturni fenomen pojavljuje se u domenu energičnih medijskih polemika između pripadnika vlasti i radikalno kritičkog dela javnosti. Pokretanje antiintelektualizma kao važnog motiva u kritičkom diskursu vezuje se za slučaj otvorenog poigravanja sa etničkim i nacionalnim poreklom profesora Danijela Sinanija, aktivnog u slučaju utvrđivanja plagijata doktorske teze ministra finansija Siniše Małog „Jedan od rezultata Marićevog i Vučićevog noćnog bdenja nad Srbijom može da bude i to što se ‘neposlušnim’ profesorima pripeđuje noćna mora. Prozivati nekoga za poreklo, određivati mu koje je nacije i zaključivati da kao takav nema prava da bude prodekan, pregovarač ili moralni sudija, otvara vrata za odstrel svih koji nisu ‘čisti’. A znamo kako se to završava.“³⁸

Nije samo antiintelektualizam odlika sadašnje vlasti. Njegove prakse u velikoj meri, ali i opšta atmosfera u društvu, po mišljenju književnika Filipa Davida, podsećaju na fašizam. Doduše, ne fašizam u izvornom i istorijski poznatom obliku, već u konturama koje su mu navodno slične, a koje mogu biti zametak fašizam u punom praktičnom smislu. Ipak, autoritarizam i populizam koji su dominantni u aktuelnom političkom trenutku, lako po pretpostavci ovog javnog delatnika, u našim društvenim okolnostima transformiše u fašizam: „Populizam je jedan od savremenih oblika potencijalnog fašizma. Ljudski život gubi cenu, pojedinac se povlači pred kolektivitetom, patriotizam se preobražava u žrtvovanje za ‘više ciljeve’, nasilje prema neistomišljenicima se institucionalizuje, rasizam i primitivizam postaju sastavni deo svakodnevnog govora i ponašanja... Svakodnevno se susrećemo sa ovakvim pojavama, koje postaju vladajući oblik ponašanja, a to vidimo u onome što se događa uzbunjivaču Obradoviću, u paljenju kuće lokalnog novinara, rasistički obojenim izlivima mržnje na društvenim mrežama prema tamnoputom Brazilcu, fudbaleru zbog skrivenog penala, u podršci bivšem košarkašu zato što je pretukao ženu. Ko prati šta se i kako piše u anonimnim komentarima i u mnogim drugim slučajevima, ostaće užasnut ogromnom količinom vređanja, verbalnog blata i mulja, veličanja nasilja i ksenofobije. Neko možda misli kako su to marginalne pojave, ali upravo takve pojave nadevstavaju ili izražavaju duh novog fašizma koji nekako visi u vazduhu. Sve to stvara osećanje ultrašnje nesigurnosti i napetosti u državi gde su se institucije obezvredile, gde je sva moć u jednoj vladajućoj političkoj partiji i vodi koji umesto institucija odlučuje ko je u pravu, a ko je kriv. To su elementi “puzajućeg fašizma” koji se brzo i lako može pretvoriti u onaj pravi, iz prošlosti poznati fašizam, sada u novom ruhu.“³⁹

Pored, autoritarno-populističkog manira vladanja sa primesama fašizma, čitav politički poredak je sazdan po meri jednog čoveka koji je javnu sferu učinio svojevrsnim i neponovljivim „poretkom laži napada na neistomišljenike“. Jedinstvenost aktuelnog političkog, medijskog i šireg društveno-istorijskog trenutka, potencira radikalno opoziciono nastrojena voditeljka Olja Bećković: „Nastavlja se život u sistemu sa građenom na prošlosti iskonstruisanoj prema željama predsednika, sistemu koji se održava kroz medije koji pokušavaju da prevaspitaju svakog ko se usudi da kritikuje vlast, svakodnevno se iznose neistine bez ikakvih posledica, a neprijatelj je onaj ko ukaže na raskorak sa činjenicama. U javnoj sferi, razgovor je sveden na svoju suprotnost – na beskrajne monologe, u čemu prednjači predsednik Srbije. Preuzela sam na sebe, i mislim da je to moja konstruktivna uloga, da zaista gledam sve i da jednom nedeljnom ponudim gledaocima da, u skraćenom izdanju, vide sve ono što su propustili, da vide koja je to količina mraka pred kojom su odabrali da zatvore oči. Jer samim tim, kad ne znaš šta se zbiva, ti nemaš na šta da reaguješ, misliš kako to nije ništa strašno i imaš luksuz da pričaš: ‘svi su oni isti’, ‘tako je bilo i ranije’. A kada izvučem kako to zaista izgleda, onda vide da tako nije bilo ranije i da tako nije bilo nikada.“⁴⁰

38 Sandra Petrušić, „Opasni noćni razgovori,” *N/N*, br. 3589, str. 18

39 Filip David, „Jesmo li smo čudovišta,” intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1511, str. 12-13

40 Olja Bećković, „Ovako nije bilo nikad,” intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1500, str. 12

Olja Bećković posebno negoduje što se radikalni i personifikovani kritički diskurs usmeren protiv vlasti poistovećuje sa mržnjom koju osećaju zagovornici kritičkog diskursa. Za takvu konstelaciju i identifikaciju u javno-političkom isključivo je odgovoran Aleksandar Vučić predsednik Srbije: „Aleksandar Vučić je prvi čovek koji je ubacio u etar tu reč mržnja. Za svakoga ko ima neku primedbu ili kritiku, Vučić kaže ‘vi me mrzite’, ‘oni me mrze’. To je tako patetično i kič da ti objašnjavaš da time što nešto kritikuješ, nikoga ne mrziš.“⁴¹

Istu retoričko-semantičku poruku šalje i pisac i član Srpske akademije nauka i umetnosti, Ljubomir Simović. On tvrdi da se vlast održava mržnjom, stalnim napadima na neistomišljenike, kao i potpunim brisanjem granice između normalnosti i nenormalnosti. Simovićeva čini se, „prejaka“ politička reč, tačnije procena i ocena sadržana je u delu intervjua koji evocira sećanja na Drugi svetski rat: „Ja sam na tom mitingu, kao učenik trećeg razreda osnovne, recitovao neku satiričnu pesmu o okupiranom Beogradu. Zaboravio sam, davno, i tu pesmu, i ko je njen autor. Ali, gledajući šta se u Beogradu dešava poslednjih godina – od Slavije i Savamale, preko Beograda na vodi, preko ukidanja Glavne železničke stanice, do raskopanih bulevara, do Trga republike, do premeštanja živog Starog savskog mosta sa reke na livadu, do jarbola, i do žičare i gondole na kalemegdanskoj tvrđavi, posle toliko godina, setio sam se početnih stihova te satire: ‘Beograde, slavni stari grade / šta od tebe u ludilu rade! U našem današnjem političkom životu naprsto buja govor mržnje, a neznanje nikada nije toliko vladalo javnom scenom kao danas... Slušajući naše govornike, ne mogu a da se ne setim rečenice Gintera Grasa: ‘On nepokolebivo govori ni o čemu...’“⁴²

Autoritarni, tačnije antiliberalno-demokratski karakter vlasti prepoznat u još jednom važnom elementu političko-medijskog života. Ovaj aspekt javnosti objašnjen je tezom o hiperprodukciji neprijatelja koja figurira kao ključni dominantni princip u javnosti. Teza o stalnoj produkciji neprijatelja je uporošćena teza o suštini politike. Reč je o parafrazi stava nemačkog pravnika i filozofa Karla Smita: suština političkog koja se ogleda u podeli na prijatelje i neprijatelje, transponovana je na ravan be-spoštедnog medijskog rata „svih protiv svih“ za koji ekskluzivnu odgovornost snosi vlast.

Delotvorno prisustvo navedene podele na prijatelje i neprijatelje, pretekst je za medijsko-političku praksu hiperprodukcije neprijatelja u medijskoj ravnici posredstvom koga se vlast uvek i iznova medijski obnavlja negirajući mogućnost dijaloga i kritike kao konstitutivnih momenata liberalno-demokratski shvaćene javnosti.

Tezu o hiperprodukciji neprijatelja na medijskoj ravnici plasira Milan Ćulibrk, glavni i odgovorni urednik nedeljnika *N/N* koji tvrdi sledeće: „U svetske rekordere Srbija spada samo po proizvodnji ‘državnih neprijatelja’. Gotovo svakog dana bar neko se nađe na stubu srama samo zato što drugačije misli. Najgore u svemu tome je što se više ne biraju sredstva. Odavno je pređena donja granica pristojnosti. I to baš u vreme kada vlast tvrdi da nikada nisu bili bolji uslovi za izbore. Pa, ako se vlast tako ponaša prema kritičarima koji nikada nisu imali političke ambicije, na šta li sve, u finišu predizborne kampanje na proleće naredne godine, moraju da budu spremni politički protivnici? Nije mi samo jasno čemu tolika agresija kada sva istraživanja pokazuju da vladajuća SNS, sa svojim koalicionim partnerima, bez Ivice Dačića, ima podršku više od 50 odsto građana Srbije. Šta li će tek biti kada jednog dana, sasvim svejedno da li će to biti za dve, pet, deset ili 15 godina, ta podrška počne da se topi? Ili naprednjaci misle da će vladati još 100 godina?“⁴³

41 Isto, str. 13

42 Ljubomir Simović, „Ovde je ozakonjen opšti grabež,” intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1504, str. 14

43 Milan Ćulibrk, „Rekorderi po proizvodnji neprijatelja,” *N/N*, br. 3589, str. 3

Slična ocena odnosa vlasti i opozicije došla je od slovenačkog političara koji je poslanik Evropskog parlamenta, Ivo Vajglu. U razgovoru za radikalni opozicioni list *N/N*, Vajgl smatra da je politički pristup vlasti opoziciji i medijima razlog za probleme koje Srbija ima sa demokratskim poretkom i liberalnim vrednostima: „Ja mislim da bi Vlada Srbije, njen predsednik i njegovi saradnici morali uvideti da demokratija znači otvorenost, razgovor sa onima sa kojima ne deliš isto mišljenje. Kada je reč o parlamentu, znači uvažavanje opozicije. Parlament nije ratište, on je mesto demokratskog, otvorenog odlučivanja. I tu mislim da je glavni deficit situacije u Srbiji. Razgovarajući sa nekim ljudima iz opozicije, ja sam zapravo zapanjen time do koje mere su oni rezignirani u pogledu bilo kakve mogućnosti dijaloga. A kad se pogledaju mediji, većina njih vodi krstaški rat protiv političke opozicije.“⁴⁴

Vučić i nacija koegzistiraju u uzajamnoj laži, tačnije samozavaravanju. Ovaj proces traje toliko dugo da dolazi do postepenog urušavanja sistema. Socijalna atmosfera unutar vlasti odiše zasićenošću i iščekivanju aplikacije za novi posao. „Srbi su godinama lagali sami sebe kako će Vučić da im završi poslove koje oni sami nisu smeli da urade. Baš kao što je Vučić lagao njih da je spremjan to da uradi. I šta ćemo sad? Kada se završava samolaganje? Da li Vučić vidi da su počeli da ga lažu i njegovi koji samo gledaju taksimetar koji im otkucava? Ovo je kao u firmi u kojoj svako čeka ponudu za bolji posao. Čak je i premijerka, vidljivo, izgubila draž. Ili onaj ministar što su ga tako branili oko Savamale. Nije hteo da se odrekne ‘jednog papira’...“⁴⁵

Lalićev očekivanje i skepsa u pogledu potencijala za samoodržanje vlasti Vučića i SNS-a jedno je od obeležja novinarske interpretacije aktuelne političke stvarnosti. Utisak o početku kraja vlasti figurira i kod Dragoljuba Žarkovića, nekadašnjeg glavnog urednika *Vremena*. Posmatrajući potrebu predsednika Srbije da se izjašnjava gotovo svakom političkom i svakodnevnom društvenom pitanju, Žarković konstatiše početak implozije političkog poretku i znake, pomalo dekadentne nesigurnosti samog Vučića: „Od onog dana kada je počeo kao kandidat za diktatora da zabada nos i u stvari koje su ponekad i loše regulisane zakonom, češće je smešan nego opasan. Slabljenje njegove moći najbolje se ogleda u tome sto svakog dana mora da odgovara na sve veći broj pitanja koja se njega i ne tiču, za koja prosto nije nadležan, nego se sam gura, otima mikrofon i održava privid kontrole, mada je i njemu verovatno jasno kad legne uveče, ako ikad legne, da se bavi besmislicama i da je govor državnika – da ne preterujem, političara – zamenio ibijevskom poštupalicom ‘Narode moj!’. Kao i kod svih ljudi koji ostvare vrhunsku životnu želju, tek jedna tanka linija razdvaja dostojanstvo od taštine, samopouzdanje od samoobmane i slavu od samouništenja. Vučić, i sam nesvestan narodne opominjuće izreke da je mačku mnogo goveđa glava, prosto tetura preko te linije razdvajanja, a da se ne strmekne desno ili levo, drže ga oni koji su se uortačili s njim pa pokazuju prezir prema institucijama i sumnjiv višak vere u ‘Acu Srbina’, koja će trajati dok ne vide da je ovaj počeo da se ozbiljno ljujula i da preti da će svojim posrtanjem ili padom i njih da obori kao kegle u seoskoj kuglani.“⁴⁶

Žarkovićev opis je politički toksičan, prožet moralističkom ozlojeđenošću, površnim sarkazmom, jakom ali i praznjikavom ironijom i, pre svega, dubokim nihilističkim prezriom prema vlasti. Gotovo da je nemoguće drugačije shvatiti ovaj dugački pasus iz njegovog teksta. Vučić je „diktator u pokušaju“, potpuno defokusiran u svojim javnim nastupima, bez elementarne kontrole svog postupanja i izjašnjanja jer svaki dan se bavi „svime i svačime“, čovek koga prevazilazi društvena uloga koja mu je pov-

44 Ivo Vajgl, „U Srbiju me nisu zvali, previše sam kritičan prema vlastima,” intervju sa Nikolom Burazerom, *N/N*, br. 3592, str. 18

45 Veljko Lalić, „Demokratija 2.0.2.0,” *Nedeljnik*, br. 415/6, str. 6

46 Dragoljub Žarković, „Halo, taksi – slabljenje Predsednikove moći najbolje se ogleda u tome što svaki dan mora odgovara na pitanja koja se njega sve manje tiču,” *Vreme*, br. 1502

ereni, lider okružen poltronima koji misle da će maltene večno trajati, premda su nesumnjivo spremni da ga politički „napuste“ onda kada njegova karijera dobije neumitnu silaznu putanju. Vučić je u dubokoj egzistencijalno-političkoj krizi, a ipak se održava kao glavni protagonist političkog života.

Spoj duboke unutrašnje krize glavnog političkog aktera i nesputanog upravljanja državom i društвom, navodi neke od aktera političkog i javnog života da političku situaciju u zemlji posmatraju kao odstupanje od normalnosti, tačnije kao političku i širu društveno-istorijsku nenormalnost. Ovako na Vučića gleda lider opozicionog Pokreta slobodnih građana, Sergej Trifunović, koji kaže: „Mi nismo u normalnoj političkoj situaciji, mi smo okupirani od strane vrlo organizovane, ali srećom i vrlo trošne, kriminalne grupe. Trošni su jer nemaju ništa zajedničko osim interesa, jer u biti nisu ni za šta sposobni, jer su loši i kvarni i već su njihove mane počele da rade protiv njih, urušavaju se iznutra.“⁴⁷

Slika opozicije – između nedostatka moralnog i političkog kredibiliteta, izvorne demokratske legitimacije, idejno konfuzna, akciono neefikasna, nerealistična u političkim procenama i dezorientisana, sklona korupciji i potčinjena Zapadu i aktera koji su nužno zlo u svrgavanju „loše vlasti“ Vučića i naprednjaka.

Slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama dnevnih novina daleko je složenija i prikazana je na više različitim ravni. U dnevnim novinama i nedeljnicima koji su kritični prema tzv. petooktobarskim pobednicima, poput *Informera* i *Pečata*, opis opozicije je izrazito vrednosno negativan. Takođe, u ovim dnevnim novinama izostaju intervjuvi pripadnika tzv. evroreformske opozicije, a veoma mali, gotovo nikakav prostor nije ostavljen ni predstavnicima tzv. antievropske opozicije, u koju možemo svrstati DSS i Dveri.

Takođe, primetno je da Šešelj i SRS nemaju status poput drugih opozicionih stranaka, u smislu izostanka direktnе kritike, premda isti svakako nisu „miljenici“ ovih medija. Zapravo, za razliku od petooktobarskih pobednika, radikali u ovim medijima nisu politički stigmatizovani. Isto tako, tekstovi o opoziciji su veoma negativno konotirani, po gotovo svim političkim pitanjima, uključujući tu i pitanje političkog i svakog drugog kredibiliteta opozicionih lidera. To se postiže podsećanjem na period kada su pojedini sadašnji opozicioni lideri bili na vlasti, a neretko i u formi otvorene polemike sa njihovim stavovima, nazorima, direktnim ili prikrivenim namerama, ili pak političkom praksom.

S druge strane, nedeljnici poput *Vremena*, *NIN-a*, *Novog magazina* i *Nedeljnika*, daju nedvosmislenu podršku opozicionim predstavnicima, koja je različitog intenziteta, ali je sadržinski ista. U tom smislu, u radikalno kritičkim nedeljnicima, intenzitet podrške opoziciji je veći i on je vidljiv, ne samo kroz prostor za izražavanje stavova i mišljenja opozicionih lidera, već i iz razloga radikalne negativne kampanje vođene protiv Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke.

47 Sergej Trifunović, „Nemam problem sa nacionalistima, nego sa kriminalcima,” intervju sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1506, str. 15

Za razliku od *Informera* i *Pečata*, u njima su opozicioni lideri imali značajan prostor za izlaganje i obrzlaganje svojih stavova, čime je omogućeno ekspliziranje stavova i mišljenja nasuprot argumentaciji i retorici vlasti. Taj uticaj, bez sumnje, proteže se kako na čitaocu odnosnog nedeljnika, jednako kao što vrši uticaj i na kapilarnu javnost. Ovakva aktuelna medijsko-političke konstelacija, delimično je „odgovorna“ i za tinjajući sukob Vučića i „elite“. Kompleksnost imidža opozicije, ogleda se u različitom pristupu problematiči njenog delovanja i potencijala.

Provladini štampani mediji, pre svih dnevni list *Informer*, i donekle *Pečat*, spornim smatraju njenо delovanje jednako kao i potencijale. Istovremeno, opozicioni nedeljnici, posebno oni radikalno kritični prema vlasti, poput *Vremena* i *NIN-a*, najčešće konstatuju javnomnjensku, odnosno političku nemoć, uz diskurs koji ukazuje na demokratske deficite poretka, uz svesnu heroizaciju poduhvata opozicije. U navedenim nedeljnim novinama, uprkos detaljnom i minucioznom analiziranju, vidljivo je izostao, ili je prisutan u fragmentima, kritički osrvt na delovanje evroreformske opozicije iz vremena boravka na vlasti.

Ova vrsta „zaborava“ nije slučajna, već je svesno izabrana, s obzirom da su kritički nedeljnici aktivan činilac u stranačkim polemikama, odnosno pretenduju da budu svojevrsni „intelektualni suplement“ u teškoj i iscrpljujućoj borbi između političkih aktera u Srbiji. Posebnu ulogu u pridavanju negativne vrednosne konotacije opozicionim strankama, ima list *Informer*, kako u svojim tekstovima u dnevnom izdanju, tako i u uredničkim kolumnama Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе problematizuju aktere na opozicionoj sceni u prevashodno moralno-političkom smislu, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika.

Osnovne teze mogle bi biti sažete u narednim iskazima: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspeha tranzicije u Srbiji; 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem – da se što pre obori; 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićevih vlasti. Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činioci političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, sa ciljem postizanja veće ubedljivosti. Zato se stigmatizuje određena ličnost, pocrtava se njenо moralno-psihološki profil koji određenu osobu neretko opisuje nedostojnom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informer* relevantno je iz makar tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz tekstova urednika *Informer* takvi su da održavaju interes za politiku kod socijalno nižih slojeva društva, za koje važi prepostavka da čitaju tabloide, a ujedno se smatraju i lojalnim biračima u izbornom procesu.

Dalje, *Informer* je za sadašnju Vladu važan, jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan, bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o vlasti stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je lider među dnevnim novinama u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije, kao političkog aktera u Srbiji.

Među polaznim prepostavkama Vučićevićevog pisanja je i razumevanje političke opozicije, koja se pojmovno ne ograničava isključivo na političke partije koje u Parlamentu glasaju protiv vladinih političkih odluka, zakona i drugih vrsta inicijativa i predloga. Reč je o širem pojmu, koji shodno ovoj vizuri, predstavlja mrežu međusobno različitih organizacija i javnih ličnosti. Misli se, dakle, na stran-

ke, ali i na predstavnike NVO sektora, medija i na javne intelektualce. Vučićević, zatim, neretko pripisuje opozicionim liderima i njihovim političko medijskim saveznicima specifično razumevanje politike. Politika je za opozicione lidere, shodno Vučićevićevom razumevanju, instrument za bogaćenje nekadašnje političke elite. U uslovima visokog siromaštva i objektivno oskudnih životnih šansi, ovakvo poimanje opozicije predstavlja pogonsko gorivo kampanje aktuelne vlasti i njoj bliskih medija.

Upravo te kampanje proizvode osećanje besa, odnosno razočaranja ili čak indiferentnosti kod opozicionih birača, uz nesumnjivu moć da utiču na građane koji podržavaju aktuelnu vlast, da spreče restauraciju tzv. korumpirane političke elite sastavljene od petooktobarskih pobednika.

Naredna prepostavka Vučićevićeve interpretacije opozicije kao aktera politike je deficit njenog patriotizma, antiruski stav i bespogovorna lojalnost zapadnim silama. U cilju dolaska na vlast i iskazivanja lojalnosti zapadnim državama, prema mišljenju glavnog i odgovornog urednika *Informer*, opozicione stranke su spremne da učine sve što je u određenom političkom trenutku neophodno, počev od pokretanja raznovrsnih medijskih kampanja pa do donošenja određenih akata koji su prepostavka daljoj destabilizaciji Srbije kao države.

Urednik *Informer* žestoko kritikuje ideju bojkota izbora kreirajući istinski negativni imidž opozicionim liderima i njihovoj politici. Potkopavanje ideje bojkota izbora je retorički sugestivno i slojevito. Njegre, bojkot se smatra isključivo i jedino problemom onih koji ga zastupaju i promovišu. Zanimljivo je primetiti da Vučićević svojim političkim oponentima pored ličnih imena dodeljuje druga, koja figuriraju kao nadimci. Reč je o imenima koja nose negativnu političku i moralnu konotaciju.

Boško „Ljotić“ Obradović, lider pokreta „Dveri“ dobio je prošireno lično ime. Obradoviću je uz lično ime pridodata prezime vođe klerofašističke organizacije Dimitrija Ljotića. Ljotić je za vreme Drugog svetskog rata bio saradnik nemačkog nacističkog okupatora. Vuku Jeremiću dodato je prezime Pozderac koje je direktno povezano sa njegovom rodbinom sa majčine strane. Familija Pozderac je muslimanskog porekla, komunistička po svom političkom opredeljenju. Hakija i Hamdija Pozderac bili su značajan komunistički funkcioneri koji su ostali na „zlom glasu“ za vreme svoje vladavine, posebno među Srbima.

Potencirajući Jeremićeve komunističke i muslimanske korene, Vučićević se obraća čvrstom i brojnom antikomunističkom jezgru birača, stigmatizujući tako jednog od istaknutih pripadnika opozicije. I najzad, Dragan „Tajkun“ Đilas, prikazuje u negativnom kontekstu lidera opozicione Stranke slobode i pravde, aludirajući na njegovo navodno nelegalno stečeno bogatstvo, što u ušima velikog broja siromašnih ljudi samo po sebi pobuđuje negativne asocijacije i identifikacije. Postoji učestalost ponavljanja ovih „propagandnih imenovanja“, koja produkuju političku tenziju i podižu nivo ostrašenosti.

Ono što je predmet Vučićevićevog osporavanja je pisanje brojnih kritičkih i opozicionih medija o različitim aferama. Urednik *Informer* pokazuje činjenički nedostatak u delovanju istraživačkih novinara *BIRN-a*, *KRIK-a* i drugih portala, nedeljnika i opoziciono nastrojenih televizija. Teza Dragana Vučićevića je jednostavna i jasna: bez jasnih dokaza, pomenuti mediji kontinuirano produkuju lažnu sliku o vlasti Srbiji s ciljem da se po svaku cenu dokopaju vlasti: „Stvarno, ljudi, a šta bi sa ‘Jovanjicom’? Kako je moguće da su pre samo dve-tri nedelje svi odreda đilasovci tvrdili da imaju čvrste, neoborive dokaze da su predsednik Aleksandar Vučić i brat mu rođeni Andrej narko-mafijaši, a sada svi čute kao zaliveni? Kako to da su i Đilas i njegova posilna Marinika i onaj potrkčko Aleksić i svi oni tamo po spisku i dalje nekakvi relevantni, u ‘Danasu’, na N1, ali i na RTS svakodnevno citirani političari, a da su uhvaćeni u tako očiglednoj, monstruoznoj laži?!“⁴⁸

48 Dragan Vučićević, „Nasilje im je jedina opcija“, *Informer*, 29.12.2019, str. 4

Vučićević smatra da postoji sprega Zapada i dela opozicije sa ciljem da se sruši demokratski izabran i nacionalno samosvesna vlast u Srbiji. Postoji suštinsko preklapanje u interesima opozicionog Saveza za Srbiju i zapadanih centara. Naime, čelnici Saveza, prema Vučićevićevom mišljenju, državu shvataju kao plen, tačnije izvor gotovo neograničene lične koristi, te shodno po svaku cenu hoće njom da upravljaju. S druge strane, zapadni centri moći vođeni geopolitičkim interesima koji podrazumevaju fragmentaciju srpskog političkog i državotvornog potencijala, hoće slabu i marionetsku vlast koju im Savez za Srbiju navodno nudi.

Preklapanje interesa otvara mogućnost za legitimaciju bilo kog oblika političke borbe, uključujući svrgavanje vlasti nasilnim putem, bez ikakve zakonite i politički legitimne procedure kao što su izbori. O poklapanju interesa zapada i dela opozicije, i nasilju kao legitimnom sredstvu borbe urednik *Informer* jasno piše: „Oni koji su u sad već višegodišnje pokušaje rušenja vlasti u Srbiji uložili silne milione postaju sve nervozniji. I oni će onda đilasovske hejtere gurati u sve veće zlo. Jer sada je i njima posve jasno da politikom, kampanjama, pa i najstrašnjim lažima ne mogu da otmu vlast.“⁴⁹ Otvorena sklonost ka nasilju opozicije uz asistenciju Zapada kao kritički motiv u osporavanju opozicije, Vučićević koristi na sledećem mestu: „Ostaje im, zato, još samo da izazovu krvavo nasilje, da uz pomoć zapadnih centara moći pokušaju da sprovedu ukrajinski, rumunski ili bar makedonski scenario obojene CIA revolucije. Teške reči? Opasne najave? Imam li ikakav dokaz? Pa gde ćete veći dokaz od svega ovoga što oni po Srbiji rade mesecima i godinama unazad? To vam je, znate, logika gvozdenih determinizma. Đilasu i njegovima Srbija treba da bi ponovo nesmetano državne milione trpali u svoje tajkunske džepove, a Zapadu Srbija treba što slabija i uniženija kako bi bez otpora pristala da radi u korist svoje štete – da se odrekne Kosova i Republike Srpske i da bez mnogo buke uđe u NATO. Tu su im se, zlostvorima i onim spolja i onim iznutra, poklopili interesi i zato će, nema nikakve sumnje, pokušati da u Srbiji naprave neko krvavo zlo.“⁵⁰

Jaku averziju Vučićević pokazuje prema medijima koji imaju jak kritički stav prema vlasti. Ovi mediji jednako su „liniji vatre“ kao i opozicione partije i lideri. Predmet profesionalnog, moralnog i političkog osporavanja bila je televizija N1 i njen glavni čovek Jugoslav Čosić. Pozivajući se na određenu dokumentaciju, urednik *Informer* kategorično tvrdi da je N1, koji smatra američkim medijem, sponsorisan od kosovskih Albanaca. Ova političko-medijatska konstrukcija ima za cilj da izveštavanje i interpretacije događaja, procesa i političkih aktera od strane te medijske kuće učini patriotski sumnjivom i profesionalno spornom. Utoliko izveštavanje i interpretacija brojnih afera vlasti pod senkom su sumnjivog kredibiliteta medija koji se njima bave.

Semantika i retorika Vučićevićeve poruke sadržana je u sledećem citatitu iz njegove kolumnе: „Direktor TV N1 Jugoslav Čosić, onaj koji se predstavlja kao najnezavisniji i najprofesionalniji novinar u Srbiji, na račun svoje privatne agencije od vrlo sumnjiće šiptarske firme iz Tirane dobio je za 14 meseci – od januara 2018. do marta 2019 – tačno 249.862 evra! Prethodno je isti taj Jugoslav od američke ambasade i američke nevladine organizacije IREDŽ (čitaj: CIA, snajka, CIA) na ime ‘poklona i pomoći’ (!?) dobio još 267.432,5 evra. Ukupno, dakle, pravo bogatstvo – 517.294,5 evra! I onda je Čosić, jelite, nezavisan, profesionalan, nadasve nepričaran i pošten novinar kome je stalo samo i jedino do istine? To, valjda, tako ide... Šiptarski plaćenik Jugoslav Čosić jeste samo najkonkretniji i najočigledniji primer kako to funkcioniše i kako se danas, nažalost, Srbija lako prodaje i preprodaje čak i najcrnjim neprijateljima. Pa vi sad dobro razmislite pre nego što poverujete u neku od njihovih montiranih afera.“⁵¹

49 Isto

50 Isto

51 Dragan Vučićević, „Čosić, šiptarski keš i nezavisni novinari“, *Informer*, 16.11.2019, str. 4

Kontinuitet negativnog pisanja o kritički i opoziciono nastrojenim novinarima prisutan je u stavu prema novinaru nedeljnika *Vreme* i prvom čoveku istraživačke novinarske mreže *BIRN*, Slobodanu Georgijevu. Očigledan novinarski previd Georgijeva oko posete Aleksandra Vučića Atini pretvorio se u osnovu za salvu negativnih komentara na račun njegovog novinarskog rada i moralnog kredibiliteta kao javne ličnosti. Iako Georgijev nije ni medijski naivan ni politički objektivan po pitanju vlasti predsednika Vučića, salva moralnih stigmi i ličnih diskvalifikacija odraz su svesnog preterivanja urednika *Informer*.

Ovo preterivanje nije slučajno – sračunato je kao trajna diskvalifikacija, tačnije kao pokušaj moralnog isključivanja iz javnog prostora: „Valjda je još samo u Srbiji moguće da najstrašnije lažeš, da u tim lažama budeš uhvaćen i javno potpuno raskrinkan i da onda ostaneš ugledni i citirani novinar, političar, analitičar. Evo, na primer, Slobodan Georgiev... E, taj Georgiev, koji sam sebi teta Sloba, ove nedelje u utorak, 10. decembra, objavio je tvrdnju da je predsednik Aleksandar Vučić ‘izmislio posetu Grčkoj’ samo da bi bio na utakmici Olimpijakkos – Crvena zvezda!? Predsednik i njegov protokol odmah su to demantovali i objasnili da je poseta Atini isplanirana znatno pre nego što se znalo kada se koja utakmica u Ligi šampiona igra. Georgiev, Sloba, ni tu nije odustao, nego je i dalje tvrdio da je poseta Grčkoj, sastanci sa grčkim predsednikom, premijerom i arhiepiskopom, potpisivanje međudržavne deklaracije o strateškom partnerstvu... da je sve to Vučić namestio i izmislio samo da bi u Pireju gledao fudbal!? Ali dode onda i dan posle, sreda, 11. decembar. I Vučića ne bude na stadionu. Vratio se čovek u Beograd satima pre početka utakmice. I? Šta onda bude? Je l' se, može biti, Georgiev izvinio za strašnu i očiglednu laž? Da li je možda javno priznao da je ispaо lažljiva buduletina, da li ga je zbog toga prozvao neko od njegovih saboraca, kolega iz BIRN-a, NUNS-a? Ama jok!“⁵²

S obzirom visok stepen prisustva natpisa o aferama u opozicionoj dnevnoj i nedeljnoj štampi, te televizijskim kanalima i portalima naklonjenim opoziciji, *Informer* i drugi provladini mediji vodili su žestoku kontra-kampanju sa ciljem da ili potpuno odbace ili neutralizuju efekte opozicione medijsko-političke aktivnosti.

Najdirektniji oblik otvorenog novinarskog osporavanja navoda vezanih za mnogobrojne afere čelnika vlasti, poput afere „Krušik“ ili afere „Jovanjica“ je pokušaj da se sve što je napisano proglaši obmanom, izmišljotinama i laži: „Lažu, prete i danonoćno izmišljaju afere pokušavajući da izazovu haos. I nema veze što ih sve činjenice i svi dokazi demantuju. Njih istina ne zanima, oni samo hoće da po makedonskom, ukrajinskom ili bolivijskom receptu – sasvim im je svejedno – na silu otmu vlast u Srbiji ne bi li onda otimali državne pare taman kao što je Đilas sklepao onih 619.688.269 evra. I zato onda ‘Krušik’ i strašne laži o tome da Srbija tajno prodaje Ukrajini oružje kojim onda ubijaju rusku deca u Donbasu (!?) i zato se onda kao najvažnija novinarska tema nameće nebulozna priča da je ovaj ili onaj ministar u sukobu interesa jerbo je njegov tata te i te godine bio na tom i tom mestu... I zato onda naslovna strana ‘NIN-a’ na kojoj je snajper uperen u Vučića sa sve naslovom ‘Ko ruši Krušik?’ A istina je da je danas u tom ‘Krušiku’ zaposleno skoro tri puta više radnika i da je prihod ove fabrike šest puta veći nego što je bio 2012. godine?!“⁵³

Paralelno sa retoričkim rušenjem moralnog kredibiliteta i političkog legitimitetu opozicionih lidera i profesionalnog ugleda novinara suprotne političke i vrednosne orientacije, Vučićević uspostavlja i interpretativni okvir za razumevanje predstojeće izborne utakmice u Srbiji. Njegov naum odgovora scenariju kampanje vladajućeg SNS-a i predsednika Aleksandra Vučića. Predstojeći izbori i politička

52 Dragan Vučićević, „Ugledni lažovi“, *Informer*, 14.12.2019, str. 4

53 Dragan Vučićević, „Laži, laži i ništa osim laži“, *Informer*, 30.11.2019, str. 4

borba u Srbiji su ništa drugo do intenzivna borba između tajkuna koji hoće svoju „političku renesansu“ i povratak na vlast i demokratske, patriotske i uspešne vlasti koju predvodi i simbolizuje Aleksandar Vučić: „Uvaženi kolega pre neko veče, onako usput u opuštenom razgovoru, nehotice mi je dao najbolju definiciju aktuelnog političkog trenutka u Srbiji: Naredni izbori biće zapravo narodna pobuna protiv vraćanja najvećih lopova na vlast u Srbiji, rekao je on. I tako je u jednoj rečenici rekao skoro sve. Jer, danas i ovde, nema nikakve podele društva. Ta lažna teza koju đilasovci pokušavaju da nametnu, ta priča o nekakvoj velikoj političkoj krizi i o velikom narodnom nezadovoljstvu nema zapravo nikakve veze sa realnošću. Narod u Srbiji u velikoj, neću preterati ako kažem i ogromnoj, većini podržava politiku predsednika Aleksandra Vučića.“⁵⁴

Kritički naslovi na račun opozicije nisu se čuli samo od osvedočenog protivnika te političke opcije urednika *Informer* Dragana J. Vučićevića. Oni se čuju i od opoziciji vanredno naklonjenih javnih ličnosti kao što je vladika Grigorije.

Ovaj sveštenik jakog političkog senzibiliteta uspostavlja uzajamnu korelaciju između vlasti i opozicije. Po njegovoj pretpostavci, loša vlast je moguća zbog loše opozicije i obrnuto. Ipak, ideo odgovornosti je asimetričan. Vlasti pripada više odgovornosti nego opoziciji: „Lošu vlast na tom mjestu uvijek drži loša opozicija. Naravno, udio odgovornosti koji snosi opozicija za loše stanje u državi nije isti kao onaj koji snosi vlast, ali svakako jeste znatan. S tom činjenicom, uistinu, moramo da se suočimo. Opozicija, naime, ne može biti bilo kakva – na primjer, opozicija puna kalkulacija ili opozicija koja ne zna šta hoće. Ne može biti dobra ona opozicija koja čeka da Vučić nešto potpiše u vezi s Kosovom, pa da na tome temelji svoj trijumf. Opozicija mora da bude beskompromisna, iskrena, takva da građani Srbije mogu da kažu: ‘Ovi ljudi će nam pružiti slobodu i dostojanstvo.’“⁵⁵

Treba naglasiti da se imidž opozicije u velikoj meri formirao i kroz već poznatu medijsko-političku podelu na „pravu“ i „lažnu“ opoziciju. Kriterijum podele je odnos prema izborima. Prema većinskom opozicionom shvatanju, autentična, to jest „prava“ opozicija je ona koja odbija bilo kakvu saradnju sa vlašću, uključujući i učešće na i na izborima. S druge strane, opozicione stranke koje su spremne da uzmu učešće u budućem političkom nadmetanju, nose moralnu i političku senku „saradnika“ vlasti. Ovu podelu prilično precizno je definisao iskusni politikolog Vladimir Goati u intervju za nedeljničnik *Ekspres*: „Kod nas je ta evolucija političke scene vrlo zanimljiva. Sa jedne strane imali ste opoziciju kao homogen blok na čelu sa Demokratskom strankom koja se razjedinila. Evo sad po kušaja da se ponovo neke grupacije ujedine. A sa druge strane su neke nevladajuće partije. Imate, prema nekoj mojoj klasifikaciji, vladajuću koaliciju, nevladajuće partije i demokratsku opoziciju...“⁵⁶

Profesor Goati napominje da su „nevladajuće“ one stranke koje su spremne da izađu na izbore, ali nisu trenutno u vlasti. Njih ovaj iskusni politički istraživač ne smatra opozicijom: „Ne bih ih nazvao opozicijom, nego su to stranke koje nisu u vlasti.“⁵⁷

Jedna od glavnih tema u štampanim medijima koji su se bavili opozicijom, bio je stav prema bojkotu izbora. Mediji su prilično verodostojno prikazali različitost opozicionih pristupa i stanovišta. Tako je Siniša Kovačević, zagovornik ideje o bojkotu, tu ideju proglašio avangardnom, relevantnom i sa

54 Dragan Vučićević, „Narodna pobuna protiv lopova“, *Informer*, 7.12.2019, str. 4

55 Vladika Grigorije, „Sva laž koju živimo kad-tad će se urušiti“, intervju sa Veljkom Miladinovićem, *Nedeljnik*, br. 404, str. 45

56 Vladimir Goati, „Bojkot izbora nosi za sobom velike političke posledice“, intervju sa Markom Petrovićem, *Ekspres*, br. 181, str. 4

57 Isto, str. 5

potencijalom za mobilizaciju velikog broja građana. Kovačević posebno ističe gotovo „prometejski“ karakter bojkotaškog aktivizma: „Petao koji rano kukurkne obično završi u loncu. Bilo koja preuranjena ideja teško da će biti prihvaćena. Najčešće se dogodi da je onaj koji ju je odbio, posle izvesnog vremena prihvati kao svoju i čvrsto veruje da je njegova. To obično bude malčice dockan. Drago mi je što ste se pozvali na ovaj citat. Verujte da sam ga ja zaboravio. Ni danas nije kasno za opšti bojkot... Ali glupima to ne možete objasnit, kupljeni su svoje moralne norme unovčili, tu pesmu pevate gluvinima... Uzdate se u dalekovide i pametne, pa koliko god da ih bude. To koliko ih bojkot žulja najbolje vidite što su najoštriji napadi vlasti upućeni prema onima koji su se izjasnili da će sledeće izbore ignorisati. Jednako tako, ovo što će kao ‘opozicija’ izaći na izbore, manje napada režim nego nas. Klasičan srpski politički paradoks. Nešto je tu nelogično. Valjda su Vučiću protivnici oni koji izlaze na izbore, valjda je izbornoj opoziciji protivnik Vučić? Valjda...“⁵⁸

Govoreći o bojkotu i navodnoj spremnosti vlasti da potkupi njegovu stranku ne bi li učestvovala na budućim izborima, Sergej Trifunović, lider Pokreta slobodnih građana, podstiče moralnu opravdanost i optimizam u borbi protiv aktuelne vlasti. Njegova moralistička indignacija postojećim stanjem nadopunjena je viškom vere u snagu opozicionih stavova i argumenata u borbi sa vlašću. Ujedno, Trifunović svedoči o političkoj korupciji kao jednom od obrazaca postupanja u složenim odnosima vlasti i opozicije: „Nisam sudija, nisam tabloid, ali hoću da budem uzbunjivač i hoću da kažem Tužilaštvo ono što znam, pa neka ispitaju poreklo imovine, neka provere da li je ta osoba prekršila zakone tom ponudom ili ne. Ako nije, ako su to neke čiste pare, u šta sumnjam ali hajde, onda ne treba ni da bude javno linčovan. Mene i dalje ne zanima da svoju političku borbu stavljam na tender. Svakoj političkoj organizaciji treba novac da bi funkcionalala, ali ako taj novac znači ropstvo i promenu politike, to je onda obesmisljavanje svega i ruganje u lice svim ljudima koji nam veruju. Kad sam ušao u politiku, zakleo sam se da jesmo i da ćemo ostati čista priča. To ću ostvariti makar urlao na sav glas. Tih nekoliko ljudi iz Pokreta verovatno nisu prekršili zakone time što su hteli da uzmju novac, samo su pokazali da su potkuljivi i da nemaju nikakvog integriteta, a ni vere u promene.“⁵⁹

Nedvosmisleni zagovornik ideje o bojkotu, Dragan Đilas, brani svoju političku zamisao, ujedno odgovarajući pripadnicima opozicije sklonim da prihvate učešće na izborima. Đilas daje vlastitu reinterpretaciju događaja koji su prethodili padu režima Slobodana Miloševića, ali i pada komunističkih režima u Srednjoj i Istочноj Evropi krajem osamdesetih godina: „Ne znamo šta će biti sutra – ali znam da je pao komunizam u Istočnoj Evropi, a pet dana pre toga cela Evropa je mislila da će zauvek vladati. I pao je za dva dana. Tako je pao i Milošević... Kažu da bojkot nije uspeo ni 1997, a podsetiće vas da je Milošević na sledećim izborima 2000. pao. Kažu zbog bombardovanja, a bombardovanje mu je produžilo vlast za godinu dana jer ljudi su bili kivni na Zapad zbog toga. Bojkot je uticao na pad Miloševića, borba se vodila van parlamenta, na svakom pedlju Srbije. U narodu je sazrevalo saznanje da tako više ne može da i onda se zajedno izašlo na izbore i pobedilo, pa se na ulici pobeda odbranila. Sada ćemo bojkotovati ove izbore, izborićemo se za nove uslove, stvorice se nova energija, izaći će na takve izbore skoro četiri miliona. I danas je odnos vlasti i opozicije takav – a to kaže i Srđan Bogosavljević s kojim se često ne slažem – da je potencijal opozicije milion i šesto hiljada glasova, vlast ima milion i osamsto. Milion i šesto u ovim uslovima!“⁶⁰

58 Siniša Kovačević, „Vučić je zaslужan za orden koliko i Jevrejin koji je u sinagogi ubio rabina kremenadlom“, intervju sa Veljkom Miladinovićem, *Nedeljnik*, br. 412, str. 23

59 Sergej Trifunović, „Sad mi je jasno kako se opozicione stranke raspadaju: ili lider sam uzme pare ili novac podeli deset njih iznutra“, intervju sa Dušanom Teleskovićem, *Nedeljnik*, br. 405, str. 17

60 Dragan Đilas, „Srbija za šest meseci može da se promeni“, intervju sa Jeljom Jovanovićem, *Novi magazin*, br. 442, str. 18

Sličnu zamisao o političkim procesima u Srbiji nakon prolećnih izbora ima i lider opozicionog građanskog pokreta „Ne davimo Beograd“, Radomir Lazović koji kaže da nakon održanih redovnih izbora treba insistirati na novim izborima uz neminovno drugačije, za opoziciju povoljnije izbore. Svoju tezu, on obrazlaže da se i u slučaju i bojkota i izlaska na izbore pod postojećim okolnostima proizvode istovetne političke štetne posledice: „Dan nakon bojkota, tražimo nove izbore po uslovima koji su fer i u roku u kojem ih je moguće obezbediti. Mi možemo da relativizujemo celu priču, da kažemo da se bojkotom ništa ne dobija, ali se ne dobija ni učešće na ovakvim izborima, čime se prolongira stanje fasadne demokratije i daje legitimitet lažnom procesu.“⁶¹

Za razliku od navedenih stranačkih lidera i funkcionera, nekadašnji premijer, blizak saradnik Zorana Đindjića i politički veteran Zoran Živković insistira na učešću na izborima kao preduslovu da se pomeni politički poredek u Srbiji. Svoju tezu o nužnosti učešća opozicije na izborima, Živković razvija pobijajući glavne argumente protiv za bojkot. Za lidera opozicione Nove stranke, ključni argument protiv bojkota je praktična razrada ideje o političkom delovanju nakon što izbore budu zakonski održani. Uz to Živković jasno navodi da su očekivanja od bojkota megalomanska i kao takva nerealna sa stanicom vođenja konkretne političke borbe: „Kada pitam šta radimo sutra, dan posle bojkota, niko nije dao odgovor. Priželjkuju jedan od dva scenarija – okupljanje pola miliona ljudi ispred Skupštine i Predsedništva i nasilno preuzimanje vlasti. Ne znam odakle im takva ideja, to se ne dešava spontano, ni 5. oktobar se nije desio spontano. Druga varijanta je da će ako se ne okupi pola miliona ljudi i otera silom Vučića, Zapad da mu uskrati legitimitet. Zaboravi! Ili da će on ako se postidi što je tako kralj na izborima, da raspriše sledeće, da oni budu pošteni. Gde se to desilo? Kada?“⁶²

Živković dovodi u pitanje i priču o neslobodnim medijima kao osnovu za bojkot. On ne tvrdi da su mediji u Srbiji slobodni i profesionalni, već konstataže da njihov značaj nije odlučujući i da su i vreme devedesetih bili pod kontrolom režima Slobodana Miloševića. Uz to, kao politički veteran koji je aktivno učestvovao u procesu rušenja režima SPS-a iz devedesetih, Živković zagovara ideju o dve opozicione liste čija bi pobeda na nivou važnih lokalnih samouprava i povećanje broja poslanika u Skupštini dovelo u pitanje nepričuvanu vlast SNS-a: „Deset godina nisu bili slobodni mediji ni pod Miloševićem. Tako, da je malo više pameti no što je danas, napravili bismo zajednički front sa dve liste, grupisali stranke za i protiv EU, jedna konzervativna desna, druga liberalna proevropska, bez međusobnih svađa u toku kampanje i opozicija bi sa dve liste koje se drže za ruke i idu u istom smeru izašla na izbore. To možemo sada da napravimo, još nije kasno i da na sledećim izborima osvojimo četiri grada i desetak opština u Srbiji, što bi bila jaka infrastruktura opozicije, jer u ta četiri grada živi milion i po ljudi. To je šamar Vučiću, kakav je dobio Erdogan u Istanbulu, ili Orban u Budimpešti i Milošević 1996. u Srbiji. Možemo da osvojimo 80 mesta u parlamentu, da imamo poslanike spremne da se pobiju ako treba. To bi bila dobra priprema za sledeće izbore koji će brzo uslediti i na kojima pobedujemo.“⁶³

Zaključak ovog političkog lidera je jasno i nedvosmisleno potpuno suprotan od stavova koje vatreno zagovara Dragan Đilas da treba bezuslovno bojkotovati izbore: „Hajde da budemo realni i da shvatimo da opozicija mora na izbore, da pobedi, pa onda nešto da menjamo. A to bežanje, bojkot, to je kao da imate jednog ludaka, koji je pored toga narkoman, koji krade, maltretira sve oko sebe, pije i vi mu pošaljete časnu sestruru i đakona da očitaju malu molitvu.“⁶⁴

61 Radomir Lazović, „Dan nakon bojkota tražimo nove, fer izbore“ intervju sa Verom Didanović, *NIN*, br. 3588, str. 10

62 Zoran Živković, „Da je pameti išli bi na izbore“ intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, 24.10.2019 br. 3591, str. 14

63 Isto, str. 15

64 Isto, str. 16

Novi magazin, 17. 10. 2019.

O neophodnosti izlaska govori i sociolog i nesuđeni lider levice Jovo Bakić: „Ako su turska i mađarska opozicija uspele da osvoje vlast u najvećim gradovima, Budimpešti, Ankari, Istanbulu i Izmiru u mnogo težim, rđavijim uslovima nego što su u Srbiji, ne vidim razlog za bojkot ovde. Treba da se borimo na svim frontovima, pa i na izborima, uprkos tome što na njima vlast neće biti smenjena, jer mafija dobrovoljno ne silazi s vlasti. Ona se mora pritiskati na izborima, ali i na ulici, svuda i na svakom mestu. Jedino na taj način se može autoritarni i mafijaški režim dovesti poznaniju prava... Izlazak na izbore nije davanje legitimite vlasti nego borba za interes građana i levice. Računam na građane, a Vučić nema legitimitet bilo da ljudi izađu na izbore ili ne, jer vlada na autoritarni način.“⁶⁵

O paradoksalnosti stanja u kome se nalazi opozicija na najbolji način govori Danica Popović, profesoarka Ekonomskog fakulteta u Beogradu i javni intelektualac opozicione orientacije. Ona, naime, tvrdi sledeće: „Jeste da nema nikakvog smisla izlaziti na ovakve izbore. Prvo, jer su besmisleni, a drugi razlog je taj što se na taj način Vučić dovodi u veoma nezgodnu situaciju. Jer, to što opozicija bojkotuje to je jedna stvar, ali ako građani bojkotuju – to je sasvim drugo. Čini mi se da bi taj bojkot imao političkog smisla kada Vučić ne bi dobio toliku većinu, ali od toga neće biti ništa. A međunarodna zajednica će i dalje hvaliti Vučića i njegove reforme i uspehe, kao što rade i MMF i Svetska banka, i svi mi ćemo gledati zgrano, a priča će se nastavi. Dakle, ne verujem u politički uspeh bojkota, ali zdrav razum mi nalaže da drugog dostojanstvenog izbora nema.“⁶⁶

Opozicija je stavljena u nepriliku da se nalazi između „zdravog razuma i dostojanstva“, koji govore u prilog bojkota i neminovne političke logike koja sugeriše da je izvesno da bojkot neće uspeti.

Novinarsko-politički narativ o bojkotu treba staviti u širi kontekst priče o političkim promenama, tačnije smislu delovanja opozicije. Bez obzira da li stranke bojkot vide kao sredstvo za ostvarenje svojih političkih programa i interesa, nema sumnje da one zajedno sa skupinom medija i kritičkih intelektualaca smatraju da opoziciono delovanje ima smisla ukoliko dovede do uspostavljanja „novih principa pravičnosti“, odnosno svojevrsnog političkog, pravnog i moralnog revanša Aleksandru Vučiću i Srpskoj naprednoj stranci. Političke promene nisu puka rotacija u vršenju vlasti zasnovana na principu većinske podrške, već „Strašni sud“ koji će biti svojevrsno moralno čistilište za „nečastive“ koji bili deo vlasti predvođene Aleksandrom Vučićem.

O opoziciji kao subjektu političkih promena i uspostavljanja „moralnog poretku“, tačnije „restauratoru Pravde“, otvoreno govori reditelj Kokan Mladenović koji kvalitet budućih političkih promena poistovećuje sa kvantumom zatvorskih kazni koje će dobiti pripadnici naprednjačke vlasti: „Verujem da će se suštinska pravednost i demokratičnost svake buduće vlasti meriti vremenom koje će Aleksandar Vučić i njegovo najbliže okruženje, sazданo od falsifikatora, lopova, od ljudi koji, poput njega, dnevno krše ustavna i zakonska ovlašćenja, provesti u zatvoru. Manir da svaka sledeća vlast prečutno abolira svaku prethodnu, nastavljući da koristi iste mehanizme korupcije i manipulacije, jednom će morati da se završi. U to ime se zdušno zalažem za lustraciju i zakonsko gonjenje svih koji su od devedesetih na ovamo participirali u vlasti i mislim da je pošteno da se u zatvorskoj šetnji sa vučićima, dačićima i ostalima sreću i neki od viđenijih demokrata ili njihovih saučesnika u zločinu nad demokratijom u Srbiji.“⁶⁷

65 Jovo Bakić, „Mafija dobrovoljno neće otići sa vlasti“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3597, str. 10

66 Danica Popović, „Žele da me zastraše zato što sam glasna“, intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1503, str. 11

67 Kokan Mladenović, „Balon besa mora kad-tad da pukne“, intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1504, str. 21

Identičan stav iskazuje već citirani Nebojša Romčević. Njegova posvećenost ideji revanšizma gotovo nadilazi nekadašnju komunističku strast za obračun sa klasnim neprijateljem: „Čovek ne može da živi bez pravde i slobode. Pravda i sloboda kao principi koji nemaju alternativu moraju, na koncu, čitav aindiferentna prema zakonu, koja je nanela štetu epskih razmara, ne može da dozvoli ni pravdu ni slobodu. A bez pravde i slobode se ne može živeti... Ovaj režim već pada, ali mi moramo da se opredelimо hoćemo li novog lažnog proroka ili državu za koju smo svi odgovorni. Nestanak ove vlasti, vraćanje pokradenog, kažnjavanje krivih je samo prvi korak i tu se stvari kod nas obično završe. Kada je Koštunica izjavio 5. oktobra da neće biti osvete, suspendovao je pravo i pravdu i omogućio kontinuitet onih koji su devedesetih stvorili svoja bogatstva na propasti države. Ideja da možete izbeći pravdu je grob srpske države.“⁶⁸

68 Nebojša Romčević, „Srbija neće preživeti ovu vlast“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3599, str. 25

53

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje porede medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindića".

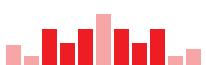
Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Vanredni je profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/ IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

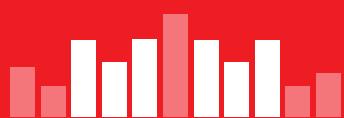
Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Snežana Bajčeta, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka
Jelena Jorgačević, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka
Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR